Facies bouis a sinistris ipsorum quatuor ezechielis primo.

Sicut dictum fuit in principio euangelii secundum Matheum. ezechiel propheta in visione animalis quatuor facies habentis designatum fuit euangelium Christi fore quadriformiter describendum videlicet a matheo in facie humana. a marco in facie leonina. a luca in facie bouina. Et a iohanne in facie aquilina. Et ideo in verbo proposito tria euangelium luce quatuor designantur. primum est elegancia stili cum dicitur facies. materia libri cum dicitur bouis. ordo huius euangelii cum dicitur a sinistris. prouisio mea cum dicitur ipsorum quatuor. Circa primum considerandum quod facies est nobilior et elegancior pars corporis. et ideo conuenienter per faciem notitia et elegancia scripture designatur. que in euangelio luce specialiter reperitur ut patet intuenti. propter quod dicit Ieronimus. Sermo autem luce tam in euangelio quam in actibus apostolorum cautior est et secularem redolet eloquenciam. propter quod potest dici illud quod scribitur apocalypsis primo facies eius sicut sol lucet in virtute sua. quia sicut refulget mundi machina sic ex descriptione euangelii secundum lucam tam eleganter tradita refulget et relucet tota vniuersalis ecclesia. Circa secundum considerandum quod licet lucas euangelista totum cursum euangelii capiens a Christi mirabilissima conceptione. per tristicies per eius natiuitatem. conuersationem. mortem et resurrectionem terminans eius euangelium in eius ascensione. ut sic ab eodem incipiet actus apostolorum in quo terminat eius euangelium. tamen eius principalis intencio est circa Christi passionem et mortem describenda. propter quod ipse lucas designatur in facie bouis. quod est animal immolandum secundum traditionem legis propter quod eius euangelium incipit a sacerdotio zacharie ad quod spectat immolare. Et ideo materia principalis huius libri designatur in facie bouis. quia sicut dictum est lucas principaliter describit Christum ihesum pro nobis principaliter immolatum propter quod de hoc potest exponi illud prouerbiorum xiiii. vbi plurime sunt segetes ibi manifesta est fortitudo bouis. In euangelio luce continentur segetes videlicet domini nostri ihesu Christi verba que sunt animarum pabula. igitur ibi manifesta est fortitudo leonis bouis. vnius autem fortitudinis est terribilia bouinis fortis imparandus est circa bonam mortem ut dicitur x° ethicorum. Mors autem Christi non solum fuit bona sed etiam preciosissima fuit etiam et maxima terribilia. et ideo virtus Christi hominis maxime apparuit in illa Et quia lucas pre ceteris describit hanc mortem et passionem

ideo de huius euangelii descriptione conuenienter dicitur quod ibi est manifesta fortitudo bouis quia maxime relucet fortitudo Christi hominis pro nobis immolati ad mortem bouinis. Circa tertium considerandum quod facies bouis erat tercia in situ illius animalis quatuor facies habentis. facies enim hominis erat prima. quia in recto aspectu prophete sita. et facies leonis 2a que erat in dextris. Et facies bouis que describitur in sinistra parte erat tertia. sicut in principio quarti fuit plenius declaratum. et sic inter quatuor euangelistas euangelium luce tenet tertium locum. quod notatur cum dicitur a sinistris In figura huius dicitur Iudicum vii quod gedeon habuit in dextera tubam. et in sinistra lampadem. per gedeon vero quartus euangelista potest intelligi quia gedeon interpretatur circuiens in vtero. et matheus describit Christum natum de virginali. per tubam vero in eius dextera euangelium marci quod est quasi rugitus leonis. qui assimilatur per tube terribilis. per lampadem in sinistra intelligitur euangelium luce quod procedit lucide et clare Et ideo de hac sinistra potest exponi illud quod scribitur prouerbiorum iii°. In sinistra eius diuitie et gloria In euangelio enim luce. virtutum diuicie continentur actualiter. et gloria virtualiter. quia per eorum virtutem acquiritur gloria beatorum Circa quartum considerandum quod licet plures scripserunt euangelia. tamen quatuor sunt approbata ut dicitur in prologo super quartum Et hoc propter figuram factum omnium ezechielis prophete. in animali habenti quatuor facies. et in rota quatuor facies habente. ut habetur ezechielis primo Et iste quaternarius figuratus est in multis quaternariis. ut declaratum fuit diffusius in principio euangelii secundum matheum Et vlterius designatur manifeste apocalypsis quarto in quatuor animalibus oculatis ante et retro. quia euangelium respicit ad tempus preteritum et futurum. de quibus animalibus ibidem subditur quod requiem non habebant die ac nocte dicentia. sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens Cui est honor et gloria in secula seculorum Amen Sequitur lucas syrus natione

Sequitur lucas syrus natione

Euangelio secundum lucam beatus Ieronimus premittit prologum in quo primo exprimit beati luce commendationes 2° subdit excusationes que et legentibus. Circa primum premittit beati luce commendationem quantum ad euangelium ab eo descriptum 2° quantum ad descriptionem actuum apostolorum Ibi Lucas. Prima diuiditur in tres partes quia primo ostendit luce scriptoris auctoritas 2° describendi necessitas et vtilitas ibi Cum iam scripta 3° scribendi modus seu qualitas Ibi Cui ideo post baptismum. Circa primum declaratur luce auctoritas cum dicitur lucas syrus natione Fuit enim antiqua syria

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

pruincia valde nobilis et a ciuitate ppa sua dicitur
antiochensis fuit enim anthiochia valde nobilis
ciuitas a seleuco rege asie edificata et nomine patris
sui anthiochi denominata Arte medicus ex medici
na corporali designatur medicina animarum spiritualis. discipulus
apostolorum quia ab ipsis didicit euangelium quamuis ipse dicat in
prologo sui euangelii ut patebit infra. paulum secu
tus quia fuit comes indiuiduus sue peregrinationis usque
ad consummationem eius in vrbe romana Seruiens domino
scilicet ad exercitium boni sine crimine quantum ad euita
cionem mali. qui vixit sine peccato notabili saltem post
conuersionem suam quod declaratur per hoc quod dicitur. nam neque
vxorem vnquam habuit ex quo patet eius continentia. lxxiiij°
annorum abiit In prologo super actus apostolorum dicitur. octua
ginta annos etatis agens. ex quo dicunt aliqui quod
hoc contingit vicio scriptorum a principio ex quo alii li
bri scripti sunt in hoc sunt deficientes. Alii autem dicunt
quod in prologo super actus apostolorum computabatur omne
annorum sue etatis. hic vero computantur anni sue conuersionis
ad fidem catholicam Sed hoc non videtur probabili
dum quia hic dicitur quod ante conuersionem suam fuit arte me
dicus puer autem decem annorum non potest esse medicus
quoniam non potest illam artem scire et multo minus exer
cere Tandem omnes dicunt ipsum istos plenus spiritu sancto. ex quo
patet eius felix consummatio Cum eum iam essent scripta
hec tamen omnia sue scripture vtilitas et etiam ne
cessitas que fuit duplex. vna propter veros euangelistas
qui licet vera scripserunt tamen aliqua de xpo omise
runt quorum noticia est valde vtilis immo necessaria
ut de conceptione natiuitate infantia saluatoris Et etiam suis
pauperibus que per lucam fuerunt adimpleta ut patebit
infra. ut sic quatuor euangeliste scribendo euangelia concordarent
et tamen singuli aliqua propria dicerent / 2a necessitas
fuit propter pseudo euangelistas qui sub nomine apostolorum
xpi utpote thome mathie scripserunt euangelia
fundendo hereses. ut sub nomine apostolorum facilius seducerent
simplices. quorum falsitas ex euangelio luce deprehenditur
Hec igitur summam potest habere secundus iustis inuolute. per
mittere quod lucas scripsit post matheum et marcum //
Cum iam essent scripta in achaie partibus hoc est in gre
cia. significatur quia ipse in principio i. in prologo euangelii
ab eo descripti ut patebit infra / Tempus potest sciri
causa quare scripsit scilicet ad excludendum heresies. cui concor
i. pertinent illa que ordo euangeliorum deponens exposuit. i.
potest illa causa scribendi istud euangelium. que fuit ut vi
tas euangelii in corpore euangeliorum ordinaretur propter misterium in sa
cra scriptura in simplici designatum Et maxime necessitas la
boris scilicet luce scribentis fuit ut elaboraret quod esset

manifesta humanitas xpi dei quod est verus homo et verus
deus venturi in carne cum prophetatus quia omnes pro
phete de eius aduentu prophetauerunt secundum quod dicit actus x.
huic omnes prophete testimonium perhibent. primum grecis
fidelibus scilicet esset manifesta dicta xpi humanitas. ne in
dauicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur
credentes esse summum in legis obseruatione ne vel hereticis
fabulis vel stultis sollicitationibus seducti per pseu
do euangelistas seu alios hereticos exciderent a veritate
quia primi credentes de grecia fuerunt in fide tenei
Et ideo indigebant per euangelium luce qui in greca lin
gua scripsit in fide solidari. Tamen secundus potest causa
prima scribendi hoc euangelium. scilicet ut ea que omiserat
ab aliis compleret Et hoc est quod dicitur. Deinde
ut in principio euangelii iohannis baptiste precursoris domini
natiuitate prescripta natiuitate prescripta in principio
euangelii luce posita indicaret. cui euangelium scri
beret. i. theophilo episcopo in hoc quod euangelium suum inci
pit a sacerdotio et in quo clarius scriberet. i. in hoc quod clar
ius clarius esset ad scribendum euangelium in figura bouis
quod est animal immolatum. Testatur in se. i. in euangelio
ab eo descripto et bene dicit in se et non a se. per hoc
insinuatur quod scriptura sui euangelii esset deo attribu
enda sicut principali scriptori. completa esse que ab
aliis esset inchoata licet enim matheus de natiuitate
saluatoris scripserat non tamen ita perfecte sicut lu
cas. Matheus et marcus conceptionem et natiuitatem
precursoris tacuerunt quia lucas exposuit et in mul
tis aliis dicta eorum compleuit Cui igitur hic com
describitur modus describendi euangelium luce scilicet quod
lucas In describendo enim xpi genealogiam matheus
inchoauit per abraham usque ad xpm descendendo. lucas
enim ordine retrogrado inchoauit a xpo ascendendo
non solum usque ad abraham sed usque ad deum ut pa
tebit capitulo 3° Cuius ratio fuit. quia sicut matheus ostendebat
modum qualiter deus venit in mundum carnem assu
mendo a patribus descendente. ita lucas ostendit quo
modo per baptismum xpi renati et reducimur in deum
per veram fidem que etiam fuit in patribus veteris
testamenti licet ita non explicata sicut est in fide
libus noui testamenti. Hec etiam finaliter potest haberi
secundus iustum intuitum Ex ego accipia verba eius
non secundum ordinem scripture sed sensum. cui scilicet luce
potestas promissa est i. concessa. pro perfectione humane
nature in xpo implete i. scribere perfecte genealogiam in
xpo impletam quia ibi terminatur descensio et repe
tendo a principio natiuitatis humane i. retrogra
do modo describere genealogiam predictam. in quo inci
pit ab humanitate xpi. post baptismum filii dei

quia post baptismum Christi immediate scripsit genealogiam
predictam ut legitur in eodem capitulo 3o. Ideo id est propter tamen quod sta-
tim dicetur predicto modo descripsit genealogiam. ut re-
quirentibus id est scire desiderantibus demonstraret in quo apprehen-
sibus causa id est Christum deum in quo terminat genealogiam. in
cuius apprehensione per apertam visionem consistit beatitu-
do. In unitatem admissus generationis indisparabilis
dei id est ipsius Christi qui secundum deitatem non est dispar a
patre qui sic est ei equalis. que Christum ponit in intro-
itu id est in principio generationis id est genealogie ab eo descripte
recurrentis in deum. quia ad ipsum terminatur ut dictum
est. per nathan filium david. Sed enim aliquis ponit salomonem
filium david in genealogia Christi ab eo descripta. Ita lucas
ponit nathan filium david dicendum de ea una est quia na-
than dicitur fuisse filius david adoptivus. nos autem
reducimur in deum per hoc quod efficimur filii dei adop-
tivi. Et ideo lucas qui describit genealogiam ascendendo in
deum describit eam per filium adoptivum. Alia causa est quia
nathan interpretatur donum id est figurat Christum qui est filius
dei naturalis. Et per hoc quod fuit datus a patre efficimur
filii dei adoptivi. quia per eum tamquam per mediatorem
reducimur in deum patrem. Et ideo subditur ut proditas
scilicet ipse lucas hominibus Christum fuisse quia datus est hominibus a
deo patre pro eorum salute. Operis perfecti homine id est conditio-
ne nature humane in statum innocentie qui fuit perfecta
scientia et virtutibus. Reformare in se id est reduci in dignitatem
pristinam a qua deciderat. Faceret per filium suum id est per na-
than figuratum ratione predicta sed per Christum qui est dei
filius secundum naturam divinam et filius david secundum carnem
qui per patrem david venientibus in Christo id est credentibus
usque ad Christum per generationes Iter prebebat id est viam
et modum veniendi usque ad Christum. ¶ Cui luce po-
stea generationi luce in scribendo evangelium. Hic com-
ponitur eius commendatio in describendo actus apostolo-
rum dicitur Cui luce non immerito id est non irrationabili-
ter sed ex magna ratione. etiam scribendorum actuum a-
postolorum potestas in ministerio datur. quia sicut prius
dictum est. fuit discipulus apostolorum et specialiter pauli cuius
fuit comes individuus. Et sic vidit facta eius. de
quo liber actuum apostolorum loquitur pro maiori parte
qui certius potuit scribere tamquam visa. In principio
tamen illius libri fit mentio de Christi ascensione et ma-
thie electione. et hoc est quod dicitur ut de deo in
deum pleno. Christus autem dicitur deus in deum quia filius
semper est in patre quantum ad ipsam deitatem. quantum

vero ad humanitatem plene fuit cum deo patre. quia huma-
nitate gloriosa assumptus est ad dexteram patris. de qua
fit mentio in principio libri. de filio perditionis extincto
id est iuda proditore de cuius morte ibidem agitur. an electione
mathie. Et oratione ab ipsis apostolis facta sorte dicte
electione numerus completus est. quia in electione mathie apostoli
premissa oratione dederunt sortes et cecidit sors super
mathiam et sic completus fuit numerus duodecim apostolorum a
Christo electorum. de quorum numero ceciderat iudas. Sic
paulus consummationem apostolicis actibus daret. quia in actibus
eius ille liber terminatur. quamdiu contra stimulum
calcitrantem dominus elegisset. quia diu persequebatur Christum in
membris suis fuit a deo electus. ut habetur actuum 9o. Quod
etiam legentibus. post hanc commendationem. Hic ponit ieronimus
suam excusationem de hoc quod ita breviter transierit. quod
fecit ad vitandam prolixitatem et curiositatem. et
hoc est quod dicit. Quod etiam id est quamvis legentibus et
requirentibus deum utile fuit a nobis expediri id est per
nos enucleari per singula id est particulatim et plene
Sciens tamen scilicet ego ieronimus quia operantem agricolam id est doc-
torem oporteat primum de fructibus suis edere id est de do-
ctrina sua facere prope. quod fit quando audientes pro-
ficiunt vitavimus publicam curiositatem. ne non
videremur tam id est tantum demonstrare id est plene ma-
nifestare deum id est veritatem de divinis. quam id est quantum fastidientibus
prodesse id est scribere ad libitum et voluntatem curioso-
rum qui attendunt in auditum verbum et magis in subtili-
bus et parum utilibus delectantur. videtur tamen aliquibus pl-
ura tamen reverentia ieronimi reputamus fuisse. quia plane
et lucide dicere posset. verbis obscuris et intricatis
obumbrasse.

Quoniamquidem. Hic incipit lucas scribere evangelium.
evangelio suo premittit prefationem. 2o evangelii nar-
rationem. Ibi Fuit in diebus herodis. In prefatione
sua ponit duplicem causam quare scripsit. scilicet ad sup-
plendum aliqua que a matheo et marco fuerunt
omissa vel minus plene dicta. Et ad excludendum
falsa que ab hereticis nomine discipulorum Christi scripta fuerant
sicut plenius dictum est in prologo ieronimi. Et hoc est quod
dicitur Quoniamquidem id est certe. multi conati sunt
ordinare narrationem rerum id est gestorum evangeliorum. quia
sicut dictum est aliqua scripserant vere. sed tamen aliqua
omittendo. Aliqua tamen falso heretice instruendo. que
in nobis completa sunt id est in evangelio a nobis scripto
quia complevit dicta eorum qui vere scripserant et
exclusit dicta eorum qui falsa instruxerant. Sicut

[in]viderunt nobis q ab initio ipi viderunt sz
ipi apli a quibus didicit veritatem euang
ipi e in et in assensito sz veritate euang
. . . mo pdcō. oia a principio diligent ep or
dine rescribe qr incepit euangm sum
a conceptoe precursoris et saluatoris Et
aut dicit oia nō e intelligend q oia
acta xpi scripsit qr totus mūdus nō cpt
capere tanta scripturam vt hetur xxi Iohis
Sed accipi h oia qr de oibus necessariis q
quor noticia erat nctia ad salutem
Optime theophile. ep h° vbo dicerit
aliqui q ille theoplus fuit vir potes et
princeps in achaya qr paulus tale modo
loquendi vtit ad festum. actr xxvi Non
insanio optime feste Sed illud nocens
e qr tlis mod loquendi proprius e ad p
latos qr alios decet excelle in bonitate
Ante hic nō visile q tantus euangta omnis
fis eps ad quor officium spectat scrie eua
euangta et de h° alios doce. scribe prin
cipalem euangm Et ideo vt in vidotr
ordm q fuit epus vt dem e supra. et
h° vide plus qd subdit Eunibus eruditus
es. erat dicit Ergo optime theole nō
q qr pro solo sup scribet qr scripturā
ei dirigebat pro ipius et omm fidelium sa
lute vt cognoscas sz plenius veritate
eorum vborum ad fide cathom ptinent
de quibus eruditus es nō tm ita pfecte
sicud post lcoem huius scripture C i in

Fuit in diebus herodis rr

Hic incipit lucas narratoem
euangl Et diuidit in ii° ptes
qr pmo describit saluatoris ingressus
in mūdū p sua incarnacoem / 2° eius
pgressus p sua pdicatoem 3° ca / 3°
eius egressus de mūdo p sua passioem
xxiii° / 4to Regressus ad prem p
sua resurrectoem et ascensoem xxiiii°
ca° Prima in duas qr pmo saluatoris et
precursoris conceptus describit / 2° vtriusq
ortus circa medium huius capli Ibi Elisa
beth aut Prima adhuc in duas qr p°
describit conceptus precursoris / 2° ipius salua
toris ibi In mense aut sexto Circa pm
conceptus precursoris ondit mirabilis ex tribus
pmo ex parentum condicoe / 2° ex angelica
adnunciacoe ibi Factum e aut sacer / 3° ex patris
incredulitatis punicoe. ibi Et dixit zacharias
Circa pmum in scribeda condicoe parentum bti
Iohis / pmittit tpus Regis sub quo fuerint.
cum dicit Fuit in diebus herodis regis rr quia
Iacob patriarcha spu pphetico dixit Gen
49 / signum aduentus xpi qn regnum Iude
eet translatum ad alienigena secundum qd dicit ibid
Non auferetur sceptrum de Iuda et dux de fe
more eius donec veniat qui mittendus e rr
Iste aut herodes fuit alienigena qr pater
eius fuit ydumeus Sacerdos quidam noie za
charias. p expositioem nois intelligit quia
iste fuit famosus in vita et doctrina. de
vice abya. secundum qd legit pmo pat xxiiii. dauid
volens ampliare cultum dei ordinauit de
xxiiii° familiis xxiiii sacerdotes qui suc
cessiue deseruiret p ebdomadas in templo
dei / et octaua sors cecidit sup abya vt
ibi dicit / de quo descendit iste zacharias
. et vxor eius de filiabus aaron. hic exprimit
qr apt dignitatem sacerdotale filie de tribu
aaron diligerent et hoestius seruabant.
et nomen eius elizabeth. que non exprimit
apt eius bonā famā et vitā. sicud dem e
de zacharia. Vnde subdit erant ambo at
erat at iusti ambo an deum hic dicit ad
excludend ypocritas fictioem Incedentes
in oibus mādatis. quantum ad obseruatiā mo
ralium preceptorum et iustificacoibus dni. quantum
ad obseruatiā cerimonialium. sine querela
quantum ad obseruatiā iudicialium. qr quantum sic
ad pximos se habebat / et nō erat eis
filius Cuius duplex ca subdit. vna spealis
. mulieris sz sterilitas Alia coīs viro et
mulieri sz senectus. et h° e q dicit eo
q eet elizabeth sterilis et ambo processis
sent. Ita q transierant sub grandiorem
etatem / et concipiendi in inme. secundum cursum coem
nature. ex quo apparet conceptio precursoris
miraculosa qr nō fuit p naturam tm. sed
p naturam gratia diuina adiutam. Factum est
aut. Hic describit conceptio precursoris mira
bilis ex denunciacoe angelica Et pmo
describit condicio loci. / 2° denunciatio an
geli ibi Apparuit aut Circa pm dicit
Factum e aut cum sacerdotio fungeret rr
prie enim exponte in loco sco sz in templo
. et in diuino officio occupato sta e denu
ciacio de prole habenda / ad denotandā sctitate

Fiduciam prolis. Sorte exiit. quia distributores ebdomadarum in quibus successive debebant xxiiij^or sacerdotes ministrare ut predictum est. fuerunt distribute per sortem ut habetur i. paralipomenon xxiiij. Ut incensum poneret etc. Ex hoc loco dixerunt aliqui quod zacharias fuit pontifex vel summus sacerdos quia incensum semel in anno ponere intra sancta sanctorum scilicet in festo expiationis soli summo sacerdoti erat licitum. Et hoc videtur dicere Ambrosius et Beda super locum istum. et ex tunc conceptionis precursoris videtur concordare quia festum expiationis solebat celebrari decima die septembris. et post illud fuit conceptio Iohannis circa finem eiusdem mensis reverso zacharia ad domum suam post completionem officii. et sic ab illo tempore usque nativitatem beati Iohannis fluxerunt ix menses quod continet periodum a conceptu pueri usque ad nativitatem. Sed qualiter iste zacharias fuerit summus sacerdos non legitur. Ideo ad declarationem huius dixerunt aliqui. quod xxiiij sacerdotes predicti erant equales in ordine et dignitate non tamen simul sed successive. quod ille in cuius ebdomada festum expiationis cadebat. erat summus sacerdos toto anno illo. Et ad hoc confirmandum induxerunt illud quod dicitur Iohannis xi quod caiphas erat pontifex anni illius. Dicunt ergo quod zacharias fuit summus sacerdos anno illo eo quod predictum festum cecidit in ebdomada ipsius. Sed nulla scriptura autentica nec Iosephus nec alii hystoriographi describentes sacerdotium iudeorum aliquam mentionem faciunt de summo sacerdotio zacharie. Ideo salvo meliori iudicio videtur melius dicendum fuisse simplicem sacerdotem. Nec ex hiis que inducta sunt ostenditur fuisse summus sacerdos sed magis oppositum ut videtur. tum quia hic dicitur quod ingressus fuit templum ad ponendum incensum tantum. hoc autem licitum erat minoribus sacerdotibus secundum quod hebrei dicunt quod in primo tabernaculo cotidie intrabant sacerdotes. sacrificiorum ministeria consummantes. quia peracto sacrificio in altari holocaustorum quod erat in atrio ubi ministrabant minores sacerdotes. sacerdos qui ibi ministraverat. Iunctis pedibus manibus et manibus accipiebat prunas de altari holocaustorum et intrans primam partem templi que vocabatur sancta vel sancta concremabat in illo super altare incensi thymiamata et tunc erat sacrificium consummatum. In illa vero parte templi que dicebatur sancta sanctorum solus summus sacerdos intrabat cum sanguine hirci et vituli immolato pro peccato populi ut ex illo aspergeret propiciatorium. Iste autem zacharias intraverat cum sanguine etiam ut dicitur hic sed solum ad ponendum incensum. Item si intrasset templum ad inferendum ad sancta sanctorum non est verisimile quod evangelista tacuisset cum hoc sit maximum inter omnia que ad sacrificium summi sacerdotis pertinebat ut habetur hebre. ix et levitici xvi. Et non dicitur quod intraverit sancta sanctorum quod erat ad officium summi sacerdotis sed solum primam partem templi ad quam simplices sacerdotes poterant ingredi ut dictum est. Item angelus apparuit ei occupato in solempniori parte sui officii propter solempnitatem nuncii quod nunciare veniebat hic autem dicitur quod apparuit ei stans a dextris altaris incensi. Illud autem altare non erat intra sancta sanctorum secundum quod Iosephus et omnes doctores hebrei et catholici excepto Augustino cuius dictum non videtur in hoc recipiendum tum quia contrariatur dictis omnium aliorum quorum aliqui fuerunt valde experti in scriptura veteris testamenti / tum quia textus sacre scripture videtur contrarium dicere. exo. xxvi et xxx ut ibidem plenius declaravi. Quod autem dicitur soli summo sacerdoti licitum esse ponere incensum intra sancta sanctorum in die expiationis dicendum quod verum est sed illud incensum non ponebatur ad offerendum. sed ut nebula inde consurgens operiret oraculum quod postea fecit aspergeret sanguinem vituli et hirci coram oraculum ut habetur levitici xvi. Non facit hoc ex hoc loco quod zacharias posuit incensum utrumque ex dictis. sed solum quod profuerit incensum offerens ipsum super altare incensi ad consummationem sacrificii. Quod autem dicitur quod expiationis dies cecidit in ebdomada sua hoc non probatur utique ex dictis. Et dato quod verum fuit non tamen ex hoc concluditur quod intraverit sancta sanctorum ad ponendum incensum. quia preter illud incensum quod pertinebat ad summum pontificem tantum. cotidie intrabant sacerdotes minores ad offerendum incensum in altari incensi ut predictum est. et hoc modo ingressus est zacharias in ebdomada sui ministerii. Ad.

cuius ulterius dicitur quod de primis sacerdotibus ille
erat summus sacerdos et pontifex qui anni
in cuius ebdomada gaudebat expiationis dies
videtur esse fictitium quia licet in nulla scriptura
autentica habetur / tamen quia habetur libri Ix et
patet post ordinationem primi sacerdotium
primus erat summus sacerdos super eos non solum
uno anno sed per tota vita sua. Et ita contra
factum est usque ad tempore machabeorum. In quo
greci super iudeos optinuerunt dominium
et tunc ex cupiditate grecorum et ambicione iu
deorum. Aliqui sunt amoti a sacerdotio ante
mortem. et alii constituti sicud patet ii ma
chabeorum iiii capitulo de Iasone et menelao et
lisimacho / et xiiii° de alchimo. Et eodem
modo postea factum est quando romani ceperunt
dominari quia tunc erat venale sacerdotium. Unde
dicit Iosephus quod caiphas emit sacerdotium
unius anni. Potuit eciam esse quod iudei inter se
ordinaverunt propter istas contentiones et am
bitiones quod sacerdotium unius tamen duraret per
annum. Ad dictum vero ambrosii et Bede
dico quod non loquuntur assertive. Et omnis
multitudo populi erat orans foris hora incensi.
quia non erat licitum populo ingredi templum
sed tamen atrium. Apparuit. Hic ponitur de
secundo angeli denunciatio. Et premittitur
zacharie stupefactio cum dicitur. et zacharias
turbatus est. scilicet ex visione angelica in
solita. et ex fragilitate humana ipsius ange
licam potestatem. sicud de daniele legitur
daniel x. propter quod angelus consolatus est eum dicens.
ne timeas zacharia. quasi dicat. veni ad consola
tionem tuam. Ideo subditur. quoniam exaudita est
oratio tua. frequenter enim deum precatus fuit
de adventu messye et de habenda prole. et
ideo angelus utrumque sibi denunciat dicens.
et elizabeth uxor tua pariet tibi filium
Et dicit tibi. licet est ex parte. cum virtute nature
fuit ibi virtus gracie ut dictum est. Angelus
autem loquens Ioseph de partu marie non
dixit pariet tibi. sed pariet absolute. quia
Ioseph nichil cooperatus est ibi. et vocabis
nomen eius Iohannem. pronominatur ab angelo
propter sanctitatem eius futuram. et officii proprietate
Iohannes enim interpretatur in quo gratia. quia
Iohannes christum manifestavit per quem gratia et
veritas facta est ut habetur Iohannis i° / et erit tibi magnum

gaudium in mente interius. et exultatio exterius
Dicitur enim exultatio est quasi ex saltatio. et est
proprie quando gaudium est tantum interius quod non potest sub
contineri quin appareat exterius. Et multi in na
tivitate eius gaudebunt. secundum quod dicit infra
quod in ortu eius congratulabantur vicini. et nunc
eciam verius impletum quod dies nativitatis non solum
festivatur ab omnibus christianis. sed eciam a sarra
cenis et ab aliquibus aliis. erit enim magnus
coram domino. unde dicit salvator. ecce xi. Inter
natos mulierum non surrexit maior iohanne
baptista. et vinum et siceram non bibet. id est quicquid
potum inebriativum non bibet. erat enim naza
reus. id est consecratus domino per totam vitam suam
et ideo ab omni inebriatione abstinuit sicud
nazarei in veteri lege tempore separationis sue — nō nazarenus vobit
ut habetur numeri vi capitulo. et spiritu sancto replebitur
ad purgationem originalis peccati et ad operationem
boni meritorum. et multos filios israel convertet
ad dominum. id est ad christum per suam predicationem. et
ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helye
primo propter similitudinem vite quia uterque vixit
in austeritate victus et vestitus / 2° propter
similitudinem in veritate et doctrine quia uterque con
pariter vicia redarguit eciam personarum
magnarum / 3° propter similitudinem officii quia
sicud helyas precedet adventum christi secundum. Ita
iohannes primum precessit. Ut convertat corda patrum
in filios scilicet patrum veteris testamenti ad dis
cipulos christi quia plures de sacerdotibus et seni
oribus iudeorum qui dicebantur patres primum conversi
sunt per apostolos ad fidem christi. et incredulos scilicet
illos qui prius fuerant increduli ad prudenciam
iustorum. quia prudencia non consistit in operibus
legis ex quibus non iustificatur homo ut habetur
Romanos iii. sed in operibus fidei caritate forta
et devotionis. parare domino plebem perfectam. quia
evangelium susceptionem. quia neminem ad perfectum
adducat lex. ut habetur hebreos vii / et propter id — hor
lex dicitur lex timoris. quia perfectorum est timore
pene retrahi a malis. lex autem evangelica — lex timoris / amoris
dicitur lex amoris. quia perfectorum est a malis re
trahi amore boni. Et dixit zacharias.
Hic ostenditur conceptio precursoris mirabilis.
ex punitione incredulitatis in patre / primo ponitur
dei punitio / 2° sequens consolatio ibi Et
factum est. Circa primum sciendum quod zacharias

non credidit v̄bu̅ euang̅l. respondit v̄bo cu̅ dicit̄
Unde hoc sciam. et hec ca̅ incredulitatis subdit. ego
sum senex et vxor mea processit in diebus suis
q.d. tempus generandi in me transijt. et in ea tempus
concipiendi. et respondens angelus. arguendo eius
incredulitatem. ego sum gabriel angelus. zelans
pro salute istius vt habetur. dan. ix. quod sto ante deu̅
licet enim mittantur in ministeriu̅ pro salute hominum
vt habetur j°   . tamen non recedit a contemplatione
diuina et sic dicitur sibi astare per iugem contem-
plationem. et missus sum loqui ad te. et hec tibi
adnunciare ex parte dei cuius virtus non potest im-
pediri. et eris tacens. pro incredulitate tuam.
tamen quod angelus dedit sibi signum respectu futuri
implendi. et penam vocis incredulitatis prohibiti-   r̄u
tot enim signa veritatis concurrebant quod zacha-
rias non potuit discredere absque peccato. quia
apparuit ei in loco sacro. et existenti in minis-
terio diuino. nunciabat etiam ea que pertinebat
ad communem hominum salutem et ad dei gloriam. ex
quibus debebat zacharie constare quod erat bonus
angelus. et per consequens quod erat veru̅ dictum eius. tu̅
metiri non possit. et in hoc peccauit zacharias
no | quod credere ipsum bonum angelum ex predictis circu̅-
stantijs. quibus concurrentibus non permittitur angelo
sathane vt transfiguret in angelum lucis. et
tamen non credidit verbo eius. et in hoc peccauit
propter hoc punitus fuit. Et erat plebs expectans.
quod non erat eis licitum intrare in templum. sed
atrium tantum. et mirabantur quod tardaret. quod
obligatio oblationis incensi non requirebat tantum
tempus. et cognouerunt quod visionem vidisset.
. tamen nesciebat qualem. ex hoc enim quod videbat
faciem eius mirabiliter mutatam ex collocutione
cum angelo. et ipsum loqui non potentem. co-
iecturabant ipsum habuisse visionem. et ipse erat
innuens illis. scilicet signis visibilibus. quod audibilibus
non poterat Et factum. Hic ponitur za-
charie consolatio non quantum ad loquele resti-
tutionem. sed quantum ad filij sibi promissi concep-
tionem cum dicitur. et factum est vt impleti sunt
dies officij eius abijt ad domum suam. quia
tota ebdomada qua in templo ministrabat sa-
cerdos ad hoc deputatus in templo manebat
et non exibat ad propria negocia intentus
ad diuina. Et ex hoc toleuit consuetudo apud
aliquos religiosos sancta et honesta. scilicet ille
qui est ebdomadarius per totam ebdomadam manet
no ebdomadarie. | intra claustrum non exiens ad exteriora ne-

gocia intentus ad diuina quod illo tempore medius
est et sequester inter conuentum et deum. Con-
cepit elyzabeth vxor eius et occultabat
se mensibus quinque. dicunt doctores quod licet de con-
ceptu gauderet. tamen verecundabatur aliqualiter
eo quod iam transierat tempus vacandi amplexibus
causa prolis generande. Sicut sara dixit
gen. xviij. ca. postquam consenui et dominus
meus vetulus est voluptati operam dabo
q.d. non decet. Alia causa est quod magis
voluit certificari de euentu rei antequam pro-
palaret. In mense autem sexto. describit
conceptum precursoris. hic consequenter describitur
conceptus saluatoris. Circa quod primo ponitur
angelica salutatio. 2° marie consolatio
ibi Quae cum audisset. 3° filij conceptio ibi
dixit autem maria. Circa primum premit-
titur tempus salutationis cum dicitur In mense
autem sexto. scilicet a conceptu precursoris quia
fuit conceptus in septembri circa finem mensis
. saluator autem circa finem marcij. Missus
est gabriel angelus. quod autem ponitur hic
tot nomina propria scilicet angeli missi et virginis
ad quam mittebatur sponsi sui et loci hoc
fuit ad ostendendum certitudinem hystorie.
Cui nomen nazareth. hoc fuit vt adimpleretur
prophecia ysaie. xj. vbi dicitur egredietur
virga de radice yesse et flos de radice
eius ascendet. vbi secundum veritatem hebraicam
habetur et nazarenus de radice eius ascendet.
Ad virginem desponsatam. et hoc diuina ordi-
natione. intelligitur vero secundum est. vt desponsaretur
antequam impregnaretur. Et accipiuntur
alique cause ex parte pueri. alique ex parte matris
. et alique ex parte mundi. Ex parte pueri
fuit ipsum quiescens nasci de virgine spon-
sata ne ab infidelibus tamquam illegitime natus
abiceretur. Vnde dicit Ambrosius supplicatam quod
herodi quod iudeis possit ascribi. si natum
ex adulterio viderent persequi. 2° vt more
consueto scripture genealogia per viri describeretur
persona. 3° vt partus virginis dyabolo
celaretur. 4° vt natus puer a ioseph nu-
triretur. Vnde et pater eius dicitur quod nutri-
cius eius dictus est. Ex parte vero matris
accipiuntur alique cause. prima quod per despon-
sationem fuit preminuta a pena lapida-
tionis ne tamquam adultera calumpniaretur a iudeis

2º ut ipsa ab infamia liberaretur unde dicit
Ambrosius super lucam quod desponsata est ne te-
merate virginitatis adureretur infamia
cui gravius alvus corruptele videretur
insigne preferre / 3º ut virgini a Joseph
exhibetur ministerium ut dicit Jeronimus / Item
ex parte nati accipiuntur cause · primo quod ex
testimonio Joseph comprobatum est eius
partum de virgine natum / unde dicit Ambrosius
super lucam / locupletior testis pudoris ma-
ritus adhibetur qui posset dolere et vin-
dicare obprobrium si non agnosceret sacramentum
2º quod per hoc verba virginis virginitatem suam
asserentis magis credibilia reddantur
unde dicit Ambrosius super lucam · fides maioribus
verbis magis asscribitur et mendacii causa
removetur culpam enim obumbrare voluis-
se mendacio videtur innupta pregnans ·
causam autem mentiendi desponsata non habet
cum coniugii premium et gratiam nuptiarum
partus sit sexus eius · quod quidem duo pertinet
ad nostre fidei firmitatem / 3º ut tolleretur
excusatio virginibus que per suam incautelam
sua incurrerunt infamiam / unde Ambrosius super
lucam · non dedit virginibus sinistra opi-
nione viventibus velamen excusationis
relinquam quod infamata quoque mater
domini videretur / 4º per hoc signatur etiam quod cum
sit virgo desponsata tamen est uni viro ut
dicit Augustinus libro de sancta virginitate / 4to
exemplo quod mater domini fuit desponsata
et virgo / In persona ipsius sit virginitas et
matrimonium honoratur contra hereticos alteri istorum
detrahentes · De domo david · hoc exponit
ad omnes quod Joseph descendit de semine
david sicut fuerat per ~~prophetas~~ prophetas
predictum · licet enim Joseph non fuit pater
salvatoris · tamen virgo maria de qua Christus
carnem assumpsit fuit de eadem tribu cum
Joseph quod probatur per hoc quod mulieres in
hereditate paterna succedentes non poterant
contrahere matrimonium nisi cum viris sue tribus
ne fieret confusio consortium ut habetur ex
ordinatione numeri xxxvi · beata ma-
ria fuit unica Joachim patri suo
succedens ei in hereditate ex quo sequitur
quod ipsa et Joseph cui desponsata fuit

erant de eadem tribu scilicet ipsius david · Et missus
angelus ad eam · Ambrosius super missus est dicit quod
ingressus est in secreto cubiculo / ubi clauso super se
hostio orabat patrem in abscondito / Bene con-
ceptio precursoris fuit denunciata patri occupato
in sacro officio / ut predictum est · multo probabilius
est quod conceptio salvatoris fuit denunciata virgini ·
in devotione et oratione existenti actualiter · Ave gratia
plena quod exponit beatus Bernardus in sermone de annun-
ciatione / et bene plena quia ceteris partes peruntur
gratia · marie vero tota simul se infudit plenitu-
tudo gratie / Ita ista gratia non solum implevit
mentem eius / sed eius ventrem / in opere singulari
gratia dei factum est ut conciperet salvatorem · Dominus
tecum · non tantum per essentiam potentiam et presentiam ·
qualiter est in omnibus rebus / nec solum per gratiam
eo modo quo est in sanctis hominibus / sed etiam per carnis
assumptionem quod corpus dominicum fuit formatum
de purissimis sanguinibus beate virginis · et intra
viscera virginis latuit novem mensibus · Benedicta
tu in mulieribus · id est pre omnibus mulieribus · id est mu-
lieres benedicentur in te sicut viri in puero tuo
¶ Que cum audisset · hic ponit virginis
consolatio de duobus · primo de conceptione filii · 2º
de modo concipiendi / Ibi / Dixit autem maria ad
angelum ¶ Circa primum sciendum quod beata virgo
solita erat videre angelos · et ideo de appari-
cione angeli non fuit mirata vel turbata ·
sed de salutatione insolita · quia nichil mira-
bilius vere humili quam sua exaltatio · Et ideo
cum beata maria esset humilima / audiens exal-
tationem tante excellentie turbata fuit / non
turbatione incredulitatis sicut zacharias sicut
supra dictum est · Sed turbatione admirationis / Ideo
bene dicitur turbata est in sermone eius · scilicet angeli ·
non autem in visione / et cogitabat qualis
esset ista salutatio · quod enim turbata fuit virgi-
nalem verecundiam (?) humilem ostendit / quod autem
cogitavit de salutatione declarat prudentiam
marie / et ideo consolatur eam dicens · Ne time-
as maria · de salutatione insolita · cuius causa
subditur / Invenisti enim gratiam apud dominum ·
non solum pro te sed pro toto humano genere / Ideo
subditur / Ecce concipies in utero · quia hec conceptio
non est facta per apertionem claustri virginalis ·
sed per virtutem spiritus sancti intra uterum virginis
corpus filii formatur · et paries filium · virgo

non est mirabilius
vere humili quam sua exaltatio

permanens in partu sicut et in conceptu. Et vocabis
nomen eius Ihesum. Non dicit impones, quia hoc nomen
fuit impositum a deo patre secundum quod fuerat predictum
per ysayam lxii. Vocabitur tibi nomen novum quod
os domini nominavit. Sed illud nomen fuit divulga-
tum per angelum ipsi marie et Joseph et per eos
aliis. Nomen etiam impositum est secundum proprietatem futu-
rorum, quia salvationem humani generis futurus erat perficere,
secundum hoc quod dicit angelus ipsi Joseph. Mathei i. Vo-
cabis nomen eius Ihesum. Ipse enim salvum faciet
populum suum a peccatis eorum. Ihesus enim salus
interpretatur. Hic erit magnus. Semper enim fuit
magnus deus, sed futurus erat magnus homo
et magnus propheta secundum quod dicitur Luce vii.
Propheta magnus surrexit in nobis. Et filius
altissimi vocabitur, id est ipsius dei, qui solus est altis-
simus. Homo enim altus est inter creaturas cor-
porales, sed angelus altior. Deus autem solus al-
tissimus. Ista autem dei filiatio accipitur hic per naturam.
In omnibus autem aliis quantumcumque sanctis est tantum filia-
tio dei per adoptionem. Et dabit illi dominus sedem
David. Contrarium videtur per hoc quod dicit Jere.
xxii. de Jeconia rege Juda. Scribe istum
virum sterilem, non erit de semine eius vir qui
sedeat super thronum David. Beata autem virgo
maria de qua natus est Ihesus descendit de Jeco-
nia, ut patet Math. i., quia ponitur in Christi genealogia.
Dicendum quod Jeremias loquitur de regno temporali
ipsius David. In quo nullus postea regnavit
de semine Jeconie, quia Johannes Hyrcanus et
aliqui alii qui resumpserant regium nomen
in Judea, nec Herodes Ascalonita non fuerunt
de tribu regia, sed de tribu sacerdotali. Christus autem
qui descendit de Jeconia secundum carnem per virginem ma-
riam non sedit super domum David loquendo de
temporali regno, immo illud negavit dicens:
Regnum meum non est de hoc mundo. Ille vero
tamen in virtute sua accepit potestatem etiam in
spiritu hominis super omnes creaturas, secundum quod dicitur Math. xxviii.
Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Inquantum
vero deus non accepit aliquam potestatem de novo,
sive in tempore. Angelus autem loquitur de regno spiritu-
ali et celesti, quod figuratum fuit per regnum David
temporale, sicut etiam celestis Jerusalem per temporalem
Jerusalem, et subditur: Et regnabit in domo Jacob in
eternum, id est super electos. Nam in domo Abrahe

ho altus · Angelus altior · deus solus altissimus

et ysaac aliqui fuerunt reprobati, sed ysmael
et esau. Sed in domo Jacob omnes filii
eius a sanctis doctoribus inter electos sunt computati,
quia etsi aliqui peccaverunt, penitentiam egerunt. Et regni
eius non erit finis, propter hoc quod non solum regnavit
deus, sed etiam inquantum homo regnabit in eternum,
non solum super homines sed etiam super angelos. Dixit
autem Maria. Hic ponitur questio marie quantum ad
modum concipiendi, licet non crederet sicut verbis
angeli respondens de conceptione filii promissi,
quia tamen angelus non ad plenum expresserat modum
concipiendi, ideo de hoc quesivit beata virgo dicens: Quomodo
fiet istud. Tamquam enim certa de facto quesivit
de modo fiendi. Unde et subditur: Quoniam virum
non cognosco, id est non cognoscere propono. Credendum enim
quod, dicunt catholici doctores, beata virgo antequam
desponsaretur Joseph, habuit observantiam castitatis
virginalis in desiderio. Non tamen vovit expresse,
sed tunc postea deo ordinante erat ei desponsata,
qui erat in simili proposito sicut creditur [illegible]
Et respondens angelus ad declarandum modum concep-
tionis dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, id est non
concipies humano modo, sed divino, quia non virili
semine [illegible], sed virtute spiritus sancti. Et bene dicitur
superveniet in te, quia prius superveniebat spiritus
sanctus virginem adhuc in utero matris existen-
tem ab originali purgando ut prius dictum est. Sicut [illegible]
alios a peccato originali preservando, sed in conceptione
filii dei superveniet spiritus sanctus, id est [illegible] ad
ostendendam maiorem gratie plenitudinem, que non solum sancti-
ficavit mentem sed etiam ventrem. Et virtus altissimi,
id est dei filius, qui est dei patris sicut virtus et sapientia,
i Chor. i, obumbrabit tibi, quia in beata virgine sub
umbra carnis latuit virtus dei. Ideoque quod
nascetur ex te sanctum. Dicitur sanctum absque aliqua
determinatione, quia si dixisset sanctus deus vel sanctus homo
vel aliquid simile, non expressisset eius sanctitatem completam,
quia in eo est sanctitas divina et humana et quicquid
sanctitatis potest excogitari in quantumcumque natura
eminentius est in Christo. Ideo dicitur sanctum absque
declaratione, sicut etiam dixit Moysi Exo. iii. Ego
sum qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est mi-
sit me ad vos. Ut per hoc ostenderet

quia plenitudo essendi immo infinitas est propria
ipsius. vocabitur filius dei non adoptivus sicut
alii sed naturalis. Et ad maiorem assertionem
declarat dominum suum angelus per exemplum cum
subditur: Et ecce elizabeth cognata tua con-
cepit filium in senectute sua. ut quasi supra naturam
credat sterili conceptum. datiuum credet et
virginem. Et hic est mensis sextus illi. scilicet mensis
in quo ipsa concepit. que vocatur sterilis.
eius enim sterilitas a tanto tempore erit nota
iam quasi sic vocabatur. // Verumptamen quia illud
exemplum non est usquequaque perfectum quia magis est
virginem concipere quam sterilem. Ideo angelus
inducit rationem ex omnis efficacia ex dei omni-
potentia cum dicitur: quia non erit impossibile
apud deum omne verbum. i. factum quia dicere dei est
facere secundum illud ps. Ipse dixit et facta sunt
quidquid enim contradictionem non implicat totum
deo possibile. tamen non est virginem concipere
Dixit autem maria. Hic consequenter ponitur
desiderium conceptio quia maria certificata de
facto et de modo fiendi assensit fide et
devotione dicens humiliter: Ecce ancilla domini.
Beda: quod verbum dicit. Ver. quam est tanta subli-
mis humilitas quam cedere nescit honoribus insolescere
gloria nescit mater dei eligitur et ancillam
se nominat. Fiat michi secundum verbum tuum. quod statim
fuit quia virtute dei concepit filium. Et dis-
cessit ab ea angelus peracto nuncio et filio
dei concepto // In diebus illis. Postquam de-
scriptus est precursoris et salvatoris conceptus
hic consequenter describitur utriusque ortus et primo
precursoris / 2o salvatoris circa ii. Ortu precur-
soris premittitur primo aqua precedentia 2o
aqua concomitancia. Ibi Mansit autem. 3o conse-
quens gratia. Ibi Et factum est in die octava.
Circa primum tria ponuntur. primum est exultatio
nascituri infantis / 2o inspiratio matris. Ibi
et repleta est / 3o declaratio virginis. Ibi
et ait maria. Mirabilis autem exultatio
pueri nascituri fuit propter presentiam domini sui
in utero virginali. Et ideo premittitur adventus
marie. cum dicitur: Exurgens autem maria
a quiete orationis et devotionis quam ante erat prima
omnibus operibus suis. Abiit in montana
quia locus ubi manebat zacharias erat altior
galilea a qua recessit maria. cum festina-
tione. ut ostendat quia virgo non debet morari

in loco publico nec ibi contrahere colloquia. Et
salutavit elizabeth. tum quia erat humilima. tum
quia iunior. Ideo prius eam salutavit et quia ad
eius obsequium veneat. Et factum est ut audivit
et congaudeas ad presentiam deo. Hoc autem duobus
modis potest fieri secundum quod dicit Augustinus. Uno modo
sic quia Iohannes nondum natus cognosceret per spiritum
sanctum dominum presentem in utero virginis. et secundum hoc
oportet dicere quod in eo fuit accelaratus usus rationis
Alio modo sic quod Iohannes non cognosceret presentiam sal-
vatoris sed mater eius quam habebat usum rationis. Illa
tamen motio pueri et exultatio facta est a deo ad
declarationem sanctitatis virginis et prolis in ea
exsistentis sicut de beato francisco legitur quod aves
ratione carentes predicationem eius attente audiebant
ac si verba eius intelligerent quod factum est a deo
ad approbationem predicationis viri sancti. Neutrum
tamen modorum determinate asserit Augustinus sed dicit quod
sive hoc modo sive illo facta fuit dicta exultatio
attribuenda est tamen divino miraculo et hoc satis patet
quia non poterat fieri per naturam. Aliqui autem alii
expositores dicunt determinate quod facta fuit dicta
exultatio primo modo unde dicit Crisostomus expositor
propheta videt et audit similatque appellatur
Et subditur ibidem: Insinuavit gemitu quam marie
ignota exstiterant. reclusus ventre miles
agnovit dominum ac regem venturum ventris
tegmine non obstante. mistice visionis inspexit
enim non palpebris sed spiritu. Et repleta est.
Hic consequenter describitur inspiratio matris que
ostenditur cum subditur: exclamavit voce magna.
Ista magnitudo magis est intelligenda rationis
devotionis interioris quam sonum exterioris. Be-
nedicta tu inter mulieres. i. super omnes mulieres
cuius ratio subditur. et benedictus fructus ventris
tui. propter enim hoc enim quod concepisset filium dei
contraxerat quodammodo infinitatis bonitatis
in conceptu est mater bonitatis infinite filii.
Angelus autem salutans virginem supra non dixit
benedictus fructus ventris tui quia virgo nondum
conceperat filium sed postea cum assensit tunc
concepit ut dictum est supra. Et unde hoc michi etc.
Ista enim non poterat scire elizabeth nisi
per revelationem spiritus sancti. exultavit in gau-
dio infans etc. Ipsa enim elizabeth per spiritum
sanctum cognovit quod illa exultatio fuit propter
presentiam domini in utero virginali. Et beata que

credidisti. quia per assensum fidei concepit. perficientur
ea que dicta sunt tibi a domino. per angelum nunciantem
et etiam per spiritum virginis mentem illustrantem et eam
immediate docentem Et ait maria. Hic consequenter
describitur dictato virginis et primo titulus cantici
dicitur Et ait maria. Hoc enim cantico Magnificat
anima mea et cetera dicit maria o elizabeth tu me mag
nificas sed ego totum deo attribuens ipsum magni
fico in hoc cantico. ubi primo ponitur modus can
tici. secundo subditur causa cantandi ibi quia respexit.
Circa primum declaratur laus virginis quia magna
cuius magnificat. secundo devota. ibi anima mea
Non tantum labia mea. tertio ut debita cui dicitur
dominum Cui debetur laus et honor. quarto ut iocunda
ibi Et exultavit spiritus et cetera. quinto unica ita ibi in
deo salutari meo Et dicit in deo vere creato non in meo
vel humilitatis quia fuit ipsi virginis et non aliis
Circa respexit. hic enim describitur causa cantandi scilicet
diuina beneficia collata Et primo virgo videlicet beneficia
collata sibi specialiter. secundo beneficia collata toti mun
do communiter ibi Et misericordia eius. tertio beneficia collata
apostolis iudeorum specialiter ibi Suscepit israel Circa
primum dicitur quia respexit quasi dicat ego necesse habeo debeo
laudare et magnificare dominum. quia respexit humi
litatem ancille sue, quia hec ex omnibus virtutibus fuit
dispositiva ad conceptionem filii dei specialiter. unde hoc
fuit ex humilitate. ecce enim ex hoc beatam me di
cent omnes generationes id est iudei et gentiles. ex omnibus generatio
nibus aliqui conversi sunt ad fidem et confitentur
istam virginem beatam. hoc etiam patet in sermonibus
in in Acharono marthameri. de maria virgine dicit
~~dicit angelus~~ dicit angelus o maria de te admiratur
tibi ablum corpore nomen eius ihesus filius marie.
Et alibi in eodem libro dixerit angelus o maria
deus virginum elegit te et purificavit te et elegit te
clarum super mulieres seculorum. et multa alia
dicitur ad laudem virginis. quia fecit michi magna
in sanctificatione. sed maxima in filii dei concep
tione qui potens est. virtute enim potentie dei infinite
facta sunt hec Et sanctum nomen eius quia sanctus sunt sanctificans
cognitori totum communicans et in eo Et misericordia eius
Hic revolvit beata virgo beneficia exhibita toti mun
do cum dicit Et misericordia eius id est beneficium incarnationis
quod ex misericordia dei factum est. Non poterat david
unde nobis domine misericordiam tuam et cetera. quasi dicat ondi pro

potentiam tuam in creatione mundi de nichilo. et
sapientiam tuam in gubernatione mundi secundum ordinem
tam et etiam iusticiam in dictore punitione sicut
in diluvio et subversione sodome et gomor
re. et ideo ostende nobis domine misericordiam tuam
in filii tui incarnatione A progenie scilicet iudeorum
et sicut dicitur Iohannis 4. salus ex iudeis
quia incarnatio facta est in virgine iudea nata
sed quia beneficium incarnationis ad totum mun
dum diffunditur ideo sequitur In progenies scilicet omnium
cium peccatorum quia hoc beneficium incarnationis
se extendit ad omnes quantum ad sufficientiam
tamen quantum ad efficaciam sed tantum ad iustos secundum quod
subditur timentibus eum scilicet timore filiali et casto
Fecit potentiam in brachio suo scilicet in filio suo
quod brachium domini ysaie liii. brachium domini
cui revelatum. Et dispersit superbos id est scribas
et phariseos qui fuerunt superbi mente cor
dis sui contemnentes consilium dei ut dicitur luce 7.
et ipsi cum ceteris iudeis xl anno a passi
one domini fuerunt capti et captivati per titum
vespesianum et per orbem dispersi Et loquitur hic
go de futuro per modum preteriti quia certitudinem e
uentus sic prophetie. Deposuit potentes de
sede id est iudeos qui erant potentes in lege et
prophetis. diminuens eos ex suo demerito in
ofendendo errore. sed quia dicitur romanos xi
cecitas contingit in israel. Et exaltavit humi
les id est gentiles humiles et devote predicationem
apostolorum suscipientes Et id est Esurientes
implevit bonis. quia gentiles cum mag
no desiderio quod per esuriem designatur verbis dei
receperunt Et divites dimisit inanes id est scribas
peritos divitiis scripturarum quasi repletos. di
misit inanes. per excecationem cordis et sine
intellectum scripturarum. Suscepit israel puerum
suum. Hic revolvit beata virgo beneficia exhibita
apostolis iudeorum specialiter cum dicit Suscepit israel
puerum suum. quia deus accepit carnem quia
de apostolo israel quod fuit beneficium illi apostolo col
latum imponens quantum ad credentes de
apostolo. recordatus misericordie sue scilicet ad modum em
recordationis se habuit quia filium suum promissum
antiquis promissum in carne misit. Sicut
Sicut locutus est ad patres nostros id est ad pa

marthias [illegible] · abraham et semini eius
[illegible] illud quod dicitur [illegible] xxii in semine
tuo benedicentur omnes gentes terre · [illegible]
[illegible] permanebit [illegible] diuinitati · [illegible]
[illegible] · mansit autem maria · hic [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritus [illegible]
[illegible] non [illegible] · mansit autem maria cum illa
elizabeth [illegible] consolacione et obsequiorum
[illegible] quasi mensibus tribus [illegible] quod mansit [illegible]
[illegible] elizabeth [illegible] sexti mensis
[illegible] sibi [illegible] elizabeth · et reuersa
est in domum suam · completo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicit · [illegible] dicunt aliqui
[illegible] [illegible] et tenuit · aliqui tamen
doctores ut theophilus [illegible] dicunt quod [illegible]
[illegible] elizabeth recessit [illegible] [illegible]
[illegible] non solent [illegible] [illegible] alie mulie-
res [illegible] ad [illegible] elizabeth [illegible] ideo [illegible]
maria non [illegible] sibi [illegible] [illegible]
[illegible] poterat fieri · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] elizabeth impletum est tempus
pariendi [illegible] · [illegible] et peperit filium [illegible]
angelus [illegible] [illegible] et audierunt [illegible]
[illegible] erant [illegible] · et cognati [illegible]
[illegible] consanguinitate et affinitate · quia
magnificauit dominus misericordiam suam cum illa
[illegible] magnam [illegible] ei fecit auferendo sterilitatem · congaude-
bant [illegible] [illegible] filium [illegible]
[illegible] [illegible] et conceptum [illegible] · et
congratulabantur ei [illegible] quod [illegible] angelus [illegible]
[illegible] in natiuitate eius gaudebunt · et factum est
hic ponit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibi
et [illegible] [illegible] [illegible] et zacharias [illegible]
[illegible] [illegible] a natiuitate [illegible] ue-
nerunt circumcidere puerum · sicut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dein
[illegible] et [illegible] [illegible] nomine [illegible] in
[illegible] sicut modo imponitur in baptismo
[illegible] et uocabant eum zachariam nomine patris
sui [illegible] illud fuit [illegible] [illegible] ob-
[illegible] [illegible] [illegible] maxime in
magnis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et respondens mater eius dixit · nequaquam sed uocabitur
[illegible] [illegible] iohannes · hoc enim [illegible] adeo
[illegible] [illegible] dixit [illegible] [illegible]

[illegible] ad eam de templo ut [illegible]
[illegible] · nemo est in cognatione tua qui uocetur hoc
nomine · non est intelligendum quod nullus [illegible]
[illegible] [illegible] iohannes [illegible] [illegible] fuerit [illegible]
[illegible] [illegible] marchabeorum · de iohanne [illegible]
[illegible] et de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] elizabet [illegible]
innuebant autem patri eius [illegible] signa sensibilia [illegible]
[illegible] non tantum erat mutus [illegible] surdus · et postulans
potuisset intelligere [illegible] breuius [illegible]
[illegible] [illegible] ab eo [illegible]
[illegible] talia signa · iohannes est nomen eius · [illegible]
nomine non impono sed impositum est a deo · et mirati
sunt · hic consequitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
libus [illegible] [illegible] puero nato et parentes
eius [illegible] mirabili [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apertum est
autem os eius [illegible] confessionem [illegible] fidei [illegible]
[illegible] [illegible] non poterat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dubitationis demeruerat [illegible] · et factus est
timor magnus [illegible] [illegible] magna [illegible] timor
[illegible] [illegible] mirabili [illegible] zacharia [illegible]
[illegible] · et super omnia montana [illegible] [illegible]
et mirabilia [illegible] narrabantur · et posuerunt omnes
qui audierant in corde suo [illegible] [illegible]
memorie dicentes · quis putas iste erit [illegible]
[illegible] magnus [illegible] · etenim manus domini
erat cum illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] conceptione et natiuitate [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] magnitudo [illegible]
· coram deo sicut fuerit [illegible] zacharie [illegible]
magnus coram domino · et zacharias · hic [illegible]
[illegible] [illegible] · et zacharias pater eius repletus est
spiritu sancto · et [illegible] eius [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · benedictus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad redemptionem
[illegible] [illegible] [illegible] · et tu puer
[illegible] [illegible] benedictus dominus · [illegible]
gubernatorem · deus [illegible] israel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] populo
israel [illegible] quia uisitauit [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] quia uisitauit nos sicut medicus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de illo [illegible] et
[illegible] omnis · et fecit redemptionem · [illegible]
[illegible] passione [illegible] redempti sumus · et e-

[illegible]

erexit nobis cornu salutis . i. virtute consequendi
salutem eternam et hoc fecit in sua resurrectione quia
surrexit ad vitam immortalem . eduxit patres sanctos de
limbo detentos in sua ascensione quia illos ad
celestia introduxit . In domo david pueri sui
quia xpistus ista adimplevit in carne assumpta de
domo david . Sicut locutus est per os sanctorum prophe-
tarum qui a seculo sunt . hoc est a mundi principio qui ista
predixerunt secundum quod dicitur actuum x . Huic omnes prophete tes-
timonium perhibent . Et sicut promiserat per omnes prophetas
ita fideliter adimplevit . Salutem ex inimicis nostris
scilicet liberationem a potestate inimicorum nostrorum per xpistum videlicet de mundo
carne et dyabolo . Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris
quia misterium redemptionis adimplevit , i. sua incarnatione
non propter meritum iustitiarum . sed propter suam misericordiam im-
plendam quam patribus promisit . Et memorari testa-
menti sui sancti i. pacti firmissimi quod habuit cum
patribus veteris testamenti de xpisto venturo . de
quo testio ad modum memorantis seu recorda-
ntis se habuit . quia pactum implevit . Iusiurandum quod
iuravit . de quo genesis xxii . per memetipsum
iuravi etc . quod iuramentum implevit deus pater mit-
tendo filium . Daturum se nobis quia deus pater dedit eum
se nobis qui est eiusdem substantie cum patre . Ut sine timore etc .
per hoc enarratur triplex fructus qui non est in textu .
Et tu puer propheta Hic tertio exprimit in can-
tico ea que pertinent ad precursorem dirigens ad ipsum ser-
monem . Et quamvis ad ipsum sermonem dirigit cum
puer adhuc non intelligeret . dicit aquinas quod
virtute spirituali intelligebat presentem loquentem sed
intellexit xpistum in utero matris existentem ut dictum
est . Alii autem dicunt quod sic loquebatur puero non propter
eius intellectum sed propter aliorum instructionem de misterio
incarnationis qui habebat usum rationis . Propheta altissimi
vocaberis . Contra hoc videtur quod Iohannes i. quod Iohannes baptista
negabat se esse prophetam . Respondeo quod dicendum quod bene videtur
et verum secundum intentionem querentium quia querebat si
esset unus de antiquis prophetis . alii Helyas ut Iheronimus
refert . ut habetur ut patet ibidem . Et similiter non
erat unus de illis . Alii etiam dicunt quod negavit se esse
prophetam tamen quia fuit propheta et plus quam propheta . scilicet
testimonium salvatoris . Vel xpisti . preibis enim ante faciem domini
i. ante filium qui est filius domini ut facies dei patris . per
faciem enim designatur notitia secundum Gregorium super
ezechielem i. qui autem ad notitiam pertinet in divinis
filio appropriatur . parare vias eius per predicationem
xpistum annuntiando et per baptismum assuefaciendo
homines ad baptismum xpisti quia per baptismum Iohannis homines
disponebantur ad facilius recipiendum baptismum xpisti .

Ad dandam scientiam salutis plebi eius i. ad pre-
dicandum scientiam faciendam penitentiam . Per viscera mi-
sericordie dei nostri i. per intima et occulta dei misericordie secundum
sunt hec . Oriens ex alto i. ex summa patris in mi-
sericordia . Illuminare hiis qui tenebris sunt i. propheta in tene-
bris constitutis quos xpistus illuminavit primo per passionem suam
ad inferos descendit . Et umbra mortis quos xpistus il-
luminavit per seipsum predicando et apostolos per orbem
ad predicandum mittendo . Quarto vel . Puer autem cre-
scebat . scilicet ad augmentum corporis . Et confortabatur
spiritu scilicet ad augmentum gratie et virtutis . Et erat
in desertis . scilicet ad questionem conversationis . Ibi enim ha-
bitavit usque ad tempus sue predicationis ut ibi gratia
liberius vacaret divina sapientia hauriendo quam
postea diffudit predicando . Et ut vivens in desertis
vita austera diceret . et ne ex cohabitatione cum
peccatoribus cum tumultu populi maculam aliquam
fama vel vita contraheret . usque in diem ostensionis sue
ad israel . quod fuit quinto decimo anno imperii Tiberii ce-
saris . Erat enim exiturus de desertis ad predicandum populo
ut habetur infra capitulo 3 . C ii
Factum est autem in diebus etc .
Describitur ortus precursoris . hic vero describitur
ortus salvatoris . Et primo describitur salvatoris
ortus / 2o debitus ritus . Ibi Et postquam consumma-
ti sunt / 3o angelorum cantus ibi Et pastores e-
rant . Circa primum dicitur . Exiit edictum a cesare
Augusto . Hec omnia tempore nativitatis xpisti qui natus est anno quadra-
gesimo secundo Augusti cesaris . qui nominatus fuit augustus
ab augendo quia notabiliter auxit imperium ro-
manum . Et propter hoc in diebus suis aliis gentibus
imperio romano subiectis fuit in orbe pax . Hic
edictum mandaverat ut describeretur universus orbis ut
per hoc sciretur quales terre divise essent per plane-
tas et quanta tributa possent reddere ut sic tributum
in debitis non gravaretur ut sciretur quod quilibet mo-
rans singule terre sub imperio romano in ea degentes .
Et ex hoc patet quod xpistus natus fuit tempore max-
ime pacis . Secundum quod fuerat preconizatum a prophetis . ps . Ori-
etur in diebus eius iustitia et habundantia pacis
Ys. ysaie 2 . Et non levabit gens contra gentem gladium
Et ysaie ix . vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius .
deus fortis pater futuri seculi princeps pacis . Hec de-
scriptio prima . dicitur autem prima scilicet ad generalem de-
scriptionem orbis . quia ante istam bene fuerunt alie descri-
ptiones generales particulares . sicut patet 2 regum xxiiii . Et tu
pater ii . de numero populi . Et de descriptione quam fe-
cit Ioab de mandato Ioab . dicitur 2 prima scilicet aliquas generalis
ad alias partes eiusdem descriptionis . quia prima est

in media terre habitabilis. Et ideo ibi fuit
inchoata ista descriptio ut inde denunciaretur
fieri in aliis provinciis civitatibus. A preside
Sirie Cirino. Habuit enim Cyrinum cesar au-
gustus prefectum Sirie ad regendam regionem
Et ibant singuli. Hic describitur nativitas
salvatoris quantum ad locum quia ista descriptio
precepta erat fieri in principalibus civita-
tibus et ibi conveniebant qui ibi habuerunt
originem ut sic descriptio fieret non solum secundum
numerum personarum sed etiam secundum declarationem ge-
nerationis ut sciretur numerus declaratus nobilium
et ignobilium. et hoc est quod dicitur. Et ibant
omnes ut profiterentur singuli in civitatem suam. pro-
fitebantur autem dum se esse subiectos romano
imperio scripto quia eorum nomina scribebantur
de mandato imperatoris. et etiam facto quia
solvebant censum imperatori pro quo in nu-
mismate census erat ymago imperatoris
ut habetur math. xxii ca. Ascendit autem et
Joseph a galilea in qua manebat. In iu-
deam civitatem david. Judea accipitur adiec-
tive quia bethleem est que est civitas Judee
et vocatur civitas david quia inde oriundus
fuit ut habetur i reg. xvi. eo quod esset de domo
david et familia david. ut patet per geneologiam
scriptam capitulo sequente et capitulo i. Ut profiteretur
cum maria sibi desponsata uxore pregnante
ipsa enim erat de eadem tribu et licet parentum
propinqua. hoc etiam divina dispositione factum est
ut sic xpistus nasceretur in bethleem. sicut pre-
dictum erat michee v. Et tu bethleem effrata
parvulus es in milibus Juda. ex te enim
exiet dux qui regat populum israel et egres-
sus eius ab initio a diebus eternitatis. Factum
est. Hic consequenter describitur virginis partus cum dicitur
Et peperit filium suum primogenitum. Et dicitur
primogenitus non quia post illum maria alios
filios habuit ut dicit helvidius. sed quia
ante illum alium non habuit unde et in lege
filius unigenitus offerebatur domino et redi-
mebatur tanquam primogenitus quia ab uno
mense redimebatur. ut habetur numeri iii capitulo
et tunc primogenitus dicebatur dato quod
nullus alius sequeretur. Et pannis eum
involuit per se ipsam. Ex quo patet falsitas

que scribitur libro de Infancia salvatoris scilicet ipsam
obstetrices habuisse in partu. quia non habuit locum re-
quiritur nisi propter afflictionem matris in partu. quod
non habuit locum in virgine que peperit sine dolore
immo cum maximo gaudio et delectatione et ideo
per se ipsam puerum natum recepit involuit
et reclinavit ut hic dicitur. et reclinavit eum
in presepio. Joseph enim in illo itinere adduxit
secum asinum ad portandum uxorem pregnantem
et bovem ad vendendum in bethleem ubi erat
congregatio populi magna ut de precio solveret
expensas in via et illis duobus animalibus fecit
presepium iuxta se in quo beata virgo reclina-
vit filium natum secundum quod fuerat predictum Abacuc
iii capitulo secundum translationem lxx. quam sequitur of-
ficium ecclesiasticum. Domine audivi auditum tuum
et timui consideravi opera tua et expavi. In
medio duum animalium. Fuit enim prophetie admirationis
pavor quod in loco tam humili reclinaretur salva-
tor unde subditur. quia non erat locus in diversorio
Est enim diversorium domus hospitalaria ad
quam divertunt venientes ab extra ad hospitandum
Civitas autem bethleem tunc erat plena populo
qui venerat ad predictam professionem unde illi
qui erant potenciores occupaverant loca ma-
iora. Et ideo Joseph licet esset de nobili pro-
genie ut predictum est non tamen erat de ditioribus
et ideo ita parvum locum habuit quod salvator natus
in presepio reclinatus fuit ad impletionem
prophetie predicte. et dans exemplum humilitatis perfecte
a qua incepit salvator in nativitate et eam
continuavit usque ad mortem. In qua humilia-
vit semetipsum factus obediens usque ad mortem
mortem autem crucis. secundum quod dicitur philip. ii capitulo
Et pastores. Hic consequenter describitur ange-
lorum cantus exultantium in nativitate. Et
primo huius denunciatio. secundo pastorum devotio
ibi Et factum est. Circa primum premittitur
quibus facta est dicta denunciatio cum dicitur Et
pastores erant in regione eadem vigilantes
erant enim simplices et absque cautela
malicie et occupati in officio suorum patri-
archarum qui dicuntur pastores fuisse. gen. xlvii
talibus autem solet fieri divine illuminationes et
consolationes et non hominibus in sapientia huius mundi
que stulticia est apud deum occupatis. secundum quod

dicit saluator m^t xi. Confitebor tibi domine pater
celi et terre qui abscondisti hec a sapientibus et
prudentibus et reuelasti ea paruulis. Ideo subdit
Et ecce angelus domini stetit iuxta illos paratus
ad reuelandum eos diuina. et claritas dei circumfulsit
eos. non tamen exterius in corpore sed etiam interius
in mente. et timuerunt. ex insolita visione
sed angelus eos consolatur dicens. Nolite timere
cuius causam subdit Ecce enim ego euangelizo
vobis magnum gaudium quod erit omni populo
non solum iudeorum sed etiam gentilium. quia natus est
nobis hodie saluator. et dicit hodie quia tempus
erat nocte erat tamen pars diei naturalis. Vel aliter
et melius ut videtur quia nox illa de claritate
diuina predicta fuit ita illuminata ut si esset dies
clarissima secundum quod fuerat predictum per Ps. cxxxviij
et nox sicut dies illuminabitur. qui est xpistus dominus.
xpistus grece est idem quod vnctus latine. Antiquitus
enim in veteri lege vngebantur tamen reges et pon-
tifices. xpistus autem rex est et pontifex et
ideo bene dicitur xpistus i. vnctus non vnctione
humana sed diuina. quia in humanitate quam nobis as-
sumpta fuit vnctus a deo patre primo a tota
trinitate plenitudine gratie. secundum quod dicitur Ps.
xliiij. Vnxit te deus deus tuus oleo leticie
pre consortibus tuis. propter quod dicitur Ioh. iij c^o quia datus
est ei spiritus non ad mensuram scilicet aliorum hominum
sed secundum omnem plenitudinem non solum sufficientie
sed etiam redundantie in omnes alios quantum ad
sufficientiam secundum quod dicitur Ioh. i^o et de ple-
nitudine eius omnes nos accepimus. Et hoc
vobis signum inuenietis infantem pannis in-
uolutum etc. Plus enim quam angelus dedit eis
signum magne humilitatis et paupertatis.
significatum fuit pastoribus quia non veniat ad reg-
nandum temporaliter ut sibi iudeorum credebant
xpistum venturum / Potest autem aliter dici quod illud
fuit proprium signum saluatoris nati. Ad cuius
intellectum considerandum quod illa que fuerunt in
veteri testamento fuerunt figure noui ut
dicitur i. Chor. x. In veteri testamento sal-
uatores duo inprimis Iudeorum processerant
tanquam figure saluatoris nostri ihesu xpisti. primus
fuit moyses qui liberauit eos de seruitute
egyptiaca. ut habetur in exo. ij. Secundus fuit
Cyrus qui liberauit eos de captiuitate babi-
lonica ut habetur i Esd. i c^o et vterque de-
de nouo natus fuit inuentus in magna
paupertate. Dicitur enim de moyse. exo. ij.
quem inuenit filia pharaonis positum in
flumine in fiscella scirpea. Dicitur de
Cyro. dicitur in scholastica hystoria super
danielem quod Astiages rex medorum et
persarum vidit in sompnis vitem crescentem
de vtero filie sue totam asyam occupantem
et a coniectoribus fuit sibi responsum quod vi-
sio significabat ex ea principem nasci-
turum qui occuparet regnum medorum
et persarum propter quod timens ne ipse vel filius
suus super hoc regno priuaretur dedit filiam
suam pauperi militi et cum filia sua facta
fuisset pregnans fecit tempore partus sui ex-
plorari et puerum natum sibi apportari
quem tradidit cuidam militi vt secreto
interficeret qui compatiens puero ipsum non
interfecit sed in quodam nemore fortune
dimisit ad quem quedam catulla pastoris
regis que erat iuxta nemus frequenter
veniebat et ipsum lactabat. et pastor
predictus volens scire vbi catulla dedi-
naueat inuenit puerum ita pauperem
iacentem quem accepit et tradidit vxori
sue nutriendum et postea factus est rex persarum
atque medorum ad deliberationem Iudeorum
Cum ergo signa et signata debeant habere
correspondentiam et predicti duo qui fuerunt
figure xpisti in maxima paupertate inuenti
fuerunt in sua natiuitate. signum con-
ueniens et correspondens figure dedit an-
gelus pastoribus de xpisto nato inueniendo
dicens Inuenietis infantem pannis inuolutum
et positum in presepio. et credendum est
quod pastores hoc intellexerunt illuminati
a deo / Et facta est. Hic ostenditur pominitur an-
gelorum exultatio cum dicitur. et facta est cum
angelo. que tanquam principalis inter alios nun-
ciauerat xpisti natiuitatem. multitudo mi-
licie celestis i. angelorum que nomine milicie
designatur quia pro salute hominum cum demo-
nibus compugnant. secundum quod dicitur apoc. xij

michael et multitudo eius prophetabat in dicendo etc.
laudantium deum de christi nativitate. eo quod per ipsum
perficiebat homines ducendi ad statum quod desiderat
creatura angelorum ruina per hoc reparanda. Et di
centium gloria in excelsis deo. quia hec eius gloria ubi
quia relucet maxime in in celo empireo. ubi est
angelorum et beatorum habitatio. Et in terra pax hominibus bo
ne voluntatis. id est hominibus bonis per bonitatem voluntatis. dicit ho
minibus bonis magis quam per bonitatem alicuius
potentie anime quia voluntas potentias suas ad actus
suos movet et ideo bonitas eius ut malitia
in omnes alias potentias redundat. sed sententia est
in omnes homines ab ipsa. aliis autem hominibus
non est pax ipsa plenius. Non est pax impiis dicit
dominus. Et hoc etiam verbo angeli probatur quod illa pax que
prius prophetas predicta fuit futura in adventu
christi erat pax mentis bone voluntatis. quia sicut quod
christi erat pax mentis bone voluntatis ... contristabit iustum quicquid ei acciderit.
quia temporalis que fuit in adventu christi posita
... sub imperio romano fuit figura huius
pacis spiritualis. Et factum est ut discesserunt ab
eis pastores dicebant. quia statim post visionem istam
dimisso grege iverunt ad videndum puerum na
tum dicentes. Transeamus usque bethleem. et vi
deamus hoc verbum quod factum est. per verbum an
gelorum significatum. quod fecit dominus. hoc non est de textu
... et antiqui libri non habent. fecit. sed
tantum quod dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes
cum desiderio videndi christum puerum. Et secundario
ut cito redirent ad gregem quem sine custodia
dimiserant. Et invenerunt etc. sicut angelus eis
dixerat. Videntes autem cognoverunt de verbo. quia
non plus fuerunt illuminati exterius. sed etiam cognitione
interius verbi incarnati ut dictum est. Et omnes
qui audierant mirati sunt. Et cum admiratione
subditur et de hiis. et acceperunt et quo
modo est idem de hiis que dicta erant a pastoribus ad ipsos
sed propter ... expressum. Maria autem conservabat omnia ver
ba conferens in corde suo. prudenter attendebat
omnia que complete implebantur in puero nato. Et ista
collatio erat ei valde delectabilis et toti ecclesie val
de utilis quia sicut dicit ... in sermone de assumptione
beate marie ... per ... filii sui revela
sunt ad tempus in actibus cum apostolis ut eos plenius
instrueret de verbo incarnato de quo erat plenius edoc
ta per spiritum sanctum. et omnia singularia videat et trac
taverat ... quod plenius exprimere poterat. Sicut dicit
... Et ... in medio ... et ...

Et reversi sunt pastores redeundo ad gregem suum glorifican
tes et laudantes deum de beneficio toti mundo collato
generaliter. et eis omnibus specialiter facto sicut. In omnibus que
audierant et viderant. Et postquam impleti sunt dies octo. In
tus est puer natus quia secundum veterem legem debe
bat circumcidi. et in templo offerri. Et ideo primo agit de
eius circumcisione. secundo de oblatione ibi. Et postquam impleti sunt
etc. primo dicit. Et postquam consummati sunt dies octo. hoc
erat tempus determinatum circumcisioni genesis xvii. Voluit autem
christus circumcidi quamvis non esset legi subiectus. primo ut
ostenderet in se veritatem carnis humane contra manicheum
qui dixit eum habuisse corpus fantasticum. Et quod valen
tinum dicentem christum corpus de celo attulisse. secundo ut
ut approbaret circumcisionem quam deus instituerat. tertio
ut ostenderet se esse de genere abrahe qui circumcisionis manda
tum accepit. genesis xvii. et cui facta est promissio
de christo. quarto ut iudeis occasionem tolleret eum non re
cipiendo si esset incircumcisus. quinto ut obedientie exemplum no
bis suis preberet. sexto quia propter legis observando cum
tamen non esset subiectus. septimo ut qui in similitudinem carnis peccati
venerat. remedium quo modo peccati consueverat mundari
non respueret. octavo ut legis onus in se suscipiens
alios a legis onere liberaret. sicut dicitur galatas iv. Misit deus
filium suum factum sub lege ut eos qui sub lege erant
redimeret. Vocatum est nomen eius ihesus. quod dicitur
impositum. quia a deo fuit impositum hoc nomen et per angelum
denuntiatum marie et ioseph. et per ipsos aliis di
vulgatum. Et quia aliquis infidelis posset inducere
quod hoc nomen non fuisset gentibus impositum posset
arguere ex hoc quia ysa. vii dicit. vocabitur nomen
eius. quod os domini nominavit. hoc autem nomen ihesus
non erat tunc novum. quia aliqui fuerunt nominati
hoc nomine. scilicet de filio nun iosue ... et de ihesu
nave. et in genesi ... qui scripsit ecclesiasticum
idem ... Et ysa. vii dicit. vocabitur nomen eius emanuel
et infra viii. Et vocabitur nomen eius accelera spo
lia detrahe etc. Et ix. vocabitur nomen eius admirabilis
consiliarius etc. quia nova sit alia a nomine ihesu. Et
sic possent dici de aliis locis scripture. sicut ... dominum
quod hoc nomen fuit ... impositum. Ad quod dicendum sicut bene
exponunt ... dicit appellatio ... etiam. Et hoc
patet de nominibus quam et speciebus de quibus dicit ... metha
phisica sicut nomen est differentie quam significat ... vel natura
... communia ... significat ... imponatur ... impo
nitur ... impositum nomen alio
a tempore. sed nova aliquorum factorum imponit ... impe
ratoris in factis ... ut a cognitione sed cum filio
... non ... ut ... de cognatione eius
... ab ... sed moyses vocavit filio suos

vt habetur. exemplo nomen Aliquando ex aliqua qualitate
eius cum nomen imponitur sicut genesis xxv primo
genitus ysaac vocatus est ezau quod interpretatur
rubeus vel ruffus et totus in modum pellis
hyspidus. Aliquando ex aliquo dono dei gratuito
sicud mathei xvi dicitur de petro Tu es petrus et super
hanc petram etc. Et iohannis i tu vocaberis cephas
ergo hoc xpo hoc nomen munus gracie collatum est vt
vt per ipsum omnes saluarentur. Ideo vocatum est nomen
eius sicut dicitur Ihesus id est saluator vel salus et
hanc racionem assignauit angelus ioseph mathei i dicens
vocabis nomen eius ihesum ipse enim saluum faciet
populum suum a peccatis eorum. Ad primum dicendum quod
hoc nomen fuit nouum in xpo quantum fuit impositum
ab hac proprietate quia est omnium saluator quod non fuit
in aliquo licet fecerint salutem in aliquo facto
sicut Ihesus naue saluauit populum israhel hostes
eius debellando vt habetur libro Iosue et ita potest
dici de aliis. Racio eius huius nominis emanuel
quod interpretatur nobiscum deus includitur in nomine
ihesu per hoc enim quod fuit nobiscum per suam incarnacionem
fecit nobis salutem. Et eodem modo potest dici de
alio quia saluauit nos infernum spoliando et sic
de tercio et de omnibus. ¶ Et postquam impleti sunt
hic continuatur agitur de pueri oblacione vbi primo de-
scribitur huius oblacionis presentacio. 2o presentati recep-
cio ibi Et ecce homo / 3o recepti commendacio ibi Et
erat Anna. ¶ Circa primum sciendum quod in lege veteri tem-
pore natos duo fiebant in templo domini vnum erat
generale omnibus quia pro filio nato vel filia completis
diebus purificacionis matris offerebatur sacrificium vt
habetur leuitici xii. Aliud autem speciale circa primogenitos quod
erant consecrati domino eo quod percussit primogenita
egipciorum filios israel saluans. Et ideo offerebatur
in templo et redimebatur vt habetur Exodi xiii. xpus
autem fuit primogenitus vt dictum est supra. Et ideo vtrum-
que fuit factum circa eum vt hic dicitur. Et primo quantum ad id
quod erat speciale primogenitis cum dicitur Tulerunt illum
in ierusalem vt sisterent eum et offerret et domi-
nus eum sacrificaretur quia omne masculinum adaperi-
ens vuluam id est primo nascens tamen erat primo-
genitus / 2o quantum ad id quod erat generale quod notatur
cum dicitur Et vt darent hostiam etc. par turturum aut
duos pullos columbarum. Ista erat oblacio pauperum sicut
quod habetur leuitici xii. Ex quo patet quod fuit paupertas de-
paupertate marie et ioseph / Tercio autem est hoc quod beata
virgo non tenebatur ad ista quia domina fuit de purgi-
gacione quia leuitici xii scribitur mulier si suscepto

semine peperit masculum etc. et ideo
lex illa ligabat tantum mulieres de viri semine
concipientes quod non habuit locum in virgine. Hoc
etiam patet ex hoc quod hic dicitur et accipit de exodo et
leuitico omne masculinum adaperiens vuluam etc.
Ex quo patet quod loquitur de masculo concepto et nato per
aperitionem claustri virginalis quod non habuit locum
in beata virgine quia virgo permansisset in conceptu et
in partu. Verumptamen sicut eius filius circumcidi vo-
luit et legalia obseruare ex sua humilitate quamuis
non teneretur. sic beata virgo que fuit humilima
voluit obseruare. ¶ Et ecce homo. Hic describitur pre-
sentati recepcio. vbi primo describitur recipientis
condicio cum dicitur Et ecce homo erat in ierusalem in loco
solempni et sancto. tum quia ibi erat domus dei tum
quia ibi erat studium legis et prophetarum. cui nomen Sy-
meon. Ex quo patet eius fama quia inter sacerdotes
erat famosus et nominatus. patet eius sancta vita
cum dicitur Et homo iste iustus. Iure se habendo ad proximum
et timoratus. quantum ad deum. expectans consolacionem
israel. quantum ad fidei certitudinem. et spiritus sanctus erat
in eo. quantum ad gracie plenitudinem. quia non solum habuit
graciam sufficientem. prout habetur contra infirmitatem
eciam quantum ad illustrationes et consolaciones diuinas spe-
ciales. Et responsum acceperat a spiritu sancto id est ex habitu
deuocionis ad deum / tunc enim erat opinio communis quod
tempus instaret quo immincbat aduentus xpi sicut sig-
na a prophetis et patriarchis data. Et ideo Symeon
de hoc feruencius orabat deum. Et in oracione
responsum acceperat quod xpm natum videret antequam vitam
presentem finiret. Et venit in spiritu in templum id est per
reuelacionem spiritus sancti. vt videret xpm sicut erat
ei promissum. Et cum inducerent puerum ihesum ad fa-
ciendum quod consuetum fuit per legem. et ipse accepit eum
in vlnas suas. cum maximo cordis gaudio sicut quod diu pre-
sentiam desiderauerat sic repletur delectacione / 2o post
gratiarum accio cum dicitur Et benedixit deum gracias agen-
do pro tanto beneficio. et dixit Nunc dimittis ser-
uum tuum domine in pace id est de cetero dimittes me de hac
vita tristicie in cordis quiete. quia viderunt oculi mei
salutare tuum. letatur enim volebat videre ad limbum patrum
cognoscebat saluatorem natum. Quod parasti ante fa-
ciem omnium populorum id est omnibus populis quibus misterium incarnacionis
et redempcionis predicatum est sicut dicitur ps xviii In omnem
terram exiuit sonus eorum etc. Lumen ad reuelacionem gencium que
prius errore tenebrarum tenebantur. et gloriam plebis
tue israel. Magna enim est gloria iudeis ad xpi fidem conuersis
quod xpus secundum carnem natus est de ipsis / 3o post presen-
tum bendiccio cum dicitur Et erat pater eius ioseph et ma-
ter eius mirantes super hiis que dicebantur de illo ... eius fuit.

ro mater scilicet maria que fuit mater eius beata
mirabantur super hijs que dicebantur de illo. tunc a
symeone et prius a magis et pastoribus et
zacharia et elizabeth Et benedixit illis sy-
meon. quamuis enim maria et ioseph erant
minores symeone in senitate. Ille tamen erat
minor quantum ad sacerdotis officium ad quem
spectat benedicere populum et non solum benedixit
sed eis futurum predixit. ecce positus est hic
in ruinam et in resurrectionem multorum in israhel
quia in passione christi que erat futura multi
iudei fuerunt excecati a veritate cadentes
et multi fuerunt illuminati qui prius erant sim-
plices et ignorantes videlicet de apostolis quibus post
passionem christi data est intelligentia scripturarum
sicut quod dicitur luce ultimo Et tunc aperuit
illis sensum ut intelligerent scripturas. et
in signum scilicet federis inter homines et deum
cui contradicetur a sacerdotibus et legisperitis et
multis alijs. et tuam ipsius animam pertransibit
gladius. id est dolor passionis eius pertransibit
animam suam tuam per compassionem Ex hoc dicit
ieronimus in sermone de assumptione beate virginis
quod que in parte impassibili passa est plus quam mar-
tir fuit. ut revelentur ex multis cordibus
cogitationes. hoc ut non tenet hic causaliter
sed consecutive seu gradative. licet enim beata
virgo ex passione filij maxime afflic-
ta fuit tamen in fide immobilis et firmiter
stetit. Alij autem discipuli quantumcumque solidi vi-
dentur dubitasse. etiam hoc mutationes diversarum
cogitationum habuisse quousque viderunt
ipsum a mortuis resurrexisse Aliter exponit
origenes de revelatione occultorum pecca-
torum in confessione que per efficaciam passionis
in sacramento penitentie operantis sanantur. Et erat
anna hic consequenter describitur christi recepti con-
fessio seu commendatio ubi primo describitur
persona confitens ex nomine cum dicitur et
erat anna. 2o ex mentis illuminatione. cum dicitur
prophetissa. et 3o ex cognatione cum dicitur
filia phanuel. de tribu aser Et expri-
mitur pater et tribus ad declarandam
certitudinem historie et forte ad distinctionem
huius anne ab alijs que vocabantur hoc nomine.
describitur etiam ab etatis maturitate cum dicitur

hec processerat in diebus multis et a virginitate
in iuventute et annis et per se Et vixerat cum viro vii. Et co-
mendatur etiam ab orationis sanctitate cum dicitur Que non disce-
debat de templo non quia esset ibi semper sed frequenter sed de-
bet frequentiam veritas dicitur communi modo loquendi. talis
semper est in ecclesia. ieiuniis quibus incentiva carnis
reprimuntur et obsecrationibus id est sacris orationibus quibus mens
in deum elevatur serviens nocte ac die id est valde
frequenter hoc quia non erat in tempore quo periculum molle-
ciei formidaret [illegible]. Et hec ipsa hora superveni-
ens. non a casu. ut humana dispositione sed ipso spiritu sancto inclinante
sed divina est de symeone confitebatur domino. gratias agens
de tanto beneficio adimpleto. et loquebatur de illo omni-
bus expectantibus redemptionem Et ut perfecerunt omnia
secundum legem domini scilicet maria et joseph nichil omitten-
tes. quamvis non tenerentur. reversi sunt in galileam civitatem
suam nazareth hic autem galilea advertite quod na-
zareth est in galilea sed superdictum est de bethleem
que vocatur civitas iude. Puer autem crescebat hic com-
describitur pueri oblati profectus quantum ad corpus cum
dicitur crescebat et quantum ad animam cum dicitur et conforta-
batur Advertendum tamen quod in corpore christi fuit augmen-
tum reale et secundum apparentiam gratie et virtutis. Sed in
anima eius non fuit augmentum reale sed in effectu
magis apparebat secundum quod ille crescebat et sicut quod vo-
lebat. Et ibant parentes eius tamquam devoti et religiosi
in die sollempni pasche in ierusalem. ter in anno
debebat omne masculum apparere in ierusalem coram
domino scilicet quod habetur exodi xxiij scilicet in festo pasche. penthecostes
et in festo tabernaculorum Sed cum illis qui erant longe
a ierusalem remoti erant galilei dispensabatur cum
de duobus ultimis festis. Puer ihesus remansit in ierusalem
non a casu vel oblivione sed sua voluntate et ordi-
natione. ut a pueritia ostenderet zelum suum et sic
alia. et non cognoverunt parentes eius. estimantes illum
illum esse in comitatu. Ad sollempnitates enim pasche
viri ibant seorsum a mulieribus in uno comitatu et
mulieres in alio. Et sic videbant ut magis
sollempnizarent festum ab uxoribus continentes sed et
in datione legis preceptum fuit quod continerent per
tres dies ab uxoribus suis. puer hoc ex eo vir et mulier
ac [illegible] poterat ire cum comitatu virorum vel
mulierum et ideo quod joseph non vidit puerum ipsum in
comitatu virorum. existimavit eum esse cum maria
in comitatu mulierum et eodem modo maria credidit
eum esse in comitatu virorum. Venerunt iter diei et
in die sequenti cum quererent in isto comitatu
et in illo non invenerunt eum ideo tertia die re-
dierunt in ierusalem a qua recesserant per unam dietam
et sic quarta die invenerunt eum. et hoc est quod sequitur
post triduum invenerunt eum in templo non in

theatro vel foro aut ludo sicut solent pueri inveniri
sed in loco orationis et doctrine sacre deputato. In
medio doctorum ut in medio posset omnes audire
et in medio cum eis conferre. Stupebant i. valde mira-
bantur super prudentia et responsis eius. quia alias non audi-
tum fuerat quod puer talis etatis tam sapienter loqueretur.
Et dixit mater eius ad illum fili quid fecisti nobis sic
Joseph autem licet pater eius diceretur tamen non fuit ausus
illum arguere cum firmiter crederet illum esse filium dei.
sed mater ex maiori dilectione quam habebat ad ipsum
hoc fecit quia amor excellens dominum nescit. Dole-
ntes querebamus te i. dolentes de absentia tua. cuius
presentia nobis est dulcissima. Per hoc moraliter designatur
quod christus in dolore querendus est contritionis et sic invenitur
si per peccatum a nobis absentetur. Et ait ad illos. Quid
est quod me querebatis sicut inter cognatos. quasi dicat magis
querendus sum in occupationibus et spiritualibus. Ideo sequitur
nesciebatis quia in hiis que patris mei sunt oportet me esse
magis i. assistebat ad patrem naturalem et eternum
quam ad matrem naturalem et patrem putativum. Et ipsi
non intellexerunt verbum. quia adhuc non erant assueti
talia audire ab eo. Et descendit cum eis ad eorum conso-
lationem. et erat subditus illis ad nostram instructionem
et superbie nostre confusionem. Et mater eius conservabat
omnia verba hec. Exponatur sicut supra. Et ihesus profi-
ciebat etate. Et iste profectus erat realis. quia quantitatis
erat ex parte corporis ut patet est. et sapientia. In christo

duplex sapientia christi

duplex ponitur sapientia. una divina et hec non potuit
augeri vel minui cum immobilis sit infinita. alia
humana. Et hec potest dividi in christo. una habitualis
et ista in christo non fuit augmentata quia ab ista
conceptionis habuit plenitudinem sapientie quantum pertinet ad conditio-
nem humanam. Alia est experimentalis que accipitur per
operationem sensuum. Et de hac dicunt aliqui quod in christo
fuit sapientia. scilicet sua acquisita. quia intellectus agens
fuit in christo eiusdem nature cum aliis hominibus. et ideo
cum non sit ponendus otiosus in eo habuit operationem
abstrahendi species intelligibiles a fantasmatibus et
iste species recipiebantur in intellectu possibili ipsius. et sic
profecit in tali sapientia scilicet sua accepta a sensibilibus
Alii autem dicunt quod non profecit in tali sapientia quantum ad
habitum quia duo habitus eiusdem rationis non possunt esse simul
in eodem intellectu. talis autem sua acquisita non videtur
esse alterius rationis quam infusa et idem obiectum sicut
[illegible] [illegible] data est eiusdem rationis omnino cum
[illegible] data vel generato per naturam. Licet tamen quod hoc
intellectus agens in christo fuit otiosus. quia non solum

in abstrahendo species intelligibiles. [illegible] est ope-
ratio intellectus agentis sed etiam in considerando formaliter
habitum scientie iam prius acquisite in qua consideratione non
abstrahit de novo species. Hi autem considerant sapientiam
christi quantum ad ostensionem in effectu. Sic fuit ibi
profectus quodammodo respectu sapientie scientie tam
humane sed etiam divine magis ostendebat secundum
tempus et per hoc nostre salutis expediebat. sed de hoc
est supra de profectu ipsius in gratia et virtute.

Ca. 3m

Anno quintodecimo etc. Postquam de-
scriptus est salvatoris ortus per suam nativitatem hic
tertio describitur eius progressus per suam predicationem. Et primo
describitur predicatio precursoris. 2o ipsius salvatoris ibi
cepto. Circa primum premittitur predicatoris Johannis
tempus. 2o subditur predicationis articulus ibi. Et venit in
omnem regionem. 3o provisionis fructus ibi. Et interro-
gabant eum. Circa primum notandum quod tempus predicationis Johannis
describitur per nomina et tempora imperatoris tunc re-
gnantis. et presidis Judee. et tetrarcharum et
sacerdotum. ad ostendendum certitudinem historie et auctoritatem
predicationis Johannis baptiste sicut in scripturis autenticis
solet fieri. Cum dicitur Anno quintodecimo imperii
tyberii cesaris. Iste tyberius successit augu-
sto sub quo natus est christus. sub xlii anno imperii eius
Et sic Johannes baptista per dimidium anni ante Au-
gustus autem imperavit. xvii annis. Ex quo patet quod
anno quintodecimo tyberii Johannes fuit xxx annorum.
Et hoc est tempus debitum predicationis. quia tunc viget etas
virilis. unde et Joseph xxx annorum erat quando ste-
tit coram pharaone. Gen. xli. Et Ezechiel xxx in-
cepit predicare Eze. i. Procurante Pontio pylato
Judeam. Iste non fuit Judeus sed gentilis de territorio
lugdunensi oriundus secundum Josephum. Et a romano
imperatore fuit missus ad regendum Judeam tunc ro-
manis subiectam. Tetrarcha autem Galilee herode
etc. Romani volentes frangere Judeorum superbiam et
auferre eis rebellandi occasionem abstulerunt ab eis
nomen regium. dividentes regnum in plures partes
que tetrarchie dicebantur. Et lysania abilin
tetrarcha. Glosa bede dicit quod isti tres tetrarche
scilicet herodes philippus lysanias fuerunt filii hero-
dis sub quo natus est christus. Et ipso mortuo ar-
chelaus eius filius et frater predictorum successit ei in
regno decem annis quo accusato apud cesarem
et misso in exilium apud viennam imperator
regnum tribus fratribus predictis divisit per tetrar-
chias. Et quod iste lysanias fuit filius herodis
in historiis autenticis non habetur quia nec Josephus
nec scolastica historia ponit eum inter

filios herodis. sed magister dicit ipsum fuisse
filium tholomei menei qui sub libano ha-
bitabat et allexandre filie aristoboli quod
de machabeis descendebat. Sub principibus
sacerdotum anna et caypha. secundum quod dicit Io-
sephus et scolastica hystoria. sacerdotium tunc
non procedebat secundum generationem et dignitatem
quemadmodum in lege fuerat statutum sed pas-
sim a romanis vendebatur. Ita quod non solum an-
nis singulis mutabatur summus sacerdos sed
aliquando in eodem anno. et ideo a quintodecimo
anno tiberii quo incepit predicatio iohannis usque ad
decimumoctavum annum tyberii in quo passus est
christus plures fuerunt summi sacerdotes quam isti duo. Et quia
annas erat summus sacerdos quando iohannes incepit predicare
et cayphas quando passus est christus. Ideo lucas de is-
tis duobus tantum mencionem fecit. factum est verbum domini super
iohannem per instinctum divinum per quod habuit mandatum de
precone exequendo. Et venit. hic ponitur processus
eius et primo quantum ad exhortationem actuum bonorum. secundo
quantum ad arguitionem mali ibi dicebat. Primo circa
primum. Et venit in omnem regionem iordanis. quia exivit
de deserto ubi primum habitabat et venit ad loca
magis habitata ut plures possent venire ad eius
predicationem et baptismum ab eo in iordane. predicans
baptismum penitentie. hoc expositum est matthei. 3. a. usque ibi
omnis vallis implebitur. hec auctoritas quam hic ysaias dixit
exponitur a iudeis in reditu de captivitate babilonica
de qua dixit ysaias vias tunc complanari per hoc
valles complanaret et ad equalitatem planiciei et
colles deprimeret. Et sic iudei de babilonia re-
vertentes in iudeam possent de facili transire per via
Et quia in scriptura sacra nec in aliqua hystoria ante
invenitur esse adimpletum. Illa igitur scriptura intelligenda est
ad aliud scilicet in adventu christi adimpletum. per
quem humiles qui per valles intelliguntur humiliati sunt
sed supra expositum est c. j. in initio huius evangelii. Ali-
ter exponitur hoc. quia secundum vitam corporalem redditur diffi-
cultas ambulandi propter confusionem vallium. Ita via
spiritualis qua deus graditur super corda fidelium
impeditur per depressionem terrene cupiditatis et per
elevationem mundane cupiditatis. et utriusque impedi-
menti fuit amotio per adventum christi. in multis
primum patuit in zacheo qui dixit. domine Ecce dimi-
dium bonorum meorum do pauperibus et cetera. ut habetur infra
xix. secundum patuit in mundi principibus quorum potentia
subiecta fuit christo. Et erunt prava in directa
i. corda distorta per iniustitiam per equitatem iu-
stitie rectificabuntur. Et aspera in vias planas

i. corda contra christum indurata mollificabuntur. sicut
patet de paulo qui christum persequens a christo illustratus
statim ad mansuetudinem obedientie fuit conversus dicens domine quid
me vis facere. actuum ix. Et videbit omnis caro salutare
dei. i. christum. Et accipitur hic omnis caro i. omnis homo quia aliqui
de omnibus hominibus viderunt eum in carne homines existentem et
videbat in tunc totitas hominum in duas partes scilicet
in iudeos et gentiles. Et multi de istis et de illis
viderunt eum in mundo existentem. potest etiam hoc v-
bum intelligi de visu spirituali quo videtur eum existi-
ad fidem catholicam ex omnibus gentibus totius mundi. Vi-
debunt etiam eum generaliter omnes in forma humana in die
iudicii. Dicebat ergo ad turbas. hic autem totum pro
parte quia iohannes quod sequitur non dixit nisi phariseis et saduceis
quod tamen aliquis dicebat ad iohannem non ex devotione sed
magis ex malignitate. ut habetur matthei. iii. Genimina viperarum
Genimine est nomen generis a gignendo et Et io filii ab
antiquis nati dicuntur esse genimina iii. q. d. pro-
genies viperarum. Et interrogabant. hic ponitur
predicationis iohannis fructus. Erat autem predicatio iohannis ordi-
nata ad hoc quod populus ad suscipiendum christum prepararetur
et ut populus manifestaretur. primo ergo ponitur fructus predicationis
eius quantum ad primum. secundo quantum ad secundum ibi existimante au-
tem populo. Circa primum sciendum quod populus preparabatur ad christi
susceptionem per veram penitentiam quia apparet quando ho-
mo paratus est corrigere vitam suam. et hic ostenditur
hoc esse factum ad predicationem iohannis. primo in
vulgaribus hominibus cum dicitur. Et interrogabant
eum turbe dicentes. Quid ergo faciemus. q. d.
vitam nostram corrigere parati sumus. Respondens
autem dicebat illis. Qui habet duas tunicas
i. vestimentum superfluum det non habenti. Illa
enim tunica pene calida est et de communi cursu suf-
ficit una tunica vel unum vestimentum. Et
ita intelligendum est de aliis rebus quibuscumque
que superfluunt considerata convenienter necessitate
persone. secundo hoc ostenditur in pedagiorum et tri-
butorum collectoribus cum dicitur. Venerunt et
et publicani. Tales dicuntur publicani et
intromittunt se de negociis pertinentibus ad
publicum. Et ille dixit ad eos. Nichil amplius
quam quod constitutum est vobis faciatis. hoc autem
dixit ad collectores talium. solet enim esse communis
ad plus colligendum quam sit eis mandatum
ut quod est amplius eis remaneat. tercio ostenditur
in militibus cum dicitur. Interrogabant eum
et milites. parati consilio eius uti. Et ait
illis. Neminem concutiatis. scilicet opprimendo pau-

pores et eos despiciendo. Nec calumpniam faciatis
i. non imponatis crimen falsum timentes divitibus et po-
tentibus ut occasione extorquendi bona eorum
habeatis quia per aliam viam a talibus bona recipere
non potestis. Contenti estote stipendiis vestris que
dabantur eis ab imperatoribus pro labore militum quem
habebant sustinere in defensione patrie. Redditus autem
quos habent multi milites super homines sibi subditos
habent locum stipendiorum et ideo debent eis esse con-
tenti. Ad tria autem predicta inducebat iohannes mi-
lites qui solent esse proni ad vitia contraria. Existi-
mante autem populo. Hic describitur fructus predicationis
Iohannis quantum ad Christi manifestationem. Et primo
manifestatur Iohannis testimonio. 2o de patris signo
ibi Factum est autem. 3o evangelii scripto ibi Et ipse
Ihesus erat incipiens. Circa primum ostendit in Iohanne
doctrine veritas Christi manifestatione. 2o in eius sta-
bilitas in herodis reprehensione. Ibi Herodes autem
tetrarcha. Prima pars patet ex dictis matthei
iij d. excepto quod sequitur Existimante autem
populo. quia aliqui eorum videbant et alii fama
publica audierant mirabile eius conceptionis
ortum et vite sancte meritum quod superius fuit declarata
et ex hiis estimabant ipsum esse Christum. Et cogi-
tantibus omnibus etc. non solum cogitaverunt illi sed
illi sed etiam de Ierusalem que erat metropolis mi-
serunt Iudei nuntios sollempnes ad Iohannem ut
quererent ab eo si ipse esset Christus ut habetur Ioh.
i. Ex quo patet quod non omnia facta et dicta Iohannis scrip-
ta sunt sed pauca respective sicut et de Christo
dicitur Ioh. ultimo. Multa quidem et alia etc. Hero-
des autem. Hic describitur stabilitas mentis eius
Iohannis qui non timuit facinus herodis tetrar-
che arguere et summa huius patet ex dictis matthei
xiiij a. et marci vi b. ubi factum illud plenius
continetur. Factum est autem. Hic describitur manifestatio
Christi per signum datum de celo a deo patre cum
baptizaretur a Iohanne. Et patet summa ex dictis
matthei iij et marci i b. excepto quod hic additur
Et orante. in quo docet Christus exemplo quod in receptione
sacramentorum debet mens hominis elevari in deum. Et ipse Ihesus
Iohannis [?]. Hic tertio describitur manifestatio per evangelii scrip-
turam quia hic describitur eius generatio. Et sicut divinitas
eius eterna fuit manifestata verbo patris dicentis
Tu es filius meus, naturalis, sic etiam eius humanitas tempora-
lis manifestatur per descriptionem generationis. Sed quia
de descriptione [?] evangelistarum [?] dictum est quod sufficiens [?] est in prologo

matthei. ostenditur qualiter Christus venit ad nos. Ideo describit
generationem descendendo. Lucas vero qui principaliter intendit [?]
mediatorem [?] inter nos et deum. Ideo describit eam ascendendo
quia eam terminat in ipso deo dicens qui fuit dei. Et ipse Ihesus
erat incipiens annorum xxx quasi. Augustinus et Beda:
Christus tunc habebat xxx annos completos et incipie-
bat xxxi. Et secundum hoc sic est intelligenda littera:
Erat Ihesus annorum xxx incipiens scilicet xxxi. Et secundum
hoc Christus predicavit predicavit duobus annis cum di-
midio. Secundum [?] alios vero doctores quorum opinio
communis tenetur Ihesus tunc habebat xxix annos com-
pletos et incipiebat xxx. Et secundum hoc intelligenda
est hec littera: Erat Ihesus incipiens annorum xxx i. trice-
simum annum de quo habebat xiij dies. Et secundum hoc
Christus predicavit tribus annis et dimidio usque
ad passionem factam xviij anno tiberii. Ut puta-
batur filius Ioseph qui erat sponsus marie cuius non
fuit filius [illegible]. Qui fuit heli. quod dicitur
quod Ioseph filius Iacob erat. Et ibi ista questio
soluta est. Qui fuit salathiel. Quod dicitur quod iste sala-
thiel fuit filius Ieconie. Ad quod dicendum quod verum
est quod salathiel fuit filius naturalis Ieconie sed fuit
filius heli adoptivus quia mortuo Ieconia heli
adoptavit eum in filium. Et ideo Mattheus describit generationem
carnalem posuit Ieconiam. Lucas qui magis descri-
bit generationem spiritualem posuit illum non [?].
Qui fuit nathan. Qui fuit david. De isto
dicunt aliqui quod fuit david naturalis de bar-
sabee ut videtur dici i paralipomenon iij. Sed hoc videtur
esse contra illud quod dicit salomon proverbiorum iiij.
Ego fui unigenitus et tenellus coram matre
mea. Ille enim filius quem habuit bersabee de
david ante salomonem non computatur quia
mortuus est in infantia [?]. Hoc ergo quod salomon
dicit se unigenitum matris sue videtur quod
nathan non fuit natus de bersabee a david.
Ideo dicunt aliqui quod iste nathan fuit
nathan propheta quem propter eminentiam sanctitatis da-
vid adoptavit in filium mortuo eius patre
naturali et secundum hoc potest dici quod filius adoptivus fuit [?]
bersabee uxoris david. et secundum hoc con-
numeratur inter filios bersabee i paralipomenon iij. De
aliis autem tribus ibidem nominatis david quod fuerint
filii urie naturales adoptivi filii david quia
accepit matrem eorum. Et sic salomon fuit
unigenitus matris sue respectu david ut
dicit proverbiorum iiij. Causa autem quare lucas
describit Christum descendere de david per nathan
una fuit quia licet homines sapientes hebreorum

generaliter teneret xpm descendere de dauid
Aliqui tamen eorum opinabantur xpm descendere ab
eo per nathan propter excellenciam sue sanctitatis et
aspectus. Alii vero per salomonem propter dignitatem re
giam et excellenciam sapiencie. secundum veritatem Sicut
autem descendit per utrumque. Aliter tamen quia per
salomonem descendit secundum lineam naturalis generacionis
per nathan vero secundum lineam legalis generacionis.
quia nathan fuit filius dauid adoptiuus ut
predictum est et Joseph qui ponitur immediate
post xpm ascendendo fuit filius hely ad
optiuus seu legalis. prout fuit plenius de
claratum. ca. j. Alia causa est quia lucas describit
xpi genealogiam prout in deum reducimur ut
predictum est. Reducimur autem ad deum per xpm
in quantum efficimur filii dei adoptiui. Qui
fuit booz. tres fuerunt immediate se ha
bentes huius nominis scilicet filius. pater et auus ut
declaratum fuit plenius ca. j. Qui fuit caynan
secundum hebreos et secundum translacionem quam vertimus
non ponitur aliquis medius inter sale et ar
phaxat ut patet gen. x. lxx autem interpretes
ponunt istum caynan medium. Et ad concordiam
huius potest dici quod iste caynan fuit pater sale
legalis seu adoptiuus. Arphaxat vero
fuit pater naturalis ipsius et utrumque pater hic ponitur.
et maxime quia lucas in scribendo sequitur
translacionem lxx quia suo tempore fuit valde autentica.
Qui fuit dei. non per generacionem sicut
alii sed per formacionem de limo terre et in
fusionem anime ut habetur gen. j. Capitulum iiij
Et agebatur in spiritu

Et agebatur in spiritu

Descripta preuencione precursoris
hic consequenter describitur predicacio saluatoris Et
primo describitur eius predicacio per modum amoris
mirabilia faciendo et beneficia conferendo. 2o
per viam timoris terrorem futuri Judicii in
cuciendo ca. xj. Adhuc etiam primum describitur
pro predicacio saluatoris per se ipsum tantum
2o facta hic per missionem discipulorum ix ca.
Circa primum premittitur xpi predicacio. 2o ex
hoc sequens aliorum conuersio ca. v. Prima adhuc
in duas quia primo describitur ydoneitas predicantis. 2o
execucio predicantis. ibi Et egressus est ihesus. ydonea
vero disposicio predicantis est maceracio carnis per ieiunium propter
quod carnis incitamentum reprimitur secundum quod dicit paulus
j chor. ix Castigo corpus meum et in seruitutem re
digo. ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus ef
ficiar. Et secundum orationis in loco solitudinis. ubi diuina
sapiencia hauritur quam postea per predicacionem effunditur. Unde paulus
angelus mittitur predicandum in oratione fuit illustratus si
cut habetur act. ix Ecce enim orat et postea subditur. Vas elec
cionis est mihi iste ut portet nomen meum etc. Tertio est victo
ria temptacionis. non est enim ad predicandum ydoneus qui
succumbit temptacionibus. Sicut autem in ordine dicitur de xpo. per hoc
quod alii predicatores intrauerunt in desertum orationis solitarie aspere
et quibus remanserunt et superare temptaciones demonis
debuerunt. non quia istis indigeret pro se sed pro nobis
ad dandum exemplum predicatoribus aliis ut patet supra predictorum
cap. ca. 2. Ubi ista sunt exposita excepto paucis que
sequitur. Et non manducauit in illis diebus. hic com
putantur dies naturales quia non manducauit de die nec de
nocte. Dic lapidi huic ut panis fiat. hic accipitur sin
gulare pro plurali. eo modo loquendi quo dicitur exo. viij. venit
musca grauissima i. multitudo muscarum. xvij ca. 2. dicitur
dic ut lapides isti panes fiant. Et duxit illum dyabolus
et ostendit illi regna omnia. Ista temptacio que posita hic secunda
ca. 2 posita tertia. Sicut ipsa fuit secunda et quod tertia
[illegible] nobis est ut dicit augustinus. nec refert ad ueritatem
quia non refert quod sunt eodem ordine referantur quod facta sunt
ut supra dictum est. quod duo euangeliste valde nar
rant per ordinem per non assignari. quia una temptacio est
de cupiditate. alia de elacione. et supra dicitur
quorum unum ex alio nascitur et ideo. Et io ca.
una prior. lucas vero alia. quia michi tradita
sunt. et cui volo do illa. mentitur hic dyabolus sicut
mirum. quia mendax est et pater mendacii. Joh. viij. Sic
in hiis potestate super creaturas ad libitum suum sed quantum deus
permittit. secundum occultum iudicium suum ad exercicium
paciencie electorum. sicut data est ei potestas affligendi Job. in
vastacione bonorum suorum et morte prolis et afflictione
sui corporis Job j. Et consummata temptacione dyabolus
recessit ab illo tamquam victus usque ad tempus quod [illegible]
quidem tempore passionis instituit ei per iudeos et princi
pes sacerdotum. Et regressus est ihesus. describitur ydone
itate predicantis. hic consequenter describitur execucio predicantis. Et
primo quantum ad eius doctrinam. 2o quantum ad doctrine
confirmacionem. ibi Et in synagoga erat homo habens demo
nium. Prima in duas quia primo describitur xpm docuisse in ga
lilea generaliter. 2o in ciuitate sua nazareth specialiter.
Ibi Et venit in nazareth. Circa primum dicitur Et re
gressus est ihesus. scilicet a deserto quod intrauit post baptismum
ut doceret xpm in virtute spiritus. i. in virtute signorum
et mirabilia faciendo de quo supra dicitur 4 reg. ij
spiritus helye requieuit super heliseum. qui diuisit
aquas miraculose. virtutem vero faciendi miracula
non erat in helyseo secundum deo conferebat miracula ad
preces helysei. Sed ista virtus erat in xpo tamquam sit
deus et homo in galilea. Ibi ij predicauit primo

non predicatur

non de potestate et
mediacione dyaboli

ut impleretur quod dictum est per ysaiam prophetam. ysa. ix. primo tempore al-
leviata est terra zabulon et terra neptalim
Item ut habetur act. iiii. quod magnificabatur in
omnibus propter excellentiam doctrine et miraculi
Et venit nazareth. Hic ostenditur quomodo despicitur eius
doctrina in nazareth civitate sua. Circa
quod eius doctrina premittitur. 2o contra eum emu-
latio ostenditur ibi Et dicebat. Nonne hic est et cetera
Circa primum dicitur Et venit nazareth ubi
erat nutritus. hoc autem dicitur ad designandum
quod alibi fuerat natus scilicet in bethleem ut
supra dictum est capitulo ii. Et intravit secundum consue-
tudinem suam die sabbati in synagogam. que
erat locus orationis et doctrine legis quibus iudei
secundum preceptum legis vacare debebant in die
sabbati. christus autem legem observare voluit ut
dictum est supra capitulo ii. Et surrexit legere. ut pre-
dicaret seipsum verbo suo tantum sed testimonio
sacre scripture. Et invenit locum ubi scriptum
erat. non a casu sed a proposito. quia sciebat
passus scripture loquentes de eo. Spiritus domini
super me et cetera. hoc describitur ysa. lxi. sed in
translatione nostra mutavit aliqua verba licet
sit eadem sententia. lucas autem hic allegat scrip-
turam sicut habetur in translatione lxx. Circa
quod sciendum quod iudei expectabant illa que promit-
tuntur eis ab ysaia capitulo predicto impleri
per messiam quem expectabant futurum domi-
naturum toti mundo temporaliter et educturum iu-
deos de captivitate. et positurum eos in
maiori gloria et honore super omnes gentes
sed quia tempus adventus christi iam transiit. Ideo
christus hunc locum inveniens de seipso expo-
suit dicens. Spiritus domini super me. i. me dedu-
cens quia humanitas christi organum est spiritus
divinitatis coniunctum. et ideo movebatur in
omnibus secundum deitatis instinctum. propter quod unxit
me. ab instanti conceptionis plenitudine gratie
ex hoc enim quod humanitas christi divinitati coniungitur
plenissime gratia repletur secundum quod dicit Ioh. i.
Vidimus eum quasi unigenitum a patre plenum gratie
et veritatis. Evangelizare pauperibus misit me. i.
humilibus. quibus sua doctrina proficit et non super-
bis. Sanare contritos corde. contritis per peccatum
datur gratia. sanans vulnera peccatorum. Et predicare
captivis remissionem. i. detentis in limbo
ad quos descendit et eos inde eripuit. Et
visum cecis. i. gentibus excecatis per errorem

verum dei cognitionem secundum quod dixit Symeon
capitulo ii. de christo Lumen ad revelationem gentium. Di-
mittere confractos. a pondere legis relaxando de
quo dicitur Act. xv. Cur temptatis imponere
iugum super cervices discipulorum quod neque nos ne-
que patres nostri portare non potuimus. Predicare annum
deo acceptabilem. Iste est annus passionis in quo deus
placatus est humano generi. soluta emenda primi pa-
Et diem retributionis. i. diem iudicii in quo unum-
quemque retribuetur secundum opera sua. Et cum plicuisset
librum. Hoc fecit ad ostendendum quod libri sacre scripture
sunt reverenter tractandi. unde et iudei hanc
reverentiam faciunt libris veteris testamenti quia
nullomodo sederent iuxta illos sedendo sed tales
sicut illi sunt positi. ex quo patet quod illi christiani
sunt valde reprehendendi quia non solum libros veteris
testamenti sed etiam novi et sacra evangelia irre-
verenter tractant et irreverentius quam libros
gentilium dampnatorum. Aliqui etiam theologi dicta
eorum cum maiori pondere et certiori quotatione
allegant in scholis quam dicta christi et apostolorum. Et
sedit. ut exponeret materiam quod sedendo legeret
reverenter et devote. Et omnium in synagoga
oculi erant intendentes ad eum. quia in facie eius
fulgor divine gratie relucebat quod alios intu-
entes attrahebat. Cepit autem dicere ad illos
quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris
scilicet in ipso veniente ex proposito. Et omnes testimonium
illi dabant. videlicet quod in eo illa scriptura esset im-
pleta. Et mirabantur in verbis gratie. i. gratio-
sis. Et dicebant. Hic ostenditur postea emulatio contra
eum. licet enim illi de nazareth primo verba eius
recepissent reverenter. et gratiose ut dictum est
tamen postea moti sunt contra eum ex invidia des-
picientes eum propter paupertatem parentum quia li-
cet essent nobiles ut supra dictum est capitulo i et ii tamen
pauperes erant unde dicebant despective Nonne hic
est filius ioseph. ut patet per glossam. et aliam ra-
tionem quare pauca miracula fecit ibi quia erant in-
digni ut dicitur idem vii et eorum invidia tan-
tum processit quod miracula eius dicebat esse fa-
cta. hoc est quod sequitur. Utique dicetis mihi hanc
similitudinem. i. obiectionem a similitudine sumptam. Medice
cura teipsum. sed non medicus verus qui ...
liberius seipsum curat et alios ad se perti-
nentes quam extraneos. Ita dicebant ei. Que tu fa-
cis vel ... miracula ... facies ea inter propinquos
tuos et in terra tua. quam inter extraneos. supple

Medice cura teipsum

Nota hic de gentibus dampnatis et eorum libris

eius vidit quia non dimittebat facere int
eos miracula ex ipotentia ut sicut dicitur ex
eorum malicia et adhuc idem facit scriptura
eius cum fodit In veritate dico vobis de oratione
helie ut habetur 3 regum 17 ubi ista historia dif
fuse tractatur quam hic breviter ponitur Et ad nullam
illarum missus est helias etc. quia non erat ita
devote sicut illa mulier gentilis sareptana Et
quod helias presencialiter pascebatur in terra ipsa
quod admisset sibi esse grata Et multi leprosi erant
misisti et nemo eorum mundatus est propter eorum
ingratitudinem erga deum quia in regno isto declinavit
ad ydolatriam colendo vitulos aureos quos fecerat
iheroboam nisi naaman sirus etc. cuius historia ponitur
4 regum 5 ubi describitur eius bonitas quam omnes
quod per illum dedit deus salutem sirie Et post
mundaciones fuit adhuc melior et valde gratus
devote heliseo ut habetur ibidem Et repleti sunt omnes
in synagoga ira quia improbabat eos gentiles quos
abhorrebant sicut canes et eiecerunt eum extra civitatem
tamquam dignum morte ut illum interficerent unde
in hac Ipse autem transiens per medium illorum ibat
vim divinitatis quia poterat sic se facere invisibilem
quando volebat Dicit autem beda quod cum dominus de manibus
eorum elapsus de vertice montis discederet et sub
rupe latere vellet facto ad tactum domini vestis
saxum illud sibi desfigit et in statim spoliatum
quidam sinum efficit in grantate in quo corpus
domini recipitur in quo loco omnia lineamenta et
ruge vestis et vestigia pedum in rupe appa
ret adhuc sicut testantur qui viderunt Et descendit
in capharnaum ut impenderet aliis doctrinam sacram
quam illi de nazareth erant indigni Et stupe
bant in doctrina eius quia in potestate erat sermo
ipsius scilicet miracula faciendi unde et sequitur Et
in synagoga etc. hic correspondet describitur doctrine christi confir
macio per miracula sicut in illa quorum cogito sibi est
multa facta nulla confirmatur et vera quod videntur
ad primam partem sic vitam illorum qui transcedunt via
satisfactione intellegere de quibus erat doctrina christi confirmata
per operaciones miraculorum quia a solo deo potest fieri Et ro
tem dividitur ad confirmacionem alias doctrine ondit
eo vera cum deus testis est non potest alius falsitatis
Secundo ad hoc dividitur hec duo miracula in speciali
primum est de demoniaco curato | 2um est de socru petri
a febribus curata Ibi Surgens autem de synago
13o ponitur multa in generali Ibi Cum autem sol occi
disset omnes qui habebant infirmos etc. Et per

fina istam parvam usque ad finem capituli ex dictis autem
primo de et e ubi ista posita sunt eadem in meo quod hic
et exposita secundum Capitulum 5.

Factum est autem cum turba

descripta est predicacio christi et eius confirmacio hic com
describitur conversio aliquorum ad ipsum Et primo describitur eorum
vocatio ad discipulatum ipsius | 2o eorum promotio ad apostolatum
6o capitulo b. Ibi Factum est autem in diebus illis Prima in
duas quia primo describitur vocatio petri cum aliis adiunctis
sibi | 2o vocatio mathei Ibi Et post hec exiuit et
vidit ihesus publicanum | Circa primum primo describitur dispositio
vocatorum seu gesta | 2o gestorum confirmatio Ibi Et factum
est cum esset in una | Circa primum dicit sic Factum est autem cum
turba irruerent in eum prae nimia devotione audi
endi ipsum Et ipse stabat iuxta stagnum genezareth
lacus magnus est per quem transit iordanis fluuius
Et quia ibi congregantur aque in latitudine magna ideo
vocatur stagnum | alii lacus | alii mare secundum modum
loquendi hebraicum quo omnis congregatio vocatur mare
secundum illud genesis 1 Congregacionesque aquarum appellavit maria
piscatores descenderant et lavabant recia sua amo
ventes immunditias ut recia plicarent quia illos re
pererunt unde ex sepultura | ascendebat in unam navem
ut opportunius plausisset declinaret et de navi optimum sedere
in littore dominum doceret Duc in altum scilicet ad locum
aque magis profundum quod est conveniens ad piscandum quia
receptor per totam noctem laborantes nihil cepimus cum
diligentia magna adhibuimus In verbo autem tuo laxa
abo rethe id est confidens in virtute verbi tui rupe
batur autem rethe eorum Ex quo patet duplex
miraculum quia non solum ceperant magnam
multitudinem piscium supra modum solitum et
possibile per artem humanam Sed etiam illa multitudo
tenebatur in rethe rupto Ideo subditur Et
cum videret simon petrus procidit ad genua
ihesu propter predicta miracula facta dicens Exi a me
domine quia homo peccator sum Reputabat se enim
se indignum presencia tante persone Stupor enim
circumdederat eum id est admiratio magna propter factum
supra positum Et ait ad simonem ihesus ipsum
consolando noli timere ex hoc id est de cetero iam
eris homines capiens per sacram doctrinam trahendo
ad vitam beatam Verbum enim dei hamo piscato
ris comparatur quia sicut hamus non capit piscem
nisi ab ipso capiatur et subductus ad terram
manibus Relictis omnibus secuti sunt eum scilicet sy
mon petrus et alii qui erant cum eo Et licet

andreas. Licet non nominet tamen intelligitur ibi fuisse sed quod dicit Lucas et habetur ex verbis eius .iiii. et mar. i. Dicunt tamen aliqui quod isti non fuerunt secuti xpm tunc ei totaliter inherendo. sed tamen revertentes ad [illegible] secuti sunt eum associando se ei. ad opera tamen redierunt. Sed postea vocati sunt non redituri amplius ad opera de qua vocatione loquitur matheus et marcus. Alii vero dicunt quod ista vocatio de qua hic loquitur lucas est eadem cum illa de qua loquitur matheus et marcus. quod vocati sunt simpliciter ad sequendum xpm. Et hoc videtur verius. quia hic dicitur Relictis omnibus secuti sunt eum. quod nullo modo locum habere non potuit nisi adherentibus xpo totaliter. Ante quod hic dicitur de petro a xpo. Ex hoc iam eris homines capiens. quod de certo vocat petrum. Et tali modo loquitur matheus et marcus. quod secundum alios describit vocationes eorum simul adherendo xpo absque redicione ad opera. Et factum est. Hic consequenter scribit confirmationem vocatorum per opera miraculorum. Et describuntur hic duo miracula. Primum est de leproso mundato. Secundum de paralitico curato. Ibi Et factum est in una dierum. Prima sententia patet ex dictis mat. viii. a. Et mar. i. b. exceptis que sequuntur. Ipse autem secedebat in desertum locum ad orandum quod factorum ubi dum [illegible] fugiens applausum. Et aliquando retrahebat se a multitudine ut vacaret orationi. Et factum est. Hic describitur de paralitico curato miraculum. Quod factum est in capharnaum ut habetur mar. ii. Et patet sententia huius [illegible] ad [illegible] omnes paralitici ex dictis mat. ix. a. Et [illegible] ad [illegible] omnes [illegible] paralitici mar. ii. a. que obmittuntur in mat. et a marco supplentur. Et post hoc exiuit. Hic consequenter describitur vocatio mathei. Et primo describitur ista vocatio. 2o describitur murmuracio [illegible] ibi Et murmurabant. Prima patet ex dictis mat. ix. b. Et murmurabant. Hic consequenter describitur malignancium [illegible]. Et hoc in tribus. 2o ponitur ibi At illi dixerunt. 3o in principio sequentis capituli. Circa primum est quod pharisei murmurabant de conversacione xpi cum peccatoribus in cibo et potu. quia murmurabant propter [illegible] ex dictis mat. ix. b. 2o capitulo est quod arguebant discipulos xpi eo quod non ieiunabant sicut pharisei et iohannis discipuli. Et patet [illegible] excusat [illegible]. Et patet sententia ex dictis mat. ix. f. hoc excepto. Nemo commissuram. Commissura idem est quod [illegible] et dicitur a con et mitto quod sit [illegible]. Illa [illegible] sit [illegible]. Et nemo bibens vetus [illegible] novum [illegible] repente [illegible] magis sapit sibi [illegible] bibendum [illegible]. Et [illegible] sed paulatim assuefaciendo ad bibendum novum tandem efficitur sibi sa

sapidum. et ex modo hominis conversi de novo ad vitam perfectam opera consueta sunt eis difficilia ac minus delectabilia. Capitulum vi

Factum est autem in sabbato secundo primo

Hic postquam 3o capitulo quod scribe et pharisei arguebant xpm et discipulos eius de violatione sabbati. Et hoc in duplici casu. 2us ponitur ibi Factum est autem in alio sabbato. Prima autem istorum duorum patet ex dictis mat. xii. a et b. ubi isti duo casus ponuntur eodem ordine quo hic et exponuntur cum hiis que sequuntur. Et ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta in medium. Hoc autem fecit xpus ut miraculum esset evidencius et manifestius argueretur cecitas malignancium. Ipsi autem repleti sunt insipiencia. id est nimia invidia. cum magis deberent esse grati de beneficio divino. Et colloquebantur ad invicem quidnam facerent de ihesu. Similiter tractabant de morte xpi. Et xpus mortem voluit [illegible] a patre ut impleret scripture [illegible] et de [illegible] cum morte. Factum est autem in diebus illis. Quia [illegible] est vocatio xpi pluribus ad discipulatum. Hic [illegible] describitur promocio aliorum ex illis ad apostolatum. Et primo describitur electio promotorum. 2o promotorum instructio. Ibi Et descendens [illegible] de monte. Factum est autem in diebus illis. exiit in montem orare. propter hoc ostenditur quod promoturi aliquos ad statum dignitatis in ecclesia dei debent orationes devotas premittere [illegible] sibi. Et elegit xii ex ipsis quos et apostolos nominavit. quibus succedunt episcopi in ecclesia dei. Symonem quem cognominavit petrum. [illegible] vocatus est symon. sed postea mutatum nomen eius. Et ex hoc voluit consuetudo quod [illegible] mutatur nomen eius. Iacobum alphei id est filium alphei. Et iste vocatus est Iacobus iustus et frater domini quia erat ei similis [illegible] in facie et in lineamentis corporis. Iudam Iacobi id est fratrem Iacobi. Et descendens. Hic consequenter post electionem apostolorum ponitur instructio de operibus [illegible] quod promoti ad statum maiorem debent [illegible]. licet autem sermo xpi sequens fuerit factus magne multitudini [illegible] xpus sermonem suum ad apostolos [illegible] dirigebat. Dicunt tamen hic verum iste sermo fuit idem cum illo qui a matheo describitur v. capitulo. Et dicunt alii quod sit [illegible] quod hic et ibi eodem incipit cum dicitur Beati pauperes spiritu. Et eodem terminatur cum dicitur Omnis qui audit sermones meos

et sunt etc. versus finem huius capituli et continuatur in fine. Istud capitulum quod ponitur hic fere ibi ponitur. Alibi autem oppositum, tamen quod hic dicitur Et videns Ihesus de monte, ibi dicitur Videns Ihesus turbas ascendens in montem. Item hic dicitur stetit in loco campestri etc. Ibi autem dicitur cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius et aperiens os suum docebat eos etc. Et iste sermo ideo et ille videtur differre quantum ad locum quia iste videtur factus in terra plana et campestri, alius autem sedendo. Item quia multa in illo ponuntur que hic omittuntur et per consequens... Qui vult tenere primam opinionem potest dicere ad ista que videntur contrariari dicendo quod Ihesus primo ascendit cacumen montis ad eligendum apostolos et ibi docuit eos de aliquibus sedendo, secundum quod dicit Matheus. Sed postea descendit ad aliquam partem montis planiorem que hic dicitur campester ut ibi convenientius doceret multitudinem et hoc stando secundum quod dicitur hic. Quod autem dicitur quod multa hic omittuntur que in alio ponuntur non obstat quia evangeliste non semper uniformiter referunt sermones Christi verbatim et quod unus omittit alius supplet ut sit conveniens. Et cum hoc specialia et singularia dicuntur. Qui autem vult tenere secundam opinionem potest dicere ad primam alterius opinionis non esse inconveniens quod duo sermones a Christo facti diversis temporibus eodem modo incipiant et eandem materiam saltem pro magna parte. His premissis procedendum ad divisionem quia primo describitur instructio Christi directa principaliter apostolis, secundo continuatur factum turbis capitulo vii. Adhuc primo ponitur instructio dicta, secundo eius confirmatio capitulo vii. Prima in tres quia in sermone premittitur quedam ~~prefatio~~ prefatio, secundo subditur ipsa instructio ibi Et ipse elevatis, tertio infertur intenta conclusio ibi Omnis qui venit ad me. Circa primum describitur locus cum dicitur Et descendens Ihesus de monte et faciendi modus cum dicitur Stetit in loco et expositio patet secundum dictam opinionem et assistentes populus cum dicitur Et turba discipulorum et cause adventus cum dicitur Qui venerant ut audirent eum et sanarentur quantum ad illos qui erant infirmi, quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. Non est intelligendum quod aliqua virtus exiens in Christo transiret ad alios eo modo. Sed iste exitus intelligitur in quantum effectus exibat a causa quia virtus divina existens in Christo faciebat sanitates infirmis. Qualiter autem humanitas Christi ad hoc operabatur dictum fuit Matthei v etc. Et ipse elevatis oculis. Hic consequenter describitur ipsa instructio et primo de actibus beatitudinum, secundo de actibus virtutum ibi Sed vobis dico. Prima in duas quia primo inducit ad actus beatitudinum, secundo retrahit ab actibus vitiorum contrariorum ibi Verumptamen ve vobis. Secundum opinionem illam hic descripta et Matthei v tres prime beatitudines hic posite quia ponuntur sicut exposite fuerunt ibidem hoc addito quod secunda beatitudo hic posita intelligenda est de esurie iustitie sicut ibi ponitur Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam. Quarta autem beatitudo hic posita que ibi ponitur octava non est proprie beatitudo dicenda sed confirmatio precedentium ut ibidem fuit. Secundum opinionem illam que dicit istum sermonem alium ab illo dicendum quod salvator hic inducit ad quatuor que videntur opposita terrene vel mundane beatitudini quam Boetius in libro de consolatione vocavit falsam vel mendacem felicitatem et per quas quinque virtutes deducit ad veram beatitudinem. Beatitudo enim terrena primo consistit in habundantia bonorum temporalium que frequenter est occasio multorum malorum et ideo salvator inducit ad oppositum cum dicit Beati pauperes et accipitur hic paupertas voluntaria per quam aliquis contempnit et abicit a se bona temporalia quantum potest fieri bono modo ut homo liberius vacet operibus vite contemplative quoniam vestrum est regnum dei scilicet in spe et postea erit vestrum in re. Secundo consistit in hoc quod necessarium est homini quantum ad corpus videlicet in cibis et potibus et huiusmodi carnis delectabilibus et ideo salvator inducit ad oppositum dicens Beati qui esuritis, abstinentes a cibis delectabilibus quantum bono modo potest fieri ut caro redigatur in servitutem anime ut sic percipiat consolationes divinas. Ideo subdit quia saturabimini inchoative in presenti vita percipiendo spirituales consolationes sed perfecte in patria secundum quod dicit psalmus xvi Satiabor cum apparuerit gloria tua. Tertio consistit in temporali iocunditate inepta. Ad cuius oppositum inducit Beati qui nunc fletis, considerando quod tempus presentis vite non est nisi luctus et tristitie tum ratione culpe sine qua nunc presens vita
(right margin:) nunc 1
presens non potest transire saltem quantum ad culpam venialem, tum ratione dilationis glorie secundum quod dicitur

(right margin, beside "Beatitudo enim terrena primo consistit"): beatitudo terrena consistit in habundantia temporalium que frequenter est occasio malorum etc.

(right margin, beside "a cibis delectabilibus"): non

Cant. v. nunciate dilecto meo quod amore langueo. 4º
consistit in fauore hominum et laude ex quibus homines
frequenter superbiunt et in aliis viciis cadunt. Ideo
inducit ad contrarium. Beati eritis cum vos oderint
homines etc. non quod aliquis debeat odium hominum querere
et affectare sed quod timore huius odii non debet
veritatem vite iusticie et doctrine dimittere. Sicut
enim hoc faciebant prophetis scilicet veris, videlicet de Jeremia
quem propter veritatem ab eo dictam reputauerunt
proditorem et cum incarcerauerunt et tandem lapida
uerunt ut dicitur alibi. Et de Ysaya quem cum
serra secauerunt et de multis aliis. Verumptamen
hic consequenter retrahit ab actibus vitiorum dicens
Ve vobis diuitibus. diuitiis abutentibus. Verum-
tamen quod multi bene utuntur diuitiis secundum quod dicitur
Eccli. xxxi. Beatus vir diues qui inuentus est
sine macula etc. Et beatus Ambrosius dicit. Sicut
diuitie sunt impedimenta reprobis. ita probis
sunt adiumenta virtutis. Ideo subditur. quia habetis
hic consolationem vestram. abutentes diuitiis ad
vite voluptatem. Ve vobis qui saturati estis per
inceptam voluptatem. ad peccatum declinantes secundum
quod dicitur Prouerbiorum ii. Qui letantur cum male fecerint
et exultant in rebus pessimis. Ve cum vobis benedixerint
homines. per applausum etiam nutrientes
vos in malis secundum quod dicitur Psalmo ix. Laudatur peccator
in desideriis anime sue et iniquus benedicitur. Sicut
hoc faciebant prophetis scilicet falsis qui ad habendum populi
applausum prophetabant falsum sicut patet iii Regum xxii
de Zedechia qui fecit sibi cornua ferrea
ad prophetandum falsa non solum verbis sed etiam factis
sicud etiam veri factis et verbis aliquando vera pro
phetabant. Sed vobis dico. Hic consequenter inducit
ad actus virtutum et primo quantum ad virtutes que
perficiunt appetitum. 2º quantum ad illas que perficiunt
intellectum. ibi Dicebat illis. Ista tamen distinctio
non est precisa sed a principaliori parte quod in qua
libet ponit aliqua pertinentia ad perfectionem in
tellectus et voluntatis. Circa primum dicit. Diligite
inimicos vestros. Pharisei et legisperiti circa hoc
errabant dicentes quod sicut amicus est diligendus.
ita inimicus est odiendus. quem errorem remouet
saluator dicens. Diligite etc. quod licet vicium eorum
sit odiendum tamen natura est diligenda. Diligere tamen quod
diligere est velle alicui bonum. Triplex autem est
genus bonorum quod quedam sunt spiritualia que sunt bona
gratie et glorie. et quantum ad hoc omnes tenentur inimicos
diligere optando eis bona gratie quibus homo

De triplici genere bonorum

non potest male uti et ideo tenemur eis velle etiam
inimicis quod omnis homo ex caritate est diligendus.
Alia sunt bona nature ut fortitudo corporis sani
tas subtilitas ingenii et consilia. Alia autem sunt
bona fortune scilicet diuitie honores et similia.
Et istis duplicibus bonis possunt homines bene uti
et male propter quod etiam non tenemur inimicis velle
nisi in quantum faciunt ad eorum salutem. Benefacite
hiis qui oderunt vos. Beneficentia est effectus
dilectionis et ei proportionatur sicut effectus sue
cause et ideo tenemur benefacere inimicis in hiis
que spectant ad eorum salutem pro loco et tempore et
aliis circumstantiis debitis concurrentibus non autem
tenemur in aliis. Et quod est quoddam beneficium quod a
quolibet christiano quantumcumque paupere potest exhiberi et
optimum ad salutem scilicet orare pro salute animarum.
Ideo istud beneficium pro loco et tempore et aliis
circumstantiis tenemur exhibere etiam inimicis.
Ideo subditur. Benedicite maledicentibus vos
vobis. imprecando eis bona gratie et glorie. et
orate pro persequentibus vos. optando eis dei bona.
Et qui percusserit te ad unam maxillam prebe
et alteram. Istud non est intelligendum semper quan
tum ad effectum exteriorem unde et Christus in
maxilla percussus ut habetur Ioh. xviii non
obtulit aliam sed magis percutientem se com
minatiue correxit dicens Si male locutus
sum testimonium perhibe de malo. si autem bene
cur me cedis. Sed intelligendum secundum prepa
rationem animi secundum quod dicit Augustinus libro
de sermone domini in monte. quod homo debet
habere animum preparatum ad sustinendum percussionem
in alia maxilla. antequam sustineat scandalum
vel aliquid aliud contra caritatem. Et ei qui aufert
tibi vestimentum. et tunicam noli prohibere.
eo modo intelligendum est secundum preparationem ani
mi in casu consilii. non autem in casu in quo ex
tali permissione mitteret rapiens in mali
cia sua. Immo in tali casu non esset bonum susti
nere nisi propter scandalum vel aliquid aliud
maius malum euitandum. Omni petenti te
tribue. scilicet donum vel verbum secundum quod dicit
Augustinus quia si irrationabiliter petit tribuen
dum est ei verbum ostendendo quod irrationabiliter
petat. et tamen sicut dicit Augustinus. melius
ei aliquid dabis cum iniuste petentem corripueris

Si autem rationabiliter petat tribuendum est ei donum quod potest. Et si sit in necessitate extrema positus talis dando cadit sub precepto. Unde Ambrosius: pasce fame morientem, si non pavisti occidisti. Aliter est supererogationis. Et qui aufert que tua sunt ne repetas scilicet in iudicio. Et hoc intelligitur ... sed dominum est de auferente vestimenta. Et prout vultis ut faciant vobis homines. Hoc intelligitur de velle rationali et ordinato. Tunc et vos facite illis similiter. Illud facere in casu in quo tu est preceptum; in aliis autem supererogationis. Et si diligitis illos qui vos diligunt. Tacitum quam vobis est gratia id est merces a deo reddenda in eterna vita, quasi dicat nulla, quia talis dilectio non procedit ex caritate que extendit se ad omnes homines, et ideo non est meritoria. Et si benefeceritis etc. eodem modo exponitur, quia beneficentia est effectus dilectionis. Item dicitur est. Et si mutuum dederitis. eodem modo exponitur et tunc et peccatores peccatoribus fenerant, id est dant mutuum quod plus ex eo quod sibi debetur ut recipiant equalia, et non vult sorte. Et mutuum equalia si voluerit petere. Verumptamen diligite inimicos vestros. Hoc est iam expositum supra. Et mutuum date nichil inde sperantes, id est nichil extra sortem nec lucrum nec aliquid quia ex caritate, quod est primum et nostrum meritorium apud deum. Ideo et erit merces vestra multa, et eritis filii altissimi, quia sola caritas dicit nos filios regni et patris. Estote misericordes sicut et pater vester. Deus non relevat miserias non ex petenda aliqua a vobis sed propter suam bonitatem. homo debet moveri ad relevandum miseriam proximi propter amorem bonitatis divine. Nolite iudicare ... ut iudicium sit per ... sicut supra ... Date et dabitur vobis scilicet bona nature fortune gratie et glorie. Dominum tunc dando fiat ex caritate et ideo subditur Mensuram bonam quantum ad bona fortune que aliis conferuntur propter bona pietatis. et confertam quantum ad bona nature sicut sanitas et honor que aliquando conferuntur propter opera pietatis. et coagitatam quantum ad bona gratie. et supereffluentem quantum ad bona glorie. et ideo dicit apostolus prima ad Thimotheum iiii: pietas ad omnia valet promissionem vite que nunc est habens et future. Eadem quippe mensura etc. quia secundum opera pietatis sunt maiora et retributio divina. Ista tamen maioritas non est attendenda semper secundum magnitudinem effectus sed interioris affectus. Unde et capitulo xxi Vidua que misit duo minuta in gazophilacium secundum testimonium salvatoris dicitur plus misisse quam multi divites qui magna dona miserant. Dicebat autem illis. Hic consequenter inducit salvator ad virtutes perficientes intellectum que sunt sapientia de divinis et scientia de humanis in ordine ad deum. Et iste virtutes potissime requiruntur in prelatis et rectoribus aliorum, cuiusmodi futuri erant apostoli et alii xpisti discipuli et eorum successores scilicet episcopi sacerdotes curati, et hoc est quod dicit. Nunquid potest cecus id est carens sapientia et scientia cecum ducere, id est ignorantem dirigere, quasi dicat non. Ideo subditur Nonne ambo in foveam cadunt, id est in transgressionem et peccatum quod dicitur sic. Unde dicit Gregorius in pastorali: Cum pastor per abrupta graditur consequens est ut grex ad precipicium eum sequatur. Ideo sequitur. Non est discipulus super magistrum, et ideo non est mirum si ipsum sequatur. Unde sequitur Perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius, quia si assimilaretur bono magistro erit perfectus secundum veritatem. Si autem malo erit perfectus secundum quandam transsumptionem eo modo loquendi quo dicitur in metha(physica): Sic autem transferentes et ad mala dicimus calumpniatorem perfectum et latronem perfectum, quemadmodum et bonos dicimus ipsos ut latronem bonum et calumpniatorem bonum. Et quia prelatus et rector malus non habet frontem corrigendi, Ideo subditur. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui etc. hoc expositum est capitulo vii Mathei. A Bonus homo de bono thezauro cordis sui. quia thezaurus est scientia et virtus. profert bonum. quia doctrinam sanam et vitam exemplarem. Ex abundantia enim cordis os loquitur. quia secundum quod dicitur primo periermenias voces sunt note id est signa earum passionum que sunt in anima. Et quia mali rectores dicunt se veraces, Ideo subditur Quid autem me vocatis domine domine et non facitis que dico, quasi dicat talis auctoritas non cedit vobis ad utilitatem sed magis ad dampnationem. Omnis qui venit ad me. Postquam salvator premisit suam instructionem hic consequenter inducit ad eius observantiam et patet littera ex dictis capitulo vii Mathei. Be. C. vij.

nō

Postquam descripta est xpisti instructio hic consequenter ponitur eius instructionis confirmatio

Et primo signo sensibili / 2º fco visibili ibi Rogabat
illum. prima in d. pte describitur quedam miracula fca
coram turbis / 2º coram discipulis Johis ibi Et intima
uerunt Johi Circa primum ponitur duo dua miracula.
primum de servo centurionis sanato. 2m de filio vi
due resuscitato ibi Et factum est. Circa primum pmo quia
pz ex dictis Mt. viij Cum autem cepisset q sequitur Erat
mortuus ex illa infirmitate n. p xpm fuisset sana
tus. qui erat illi preciosus. i. carus et dilec
tus Et apparet hoc vocat eum filius Joh 4. Secundum enim alii
tamen dicunt q fuit ad miraculum ab isto et alia quedam
narrata sunt et ibi ut ibidem plenius dicetur Misit
ad eos seniores iudeorum Mt viij d. q ipse venit
accessit ad ipm. sed non est incredibile in persona propria
sed q accessit p alios et minores. qd n p alios
facimus facimus quodammodo p nosipsos ut veniret
et sanaret Centurio non rogabat ut veniret ad
ad sanandum. ut pz ex litera sequenti. sed seniores iudeo
rum missi hoc petierunt pt centurionis incredulitatem
credentes q solo verbo posset eum curare absque pn
tia corporali. diligit n. gentem nostram eorum q pz q
erat gentilis positus ibi ad custodiam terre a prin
cipibus romanis. et synagogam ipse edificavit
no de synagogis Iz enim haberent unum locum tantum ad offerendum
sacrificia et oblationes s. templum qd erat in Jerusalem
tamen in singulis civitatibus et castris habebant loca in
quibus conveniebant cum orationis et audiendi verbum dei. que
synagoge vocabantur Invenerunt servum qui languerat
sanatum verbo xpi absentis. ut habetur Mt viij Et factum
est. hic ponitur descriptio miraculi de filio vidue resuscita
to in civitate que vocatur naym. Erat autem civitas in gali
lea prope montem thabor Et ibant cum eo discipuli eius
et turba copiosa hoc factum est. ut evidentius fieret
miraculum coram multis factum. ecce defunctus efferebatur
ad sepeliendum. antiquitus n. loca sepulture erant extra
civitates ne ex cadaveribus inficeretur habitatio civitatis
unica matris sue. et hec erat vidua. tum
q non habuit alium filium a quo posset in senectute
sustentari. noli flere. q. d. cito consoleris et ac
cessit et tetigit loculum i. feretrum. Ad hoc n.
tetigit ut ostenderet q corpus suum deitati unitum
erat instrumentum deitatis etiam in miraculis faciendis.
/de modo autem cooperandi ad hoc dictum fuit q. 4.
Et cepit loqui ut manifeste appareret q erat vere re
suscitatus et non apparenter tm. vij et de symone
mago legitur q apparenter resuscitavit quendam mor
tuum. q tamen loqui non poterat. p qd apparuit
illam resuscitationem fuisse tantum apparentem. q propheta
magnus surrexit in nobis. i. ille magnus
propheta de quo dicitur Deut xviij. prophetam suscitabo eis
de medio fratrum suorum similem. qd intelligitur de xpo
in lege et prophetis promisso. et io subditur et q
deus visitavit plebem suam mittendo eis salva
torem Et intimaverunt Johi hic consequenter ad
fidem confirmandam ponitur miraculum coram discipulis
Johis factum cum subditur In ipsa autem hora curavit mul
tos etc. Et propter hoc videndum quia Johis propter hoc q ipse
erat vel xpus propter miracula soli divine virtuti possibilia
ideo subditur Et respondens dixit illis etc. Et q
post Johis commendationem cum dicitur Et cum discessissent nuncii
n. voluit commendare Johem in absentia discipulorum
eius q in presentia ne eius commendationem cogno
scere humano sed amore veritatis procedere vi
deretur Circa autem hoc pz Mt xi a et b. usque i. Et om
nis populus vero post Johis commendationem ponit curam
phariseorum et legisperitorum confusionem Et pmo
bis populi / 2º verbis xpi ibi Cui ergo Circa pmum d. Et
omnis populus. s. simplices et vulgares et publicani
in muneribus et publicis negotiationibus occupati
iustificaverunt deum baptizati baptismo Johis
eo hoc n. q audierunt xpm tam excellenter
commendantem Johem reputaverunt laudem et gloriam
deum tanquam iustum et gloriosum de hoc q erant bap
tizati a tanto et tali et ad propositum vocati
et apparet hoc ex confusione phariseorum de sua falsa su
perbientia spreverunt baptismum Johis a deo institu
tum Et hoc est qd subditur phariseis autem et legis
periti etc. Cui ergo similes dicam etc. hic con
sequenter confutatio phariseorum et legisperitorum ex verbis
xpi. Et q sint ex dictis Mt xi b. Rogabat
autem illum. descripta confirmatione doctrine xpi signo
visibili hic consequenter describitur confirmatio facto visi
bili p remissionem peccatorum mulieris penitentis sub
qua describitur locus cum dicitur Et ingressus domum pharisei
discubuit. Licet autem xpm manducasse cum pecca
toribus ut eos ad penitentiam provocaret ut habetur s
ipse fecit cum amicis familiaribus ut eorum devotionem
nutriret. ut dicitur Jo xij. de martha et maria se
cum cognitis pauperibus ut eorum inopiam suppleret
ut Joh 2. de nuptiis. ubi deficiente vino
propter aquam vertit in vinum. fecit cum phariseis
superbientibus ut eorum superbiam confutaret sicut
hic habetur. Et videbitur consequendo Et ecce mu
lier que erat in civitate peccatrix et fere gratia Et stans re
tro q pre verecundia coram sui non audebat
se ante ponere Lacrimis cepit rigare pedes eius

ex quo patet magnitudo contritionis ex qua tantum
fleuit quod potuerunt lauari pedes unius hominis
madidis pedibus crederetur. Et capillis capitis
sui tergebat. quibus ante ad compositionem uultus
abusa fuerat. et osculabatur pedes eius. ut
totum deo fieret in primo. quidquid ex se deum
offenderat in culpa. primum quod dicit glossa. et
unguento ungebat. ad refrigerium caloris
et mitigationem doloris. ex labore itineris
Uidens autem. Hic primum ponitur pharisei in
dignatio. unde subditur. erat intra se dicens
hic si esset propheta. uere sciens oculta. sciret
utique que et qualis est mulier. et per consequens non
permitteret se tangi ab ea. Et respondens ihesus.
ad confutationem illius quia hoc enim ex respondit ad
eius cogitationem que soli deo nota est. ostendit
se plus quam prophetam. Duo debitores etc. parabo
la est ut conuincentius concludatur contra phariseum
de sua responsione que subditur cum dixit. Respondens
simon dixit estimo quia illi cui plus donauit
Quamuis in humanis plerumque causatur ex
preteritis donis et per consequens maior amor
a maioribus donis. Conuersus cum ipse redar
guit ex triplici defectu. pietatis cum dicit
Intraui in domum tuam aquam pedibus meis
non dedisti. qui tamen erant fessi et dolentes
ex labore itineris et lutosi seu puluisati
eo quod sine calciamentis incedebat. 2o ex
defectu caritatis cum dicit. osculum michi
non dedisti. quod est amicitie signum. 3o ex de
fectu hilaritatis seu leticie que nomine oleo sig
natur. ut dicit psalmista. propterea unxit te
deus deus tuus oleo leticie. Tria autem de
dem requiruntur in hospitalitate graciosa
Et consequenter laudat mulierem de triplici perfectione
opposita uidelicet in littera. Et ideo concluditur Re
mittuntur ei peccata multa quia dilexit multum.
Uidetur autem ex debere dici contrarium. quia primo
oportebat deum donum esse causa amoris. Di
cendum quod prius ad hoc in parabola loquebatur
in modo humano ubi amor ex dono causatur
Sed in applicatione parabole ad propositum conuertit
se ad loquendum de amore dei erga nos qui
non precedit ex donis meritis nostris. Sed
magis causat bonum in nobis. et ideo
conuenienter concludit de eo modo. Uel aliter potest
dici quod in peccato sunt duo remittenda scilicet
culpa et pena. Culpa autem ex dei liber
tate remittitur. cum nullum bonum meritorium
possit esse in nobis sine gratia quia non

habemus ante culpe remissionem. Sed habita gratia et
culpa dimissa. adhuc remaneat pena remit
tenda. ad cuius remissionem facit bonum opus
meritum caritate formatum. Et de hac remissione
loquitur dominus. unde sequitur. Cui autem minus dimit
titur minus diligit. Remissio autem et culpe.
aut nulla est aut totalis sit. Sed remissio
pene fit per partes et non tota sit de eo cui culpa
licet aliquando fiat tota sit propter feruorem penitentis
et ex liberalitate dei. Et hoc fuit in proposito
in hac muliere. Ideo sequitur. remittuntur tibi
peccata tua. non solum quantum ad culpam sed etiam
quantum ad penam ex uehementi amore dei et
horrore peccati preteriti. Quis est hic qui peccata dimit
tit. hoc dicebant uidentes tamen humanitatem exterius
apparentem. sed ignorabant deitatem intus
latentem que potest peccata dimittere. Fides tua sal
uam fecit. quia ista fides fuit formata caritate
et ideo fecit hominem dignum uita eterna. De
ista muliere peccatrice. dubitant doctores utrum
fuit maria soror lazari uel alia de qua dictum
est quid sentiant doctores patet Ioh. xi. Ibi uero
hoc posui quia prius scripsi super iohannem quam super
lucam. Capitulum viii

Deinde post instructionem populi facta principaliter
apostolis Hic consequenter ponitur eiusdem instructio
facta apostolis et turbis communiter. Et primo premittitur
quedam prefacio 2o subditur dicta instructio
Ibi Cum autem plurima turba. Circa primum dicitur
Ipse iter faciebat per ciuitates etc. In quo ap
paret christi diligentia in opere predicationis. et
duodecim cum illo. id est duodecim apostoli de quorum electione
dictum est supra in capitulo. non enim ibant cum illo ad
predicandum sed magis ad audiendum ut possent con
uenientius predicare ad quod missi sunt postea
ut patebit capitulo ix. et mulieres aliquae que erant
curate etc. Ideo sequebantur eum ex deuotione
maria que uocatur magdalena sic nominata a
magdalo castro. et ista est de qua supra fuit sermo
fuit est capitulo vii. Racio tamen sue cognominationis
diuersimode assignatur a doctoribus diuersis. Illi
enim qui dicunt quod ista fuit soror lazari dicunt
quod nominata est magdalena eo quod magdalum castrum
accidit in parte sua de hereditate paterna fuit
enim pater eius magnus homo et nobilis
habens ~~dom~~ dominium in multis locis inter
que erat dictum castrum. Alii uero qui dicunt quod

ista non fuit soror lazari s[ed] alia eiusde[m] no[min]is
dicit[ur] q[ue] no[m]i[n]ata e[st] magdalena a magdalo cast[el]-
lo eo q[uo]d ci[vi]t[a]s inde oriunda. q[ue] ministrabat ei de
suis facultati[bus]. Apud iudeos erat co[n]suetu[do] q[uod] ma-
trone s[anct]e devote ministrabat doctori[bus] neccia ex
devoc[i]o[n]e et io[hann]is x[ris]t[u]s docebat et p[re]dicabat int[er] iude-
os. hoc n[on] accipiebat ab eis n[ecessa]ria. Paulus
q[ui] p[re]dicabat gentib[us] int[er] quos n[on] erat talis con-
suet[u]do n[on] h[ab]ebat mulieres seq[ue]ntes ip[su]m et ei mi-
nistrantes ut h[abe]t[ur] i chor[inthios] ix. ne forte ex h[oc] gentiles
scandalizarent[ur]. // Cu[m] at[em] plurima turba h[ic] con-
desc[ri]bit[ur] x[rist]us doc[tri]na su[a]m instructo Et p[ri]mo desc[ri]bit[ur]
doct[rin]a[e] instruc[ti]o / 2[o] instructoris co[n]firm[ati]o. ibi Sum[m]a at[em]
p[ri]ma in d[uo] p[ri]mo desc[ri]bit[ur] parabola sive p[ro]ponit / 2[o] expo[nitur] ibi
Interrogabat at[em] Summa at[em] istar[um] pen[e] p[a]t[et] ex dict[is]
m[at]t[hei] xiij a et b et c Excepto q[uo]d s[e]q[uitu]r in p[ar]te s[e]c[un]da
Nemo at[em] lucerna[m] accendens op[er]it ea[m] vas[o] p[er] lucerna[m]
p[ar]abol[ice] h[ic] intell[igitu]r doct[ri]na eua[ngelica] q[ue] n[on] e[st] occultanda
nec in latebris tm[n] dicenda s[ed] doctrine suspec-
te et male sed in palam coram o[mni]b[us] / Non e[st] n[im] occul-
tu[m] q[uo]d n[on] manifestet[ur] q[uia] lic[et] x[ristu]s aliq[ua] docuit disc[i]p[u]l[i]s
secrete voluit t[ame]n q[uo]d p[er] eos illa publ[ic]e docerent[ur]
Vn[de] dixit m[at]t[heus] x. Q[uo]d in aure auditis p[re]dicate sup[er]
tecta Ideo s[u]bdit[ur] Videte quo[modo] audiatis ut co[n]stat
p[er] o[mn]ib[us] p[re]dicatis Qui n[on] h[abe]t dabit[ur] illi hoc s[u]b-
dit[ur] ad ond[endum] p[re]mium p[re]dicatorum Qui n[on] p[re]di-
cant ex fide formata caritate. merent[ur] ut sibi
det[ur] augmentu[m] gr[ati]e in p[rese]nti et premium glorie in fu-
turo Et quicu[m]q[ue] n[on] h[abe]t vi[delicet] fide[m] caritate formatam
et q[uo]d h[abe]t auferet[ur] ab eo. q[uia] gr[ati]e gratis data n[on]
valebunt ei ad s[a]l[utem] s[e]d mag[is] cedet ad da[m]pna-
tio[n]is sue augmentu[m] vel. r[epe]titu[m] abusus fuit eis
Al[ite]r expo[nitur] d[e] legispit[is] et sacerdotib[us] iudeor[um] q[ui] fi-
de[m] x[rist]i n[on] h[ab]uerunt et id noti[ti]a legis eis et p[ro]ph[et]ar[um]
n[on] valuit eis ad s[a]l[ute]m s[ed] mag[is] ce[ss]erunt eis ad
augmentu[m] sue da[m]pnac[i]o[n]is s[ecundu]m q[uo]d d[icitu]r Joh[annis] xij c.
Servus q[ui] sciuit volu[ntat]e[m] d[omi]ni sui et n[on] fecit.
vapulabit multis / Et venit h[ic] con[sequenter] desc[ri]bi[tur]
sermo[nis] x[rist]i p[re]dicat[i]o ex hoc q[uo]d app[ar]et adve[n]tu[m] m[at]ris
sue expectatis forib[us] n[on] interrupit p[re]dica[tione]m
licet ea[m] summe dilige[re]t et h[o]noraret Et videns
nu[n]ciati sibi adve[n]tu[m] dixit. Mater mea et
fr[atr]es mei sunt hii q[ui] verbu[m] dei audiunt et faciunt.
q[uasi] d[icat] Ille e[st] m[ihi] p[ro]pinquior q[ui] s[ecundu]m spiritualib[us] op[er]ib[us] e[st] ma-
gis coniunctus. In hac eciam respo[n]sio[n]e x[ristu]s co[n]firmavit
illu[m] q[ui] ei nu[n]ciavit adve[n]tu[m] m[at]ris sue q[uia] s[ecundu]m
doctores in[ter]dum malic[io]se hoc fec[it] ut si ex h[oc]
p[re]dica[tionem] dimitteret argueret ip[su]m coram ho[m]i[n]es p[ro]p[ter]
carnali affec[ti]o[n]e[m] mat[ri]s / Advertend[um] t[ame]n q[uod] fr[atr]es x[rist]i
h[ic] d[icu]ntur cognati s[ive] germani eo mo[do] lo[quen]di q[uo]
apud hebreos fr[atr]es d[icu]ntur illi q[ui] sunt d[e] eade[m]
cognac[i]o[n]e Et hoc m[od]o v[oc]atur Abraha[m] loth
nepote[m] fr[atr]em suu[m] gen[esis] xiiij. Factu[m] e[st] aut[em]
h[ic] con[sequenter] desc[ri]bit[ur] doc[tri]ne x[rist]i co[n]firmac[i]o q[ue] fac[t]a fu[it]
p[er] miracula. Et q[uo]d d[icitu]r m[at]t[hei] viij Sermo[nem] co[n]firmante
seq[ue]ntib[us] signis. Et p[ri]mo desc[ri]bit[ur] miraculu[m] factu[m] in
mari / 2[o] in t[er]ra ibi Cu[m] eg[re]ssus esset ad t[er]ra[m]
Summa p[ri]me p[ar]tis p[atet] ex dictis m[at]t[hei] 8 c. h[oc] q[uo]d d[icitu]r t[ran]s-
fretem[us] tra[n]s stagnu[m]. q[uia] v[er]itas ma[r]e galilee no-
lodi hebraico q[uo]d o[mn]is agregatio aquar[um] n[omi]-
b[us] h[ab]et[ur] mare v[ocat]ur gen[esis] i Congregac[i]o[n]es aqua-
r[um] v[ocau]it maria. s[ed] s[ecundu]m v[er]itate[m] aq[ua] Jordanis fluuij ibi
extendit[ur] in mag[n]u[m] lacu[m] Ideo frequent[er] v[ocat]ur
mare et ali[quan]do lacus. ali[quan]do stagnu[m] sicut h[ic] Et
cu[m] eg[re]ssus esset h[ic] desc[ri]bit[ur] miraculu[m] factu[m] in
t[er]ra Et p[ri]mo de curac[i]o[n]e demonia[ci] / 2[o] de suscitac[i]o[n]e
filie archisinagogi ibi Factu[m] e[st] at[em] cu[m] rediss[et]
Summa p[ri]me p[ar]tis p[atet] ex dictis m[at]t[hei] 8 f. et m[ar]c[i] v
a excepto hoc q[uo]d s[e]q[uitu]r Et vestime[n]to n[on] indu-
ebat[ur] Amictus at[em] et demoniaci multu[m] p[er]-
sistere. s[ecundu]m q[uo]d de nabu[chodonosor] dan[ielis] 4. q[ui] per
septe[m] annos h[abi]tat[ur] cu[m] feris fenu[m] q[ua]si bos
comedens Ipse at[em] asc[en]dens nauiu[m] reuersus
e[st] Et rogabat illu[m] vir a quo demonia ex-
erat ut cu[m] eo esset. dimisit at[em] ip[su]m i[e]s[us]
i[d est] noluit q[uod] ip[su]m seq[ue]ret[ur]. Cu[m]q[ue] rediss[et]
q[uia] dictis seq[ue]ntib[us] x[rist]i data e[st] p[ote]stas fa[ciendi]
mi[r]acula ut p[ro]bat[ur] c. ix et x Et ait i[esus] q[ui]
fuit demoniacu[s] illa fac[ere] posset a simpliciu[m]
et eciam malic[io]sis ho[m]i[n]ib[us] rep[er]itur q[uia] illa
facit v[irtu]te demonis q[uo]d x[rist]us co[n]cludit dicebat
Et ex hoc co[n]suetu[m] e[st] in eccl[esi]a q[uod] cu[m] demoni-
aci et furiosi curant[ur] n[on] t[ame]n ad ecclesiasticas
bisi[tationes] co[m]monet[ur] Factu[m] e[st] h[ic] con[sequenter] desc[ri]bit[ur] mi[raculu]m
factu[m] de suscitatio[n]e filie archisinagogi Et
q[uo]d po[stea] p[ri]mo de[scribi]t[ur] mi[rac]uli i[n]choac[i]o / 2[o] i[n]terpo[si]t[i]o
curac[i]o[n]is mulieris pacientis fluxu[m] sang[ui]nis ibi
Et tetigit et[c.] / 3[o] de[scribi]t[ur] suscitac[i]o[n]is co[n]summac[i]o
ibi Adhuc illo loque[n]te Summa i[stius] p[ar]tis pau[c]a p[atet]
ex dictis m[at]t[hei] ix d Et m[ar]c[i] v. excepto q[uo]d s[e]q[uitu]r
in p[ri]ma p[ar]te Excepit eu[m] turba. licet n[on] p[re]-
dicatores et legisp[er]iti ex odio ip[su]m despiciant
et doctrina[m] ei[us] Et ecce vir. Jairus s[ecundu]m
no[men] exp[ri]mit[ur] m[ar]ci v et m[at]t[hei] ix et id h[ic]
suppleat[ur] Et n[on] d[icitu]r q[uo]d iste v[ocat]ur Jair[us] in [grec]o
hebreo Et n[on] a[liqu]a p[ro]pria hebraica q[ue] tra[n]sie-
rit ad lat[inu]m frequent[er] accipiunt hanc sillabam
in fine s[ed] Jacob in hebreo in l[atin]o Jacobus
et Saul. Saulus. eode[m] mo[do] Jair Jairus Et ve

Convocatis autem duodecim apostolis
describitur processus xpi per scripturam. hic autem
describitur processus eius per missionem discipulorum. Et quia
supra ubi dominus post amissionem promissam
ad xpm dixit quod oportet ascendere ad deum
sed et in scala Jacob angeli descendebant et
ascendebant ut genesis xxviij. Io salomonis primo
mittit discipulos predicare/ 2o docet eos e
tiam in c. Adiuit et primo premittitur missio
apostolorum/ 2o subditur missio lxxij discipulorum
ibi x. capitulo. prima in duo quia primo describit apostolorum
missio/ 2o eorum reditio ibi Et reversi apostoli
prima adhuc in duo/ in parte prima et incidenter
quia ibi Audivit autem herodes Circa primam
predicat auctoritas apostolis prodi et potestas mi
racula faciendi ad confirmandum fidem doctrine. Et
sic mittitur predicare. Et patet sententia huius partis
ex dictis capitulo x a et b/ Audivit autem herodes
hic est pars incidentalis. quia per processum apostolorum fama
xpi crevit. herodes audivit famam de miraculis
xpi et desiderabat ipsum videre magis curiositate
motus ut videret miracula. quam devotionis gratia
quod vero noluit in passione cum ad quod in malum
fecit ut habetur infra c. xxiij. Homines vero quia aliqui
crediderunt xpm esse Johannem de quibus fuit ipse
herodes. alii heliam. alii Jeremiam alii unum
ex prophetis antiquis tamen fuisse dicebant ut supra
dictum est Et reversi apostoli hic describitur reditio apostolorum de p
dicatione. Circa quod ostenditur benignitas xpi ad apostolos
2o ad populos. ibi Quod cum cognovisset turbe Circa
primum dicitur Reversi apostoli narraverunt ei quecunque
fecerunt. Et non indiget tamen narratione cui
omnia sunt per scripturam et hoc etiam apostolis
esset notum tamen voluit ei per modum recitabit
collationis discipulorum cum magistro. Et assumptis il
lis secessit seorsum ut requiescerent segregati
a tumultu populorum et ut se recolligerent in
corde sicut fuerant dispersi in predicatione Quod cum
cognovissent turbe hic convenit describitur benignitas
xpi quantum ad populos primo recipiendo eos curialiter quod
notatur cum dicitur Et recepit illos/ 2o quia pavit
illos spiritualiter. ideo subditur Et loquebatur eis
de regno dei/ 3o quia curavit languidos
quod notatur ibi subditur Et eos qui indigebant sana
bat/ 4o quia corporaliter pavit famelicos. unde
in textu sequenti Circa huius exposito pr ex dictis supra
Et factum est cum solus esset. hic conv

ostenditur benivolentia xpi ad discipulos invitando
eos ad meliora unde ad martirium quod est precipuus
actus caritatis secundum quod dicit salvator Joh. xv. maio
rem caritatem nemo habet ut animam suam ponat
quis pro amicis suis. primo ergo invitat eos ad mar
tirium verbo/ 2o facto ibi Factum est cum compleret/ prima
in duas quia primo invitat eos verbo ad martirium.
2o ostendit martirii premium ibi Dico autem vobis
Circa primum premittitur xpi discipulorum interrogatio et
discipulorum responsio unde quid vulgares de xpo
dicerent et quid apostoli de hoc sentirent. et patet sententia
ex dictis capitulo xvi mathei Beatus es. quia interrogatio
xpi non procedebat ex ignorantia sed ut ex res
ponsione discipulorum quam credebat ipsum verum esse xpm
dei filium efficacius invitaret eos ad martirium.
exemplo cuius scilicet quod cum esset tante dignitatis voluit
pro nobis mortem pati. Ideo subditur hoc dicens quia
oportet filium hominis multa pati etc. et patet sententia. ex dictis
mt xvi. f et g. excepto quod subditur. qui me e
rubuit et sermones meos non audes confiteri
xpm et veritatem eius. hunc filius hominis eru
bescet. non reputans eum de suis Ratio autem huius
est quia non solum credere necessarium est ad salutem sed
etiam confiteri ore. secundum quod dicitur Ro x. Corde enim
creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem
hec tamen confessio pertinet ad preceptum affirmativum
quod licet obliget semper non tamen semper sed pro loco et tempore
occurrente casu In quo ex omissione confessionis
fidei subtraheretur honor debitus deo Ut si quis
interrogatus de fide taceret cum ex sua taciturnitate
crederetur ab aliis ipsam fidem non habere vel ipsam
fidem falsam esse vel ob eius taciturnitatem alios averti
a fide et sic peccaret mortaliter et per consequens inter
dei filios non esset computandus Dico autem vobis
hic consequenter ostendit martirii premium ut mag
nitudo premii auferat horrorem supplicii Et post
describitur illa ostensio 2o emulationis discipulorum
repressio ibi Factum est autem in sequente die Circa
primum sciendum quod in hoc ostendit premium martirii
inceptum ostendit se tribus discipulis suis in forma
gloriosa cum transfiguratus fuit coram eis quia
ad similem gloriam refingeret corpora mar
tirum secundum quod dicit apostolus phil. iij. capitulo Salva
torem expectamus dominum xpm qui reformabit
corpus humilitatis nostre configuratum corpori cla
ritatis sue Et patet sententia huius partis ex dictis
mt xvij. capitulo d. exceptis que sequuntur Et facta
est dum oraret species vultus eius altera. non est

intelligens quod qualitas vel figura in facie christi fuit
mutata sed a gloria anime tunc redundauit in corpus
christi claritas que est proprietas corporis gloriosi. et
vestitus est albus et refulgens. vt claritas vestis
correspondet claritati corporis. erat autem moyses
et helyas in maiestate scilicet ipsius christi qui tunc
apparuit in claritate gloriosa vt dictum est. et dice-
bant excessum eius id est passionem eius quam sustinuit
ex magna caritate que dicitur hic excessiua non
quia excesserit modum virtutis sed excellentissimum
eius gradum attingebat. Petrus vero et qui cum
illo erant grauati sompno quia in presentia ma-
iestatis opprimitur fragilitas humana. et nemini
dixerunt etc. et hoc ex precepto domini vt patet Matthei
xvii. vbi precepit eis dicens Nemini dixeritis vi-
sionem donec filius hominis a morte resurget.
Factum est autem. hic ostenditur reprimitur discipulorum emu-
latio. et primo verbo secundo facto ibi Intrauit autem co-
gitatio. Circa primum sciendum quod eo quod christus
duxit petrum Iacobum et Iohannem seorsum ab
aliis ad videndum gloriam sue maiestatis vt
predictum est Alii discipuli qui nondum erant in bono
confirmati aliquid humanum passi moti fuerunt
quodam zelo inuidie contra tres predictos et ideo
potestas eiciendi demones fuit eis subtracta
et ideo non potuerunt curare demoniacum eis
oblatum vt patet in littera vt hoc aduertentes resilirent
ab emulatione et in fine dicitur eis. ponite
in cordibus vestris sermones istos scilicet ad ymitandum
Filius enim hominis futurum est vt tradatur in ma-
nibus hominum. secundum illud philippensium ii capitulo. Humiliauit
semetipsum factus obediens vsque ad mortem etc. quasi
dicat non debetis per ambitionem inuicem emulari
sed magis in vos humiliari. Cetera que in hac
parte exponenda sunt patent ex dictis Matthei xvii
Intrauit autem cogitatio etc. et non solum co-
gitatio interior sed etiam intentio exterior secundum
quod habetur Marci ix capitulo. vbi dicitur siquidem inter se
in via disputauerant quis eorum maior esset quod
reprimit saluator verbo et exemplo pueri positi
in medio et patet sententia ex dictis Matthei xviii a
et Marci ix capitulo. Respondit autem Iohannes. hic tacidi-
tate respondet questioni sibi facte et patet sententia
ex dictis Marci ix capitulo. Factum est autem. Superius
saluator excitauit discipulos ad martirium
verbo. hic hoc idem facit facto. et diuiditur in duas
quia primo facit quod dictum est secundo remouet aliquos a suis
sequacibus ibi Factum est autem. Circa primum dicitur

Factum est autem dum complerentur dies assumptionis
eius id est passionis eius per quam transiturus erat
et assumptus erat ad gloriam patris. secundum quod
habetur Matthei xxvii. oportuit pati christum
et intrare gloriam suam. et ipse firmauit
faciem suam id est firmiter disposuit. vt iret
in Ierusalem constanter et prompte ad susti-
nendum mortem vt suo exemplo discipulos
animaret. et misit nuntios ante conspectum
suum. vt aduentus eius non lateret. vt pararent
illi scilicet hospitium. et non receperunt illum
quia facies eius erat euntis in Ierusalem ex modo
incedendi apparebat vt iter eius esset in
Ierusalem ad festum paschale in quo erat pas-
passus est etc. Samaritanis autem displice-
bat quod aliquis iret in solempnibus Ierusalem
causa orationis quia dicebant quod locus orationis
erat apud eos in monte garizim vt habetur
Iohannis iiii. Illi quia ex vestimentis christi et
discipulorum eius cognouerunt Samaritani
quod erant Iudei quia Iudei erant distincti
ab aliis gentibus et vestibus vt habetur
numeri xv. Iudei autem erant Samaritanis
odiosi eo quod contempnebant eos nolentes
comedere et bibere cum eis secundum quod dicitur
Iohannis quarto Non enim coutuntur Iudei Samari-
tanis. Domine vis dicimus vt ignis descendat
de celo et consumat illos. propter maliciam suam
secundum Ambrosium. hoc bono zelo dixerunt licet
indiscrete vnde et allegauerunt factum de
helya vnde sequitur Sicut helyas fecit vt
habetur quarto Regum i. Beda vero dixit quod hoc
dixerunt impatientes sicut adhuc carnales
volentes vindicare et ideo reprehenduntur
a christo de indiscretione sicut Ambrosius dicit de
impatientia secundum Bedam cum dicitur. Nescitis cuius
spiritus estis. quia in nouo testamento quod est
amoris interioris sic vetus testamentum(?). et ideo
procedendum est suauiter et benigne vnde subditur
Filius enim hominis non venit perdere animas sed(?)
in ferendo penam mortis sicut voluit. et
in hoc datur exemplum prelatis vt non statim
cum impetu peccata puniant sed magis tempus
et locum expectent. Factum est autem postquam
incitauit discipulos ad sequendum ipsum etiam
vsque ad martirium hic ostenditur remouet

aliqua a volentibus sequi ipsum primum est
cupiditas terrenorum cum dicitur Vulpes fove-
as habent etc. Secundum est carnalitas propinquorum
cum dicitur Sine ut mortui sepeliant mor-
tuos suos. et post sequitur istorum duorum expositio dicens
quod utrumque istorum est inutilis dilatio quod notatur
cum dicitur Et ait alter Sequar te domine. sed
primum permitte michi renuntiare hiis que domi
sunt. Hic facit qui utilem ingressum reli-
gionis vel experientiam melioris vite
differt et hic removet exemplo quieti
cum dicitur subditur Nemo mittens manum
suam ad aratrum et aspiciens retro etc. Ara-
torem retro aspiciens facit sulcum tortuosum
aut inutilem sic aspiciens melioris vite
statum et habens affectum redeundi ad pristinum
statum et predicatorum ubi deum retardans
opus predicationis propter actus carnalibus vel
terrenis negociis ineptus regno dei acqui-
rendo et predicando etc. C. x

Post hec autem designavit dominus etc.

Postquam descripta est publicatio doctrine christi per
predicationem apostolorum hic continuatur descriptio eiusdem publicationis
per predicationem discipulorum. Circa quod primo describitur eorum
electio. 2o ad predicandum missio ibi Ite. 3o eorum
reversio ibi Reversi sunt autem. Circa primum dicitur Post hec
autem i. post missionem apostolorum ad predicandum designavit
dominus alios i. signanter elegit. vel dicitur designavit
quia quos ab eterno predestinavit ad hoc opus et
preordinavit ad hoc constituit et applicavit. Sep-
tuaginta duos in signum quod per christi vicem et auctoritatem
multis predicaturi erant fidem christi gentibus septu-
aginta duarum linguarum. Et illos binos misit
in signum [illegible] et communitatem consi-
liorum sicut ut unus esset custos custodis alterius
alius et alterius bonorum tamen propter communionem vitatis
prude ab ipsis ut in ore duorum testium staret
verbum. tum in signum caritatis que debet esse in predicatore
sicut exponit beatus Gregorius dicens binos quoque discipulos ad in
predicationem mittit ut per hoc nobis tacitus innu-
at signum caritatis quod qui ad alterum caritatem non habet
predicationis officium nullatenus suscipere debet. Ante faciem
suam ut adventus christi non lateret. In omnem civitatem et
locum quo erat ipse venturus et apostoli preparabant mentibus
cordis magnis et parvis. Dicebat quidem illis
quod multitudo gentium ad suscipiendum predicationem [illegible] preparata

apostolorum erat parata ut dicit paulus ad Romanos x. Et propter
effectum in cordibus apostolorum. operarii autem pauci. quod apostoli
et discipuli erant pauci [illegible] tante multitudinis gentium de-
ducendi ad hoc est [illegible] quod exponit Gregorius quod licet in ecclesia multi
[illegible] sint curati et esse ministri tamen pauci inveniuntur
apti ad predicationem vite [illegible] et sane doctrine. unde
dicit Gregorius [illegible] sacerdotibus plenus est
tamen in messe dei rarus valde invenitur operarius quod officium
quidem sacerdotale suscepimus sed opus officii non implemus.
Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam
quod nullus sit aptus ad predicationem ubi deum non per gratiam
dei. et nisi ab eo missus mereatur ut [illegible] unde dicitur Ecce
ego mitto vos. Hic continuatur post discipulorum missio ad pre-
dicandum et primo [illegible] dicens [illegible] ubi ponitur [illegible]
[illegible] sit habet non [illegible] [illegible] Ne- non predicatoris
minem per viam salutaveritis. salutem [illegible] in hac
vita in qua [illegible] est [illegible] de salute [illegible] super
hoc [illegible] [illegible]
[illegible]
ad [illegible] quod ex hoc [illegible] diligentia et festi-
natione predicatoris ubi deum debet officium sibi iniunctum exer-
cere. quod per hoc [illegible] quod non debeat ab officio sibi iniuncto
retardari per familiaritatem cum aliquo. Et [illegible]
[illegible] Helizeus mittens festinat Giezi suum ad
suscitandum puerum [illegible] Regum [illegible] dicit accinge lumbos tuos etc.
Et pergite. Si occurrerit tibi homo non salutes eum et si sa-
lutaverit te [illegible] non respondeas ei quod hoc non [illegible]
debebat [illegible] verbo cum aliis retardanda eum ab iti-
nere. Edentes et bibentes que apud illos sunt. Non [illegible]
[illegible] sed et paulus [illegible] docuit [illegible]
Et curate infirmos qui [illegible] hominibus et [illegible]
[illegible] dicit et [illegible] regnum dei non
credet [illegible] [illegible] ad [illegible]
sue doctrine. Ve tibi Corozaim. [illegible]
[illegible] Qui vos audit me audit.
hoc addit [illegible] in fine ad [illegible] quod doctrina discipulorum
eius [illegible] devote et [illegible] audienda [illegible]
[illegible] dei [illegible] doctrina. Hic Rever-
si sunt autem. [illegible] discipulorum reversio. Et dicit
[illegible] et [illegible] Et ecce
quidam legisperitus. [illegible] benignitas christi
erga discipulos [illegible] eos benigne [illegible]
[illegible] deo patri gratias agendo ibi
In ipsa hora [illegible] Reversi sunt [illegible]
[illegible] sic legatione [illegible] cum gaudio [illegible] de
sua predicatione [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] demones [illegible]
[illegible] dicentes domine etc. [illegible]
[illegible] ex hoc [illegible] adhuc [illegible]

et impfu. Ideo hec gla reprimit cu subdit. et
ait illis videba sathana sicud fulgur de celo
cadetem. Fulgur em cadit celeriter mani
feste et cu fetore et inflamatoe sicud deo
nes de celo empireo ceciderut et instati
et videtibus suis angelis et cu fetore pcti
sui ad iflamadu hoies p teptacoem pati
Et causa hui9 ruine fuit elacio sive supbia
de sua excellecia. q̄d salvator discipulis
cavie diliget debet ne ex elacoe et ptate
cocessa sup deones nimis elevem et sic
corruet. Ecce dedi vobis ptate calcadi
sup serpetes et scorpioes zc. et sic in
adventu xpi videt illud copletu. Ysa xi
q̄d dicit de serpetibus no nocebut et no
occidut in univso meo mote sco q̄r repleta
est tra scia dni vz p pdicacoem xpi et
disciplor. Veruptn in ho nolite gaude
q̄r signa fac̄e aliq̄n cocessu e malis hoibus
ut het̄ur m̄t vii. no p ipos sed ad afirma
coem fidei xpi pdicate a p ipos. Gaudete
q̄r noia vra scripta sut in celis. i. in libro
vite. In quo aliquor noia dicut scribi du
plr uno mo scdm psentem iusticia. Alio modo
scdm etna pdestinacoez et utroq mo eor
noia erant scripta in celis q̄r erant pdesti
nati excepto Iuda pditore et cu hoc ha
bebat gram dei q̄r illa glorificatio qua
habuerit de eiectione deonu in deo est
no fuit morale peccatum. Et ptz sna ex dcis
m̄t xvi. g. usq ibi. Beati oculi zc. Et ptz
sna hui9 ptis m̄t xxii. Ecce qda legispitus
hic est ps vcidetalis in qua ponit duo
incides. pm e xpi visio ad legis doctore.
2m e excusatio marie erga sorore. Ibi
Fcm e aut. pme ptis sna pz ex dcis m̄t
xxii g. et m̄r xii c. usq. ibi. Ille aut voles
iustificae seipm zc. q̄d exponit dupliciter
uno mo q̄r vellet se iustificae scdm appncia
Alio mo scdm vitate q̄r cred a xpo intellem
pcepti hui9 ut ope adipleret et causa
hui9 duplicis expositionis e q̄r sicud dem
fuit m̄t xxii. Iste videt pmo venisse ad
xpm mala intecoe et scdm ho pcedit
pma expositio. sed postea xpi verbis
cpuctus fuit et dixit xpus no longe
es a regno dei. ut het̄ur m̄r xii. et scdm

hoc pcedit 2a expositio q̄r no apparet
clare ex textu utru cpunctoem de qua pmo
fecerit an cpunctoem vel post. Homo qda
descedebat de ihrlm in iherico. scdm ali
quos e hist. parabola. scdm alios e res gesta
q̄r int ihrlm et iherico erat qda so
litudo ubi frequet hoies transeutes spolia
bant a latronibus et occidebat. In qua
solitudie captus fuit zedechias fugies
ab exercitu nabuc. ut het̄ur iiiie Re. xxv.
Moralit exponit de pctore descedete
a statu iusticie in pctm morale. quia
spoliat a deonibus et relinqt semi
vivus q̄r tollit ab eo vita gre rema
nete vite nature. cui xpus appinquas
in sua descesione incarnatoe alligavit cu
infundes oleu mie cu vino iustice
et duxit ad stabulu. i. e. in domu
eccie ubi sim'ter restituit. et altera die
i. post resurrecione. dedit stabulario. i. ca
pitulo. duos denarios. i. intelligecia
novi et veteris testam q̄r apperuit illis
sensu ut intelligeret scripturas ut
het̄ur luc xxiiii. sz et eis cura pecca
toru comedavit pmittes q̄r salario vite
etna. Vade et fac similiter. excusatoe
cludes q̄r ppinquitas gnis no facit
pximu sed opus mie impesu. Factu e
aut. hic ponit 2m incides q̄d e ex
cusatio marie erga sorore sua ubi p
mittit loco cu dicit. Et ipe intra
uit qdam castellu. sz bethania. et
mulier qda martha noie excepit
illu in domu sua. Ad illa em domu
xpus frequenter divertebat et secure
tu p devocoem ibi hitanciu. tu q̄r
plura bnficia eis tulerat q̄r ipam
martham a pfluvio sanguinis sanaverat
scdm ambro. et mariam a septe deo
nibus liberaverat scdm illos doctores qui
dicut illa fuisse sorore lazari. sicud
sup dcm e. vii. cao. que eciam sedens
secus pedes dni audiebat verbu illius. in
tenta opibus vite cotemplative. Martha aut
satagebat circa frequens ministeriu. occu
pata in opibus vite active. q̄ stetit q̄r
fessa labore ministerii discurredo per

Martham a pfluvio sanguinis Maria a
septe deoniis liberaverat scdm Amb.

no
scribit aliq̄s in celo
scdm psente iusticia
ut p etnam pdestinaoes

domum ut xpistus et eius discipuli essent co-
venienter recepti. et ait Domine non est tibi
cure. 2º conqueritur de ociositate sororis
sue et de xpisti negligentia ibi permittens
Et rns dixit illi dns. excusando ma-
riam. Invenitur autem maria excusata
triplex scilicet a phariseo s. de presumptione seu
temeritate eo quod xpistum tetigit recumbentem
ut dicitur supra vii capitulo. et hoc secundum illos
qui dicunt illam fuisse sororem lazari et mar-
the. Ibi a iuda de prodigalitate eo quod pre-
ciosum ungentum effudit. et pedes ihesu
unxit ut habetur ioh. xii. Modo a so-
rore de ociositate ut hic habetur et ubique
maria tacuit et xpistus eam excusavit.
Ostendens phariseo quod factum marie non erat
presumptionis sed devotionis. Ibi ostendens iude et
aliis discipulis quod illa effusio ungenti non
erat prodigalitatis sed pietatis. Ibi quod ostendit
sorori quod sessio marie non erat ociosa sed
melioribus actibus applicata. Ideo sequitur Mar-
tha solicita es et turbaris erga plurima
quod opera active vite sollicitudinem et distrac-
tionem mentis inducunt et frequenter perturbacionem
ingerunt. Porro unum est necessarium
scilicet ipse deus qui unus est pre omnibus querendus
vel unum i. unitas mentis ad deum Et
istud respicit vitam contemplativam per quam
mens adheret deo qui est simpliciter unus
secundum quod dicit apostolus i. chor. vi. qui adhe-
ret deo unus spiritus est Sicut exposito per-
tinet activam intelligendo curas que multe
sunt. anima dividitur. Maria optimam partem
elegit. q. d. non tuam malam. sed illam meliorem
distinguitur enim duplex actio a doctoribus
una que consistit in exercicio virtutum mo-
ralium. et ista disponit ad contemplacionem
secundum quod dicit beatus gregorius in moralibus. Con-
templacionis arcem tenere desiderant necesse
est ut prius in campo actionis se probent
cuius racio est quod secundum philosophum vii. ethicorum. se-
dendo et quiescendo fit anima sciens et pru-
dens. sedatis enim passionibus et tumul-
tibus passionum per exercicium virtutum mora-
lium disponit animam ut libere possit elevari
in contemplacionem virtutis. ex quo patet quod talis
actio ordinatur ad contemplacionem sicut ad
fine. Finis autem melior est hiis que sunt ad finem
et ideo de tali actione concedunt omnes quod contemplatio
est melior. Alia autem actio est que sequitur contemplacionem
procedens ex plenitudine contemplacionis sicut est
docere. et in regimine animarum laborare et huiusmodi
De tali actione dicunt aliqui quod est melior ipsa con-
templacione. et de ista actione non loquitur hic xpistus
ut patet intuenti. Alii vero dicunt quod etiam ista actione
contemplatio melior est quia illud quod secundum se preeligitur
videtur esse melius absolute quam illud quod preeligitur
in casu. sicut philosophari melius est secundum se quam
ditari licet sit magis elegibile in casu magne
paupertatis. contemplatio autem per se eligenda est.
cura autem et regimen animarum ad quod spectat
proprium docere et dirigere in salutem aliorum est eli-
genda et magis sustinenda in casu necessi-
tatis. Unde dicit augustinus xix. de ci. dei. Ocium
sanctum querit vitas. negocium iustum suscipit
necessitas. caritatis quam sarcinam si nullus imponit
intuende vitati vacandum est. Si autem imponitur
suscipienda est propter necessitatem caritatis. Que non
auferetur ab ea. opera enim vite active non habent
locum nisi in presenti vita et ideo advenienta
futura auferetur. Sed contemplatio vitatis
non tollitur nisi quantum ad illud quod est ibi imper-
fectionis quia nunc videmus per speculum in
enigmate tunc autem facie ad faciem secundum
quod habetur i. chor. xiii. Sequitur. C. xi.

Et factum est cum esset in loco quodam
Postquam misit discipulos predicare hic
consequenter docet eos orare Et primo inducit eos
ad orationis instanciam 2º ad fidei constanciam
ibi xi Et 3º inducit apostolos ad primam ca-
xi. Circa primum sciendum quod ad orationem debitam
duo requiruntur scilicet affectio pia et intentio
recta. primo ergo inducit ad primum. 2º ad 2m
ibi Nemo lucernam accendit. Adhuc circa primum
premittitur instructio discipulorum. 2º confutatio
emulorum ibi Et ~~ait ad illos~~ erat eiciens
demonium Adhuc circa primum primo docet modum
orandi 2º orationem continuandi ibi Et ait ad
illos. Circa primum premittitur xpisti oratio quod
cepit facere et docere ut dicitur act. i. Et eius
orationem premittit cum dicit Cum esset in loco
quodam orans Sciendum tamen quod xpistus non ora-
vit in quantum deus quia sic non competit
orare ei. Oratio enim est explicatio proprie
voluntatis apud deum ut ea impleat. Ro

dup voluntas s. divina et hu

luntas at dina p se ipam e efficatiua eor q
vult sm id ps. oia quecumq volut dns fecit
Hz q xpc insimul homo huit volutas huana
que no e p se ipa effiax ad adiplenda ea
q vult n p virtute dina. io xps sm q ho opor
tet orare. orauit go ut pro nob ipetraret et
ut eosm oradi nobis daret. Orauit autem q scripto
Joh xvij. Clarifica me pr. Com dom discipulos
orare. tn d. Cu oratis dicite pr nr ec. Et pz
sma eo dns eque vij b. Sciendum q huius h onnituit
duas petitois orois dnice. f tria et septiam
q 3a ipletiue gtinet in duab pa. Sca n.
glas dei pria gfirma et pricipa regni eius
q gtinet in duab primis petitoibz b'n volute
eius faciunt et eius volutas ipleat in nobis
qd gtinet in tercia petitoe q e fiat volutas
tua ec. Sctu septia q e. Sz liba nos a malo
In septa sicut in tptatoe no reliqui vi
fortitudo sed magis spualem resistendo vn
liberam a malo. Et ait ad illos. Hic com rdi
ad orois gtinua. pmo p eosm d q non
solu ab alto ipetrat id qd e sibi ncim p pt
alia. sed etia ppt petedi gtinuatis. Nota
hic iste actus rlti ipe deus a quo pueniut
nob oe bonu. tn aliqn differt dare id qd dare
intendit ut qd nob e neccium ipetremus a deo
p orois istatia. et hic e qd ptinet ad salute
qui u'ta ta gtiuit vz q ab petit pie i de
ptinetibz ad sm et pro se et pseueranter
sp ipetrat qd pont ab eo no tn stati datur
sp sed aliqn differt ex ggruo tpe dat Si at
als petat de ptinentibz ad sm no semper
exaudit et si equitet sibi no expedit exaudiri
Silr si petat de ptinetibz ad sm pro alio
aliqn no exaudit ppt defem illi q p q petit
Ite si petat pie et pro se no pseuerat ipe
dit effectus ppt defem orois Ideo subdit peti
te pseueranter et dabit vob rbus petitis gau
dentibz Et pz sma eo dns eque vij a Et ca
cinctis posita instruit discipulos de sta effectu
in orado hic com desc gsuetudo emulor
in prauam afftoe sctam xpi pnit dapnado Et
pmo desc eor emulatio Sz eor gsutacio Ibi
Ipe at ut vidit Cir pmm sciendu q aliq malig
nates i malis p i detrahebat dni pmo attribu
endo virtuti deomis. Et hic mod dnis e eque
no g aliq ma la xpi reputando paruia

eo opeant etia inferiora ut pote etia sem
tates corporu et homi. et ideo querebat
signa ab eo fieri etia corpa celestia sic
tpe Josue. sol stetit immobilis spacio
vnius diei ut hetur Josue x. et tpe eze
chie retrocessit decem gradibus. ut het
ysa. xxxviij. et hoc notat cu dicit. et ali
teptates ec. Ipe aut ut vidit. Hic pm
desc hic gsutacio malignatiu pdcom
et pmo illor q opa xpi deomi attribue
bat I 2o illor q signu de celo querebat
Ibi Turbis aut gcurretibus. pmam duo
qr pmo gsutat vbo xpi eorum malicia ar
guetes Ibi Foem e aut. Sma aut pz
ptes pz ex dcis eque xi ca. et f Foem
e aut Hic pont gsutacio pdcorum vbo
mulieris. virtute xpi gfitetis cu dicit
Foem e aut. cu h dicet scz xpi vrbs
blasphemus iudeor. extollens voce
i ex corde et gstant alte pferes laude
xpi q vitupiu iudeor. quedam mulier
Ista a scis doctoribus dicit fuisse sca
martella famula bte marthe soro
ris lazari Btus vent q te portauit
matrem beatificat et laudat ex filio
et no exclusio q ab ipso pueniut gra
et gla pncipaliter rone deitatis et
instrumetaliter roe huanitatis q huia
nitas xpi e organu gunctu ipius
deitatis At ille dixit. gmedado fide
et gstaria mulieris et alior et filiu
quinimo bti q audiut ec. Istud quinimo
no dicit adiustatie sed gcotatie. q
no solu illa q'me portauit bta e. sed
etia q audiut vbu dei. corde credendo
et ope adiplentes. Vn dicit btus
Augus libro de vginitate. gpta mat
felicius gcepit deu mete q fide. q ex
pore p carnis assuptoem Turbis
aut. Hic gnter pont gsuetudo illor
q de celo signa querebat Et pz sma ex
dcis eque xij e. Nemo lucerna accedit
qr sicut deus e in deuota oroe regrit
affectu sctm et intencio rcta Ideo postp
saluator docuit discipulos de sta afftoe
Hic gnter instruit eos de rcta intencoe
Et qr rcta intencio q dirigit oia ad glam

dei corrumpit per ypocrisim que ordinat omnia
ad propriam laudem Ideo saluator primo discipulos
de recta intentione instruit / 2o de ypocrisis
emulatione arguit ibi Et cum loqueretur
Circa primum sciendum quod intentio recta est actus
voluntatis tendentis in finem debitum per quod
ad finem debito modo ordinandum Sicut cum aliquis
dat elemosinam propter deum per hoc tendens in
ipsum deum et ideo preexigit actum caritatis
in deum tendentis sicut in finem propter quod eligit
in fine preexigit etiam actum fidei vel
cognitionis cuius est ordinare hoc in illud.
lucerna autem hic accipitur pro intentione recta ut
videbitur Ideo dicit saluator. Nemo accen-
dit lucernam quod intentio recta includit finem
lumine fidei et ardorem caritatis ad modum
lucerne ardentis. et in abscondito ponet
et sub medio. quod intentio recta dirigitur ad su-
periora Ideo sequitur Et super candelabrum. Sicut
enim lucerna in alto posita illuminat ea
que sunt in domo materiali sic intentio recta
eaque fuit et disponit in domo cordis
et in domo conscientie Ideo sequitur Lucerna cor-
poris tui est oculus tuus. hoc est locutio me-
taphorica quod corpus hic accipitur pro congerie
operationum sicut corpus materiale est congre-
gatio membrorum diuersorum Et ideo sicut oculus
dirigit membra ad operandum ut pedes ad ambu-
landum manum ad scribendum sic intentio recta
que includit fidem et caritatem ut predictum
est dirigit operationes in finem debitum Ideo
subditur Si oculus tuus fuerit simplex. id est in-
tentio tua recta sine plica false si-
mulationis. totum corpus tuum. id est congeries
operationum tuarum. lucidum erit. id est meritorium
vite eterne dum tamen operationes sint bone de
genere vel saltem indifferentes aliter non cadent
sub recta intentione Si autem fuerit nequam id est
intentio peruersa. et corpus tuum tenebrosum
erit. id est congeries operationum mala erit
quia opus bonum de genere malum efficitur ex
peruersa intentione Sicut cum aliquis dat elemosinam
mulieri paupercule cum intentione trahendi
eam ad peccatum luxurie Ideo subditur Vide
ergo id est diligenter attende. ne intentio tua
sit peruersa. quia per hoc corrumpet omnia bona
Si ergo corpus tuum. id est congeries operationum. totum
lucidum fuerit. tamen ex bonitate intentionis tue ex
bonitate operationis in genere. erit lucidum totum. quia
omnia cadent ad vite eterne meritum. et sicut lucerna
fulgoris illuminabit te in presenti per gratiam in futuro
per gloriam Et cum loqueretur Hic consequenter arguit
emulos de ypocrisi que est corruptiva recte intentionis
et primo ponitur christi argutio. 2o responsionis ob-
firmatio cum hic ad illos dicitur. prima in duas
quia primo arguit phariseos 2o legisperitos ibi Respondens
autem Circa primum dicitur Rogauit illum quidam
phariseus ut pranderet apud se. Utrum autem ex
deuotione seu ex cauillatione ipsum inuitauit hoc
non dicitur videtur tamen ex fine huius capituli quod ma-
litiose eum inuitauit ut inter epulas aliquid
calumpniabile de verbis christi audiret Ipse autem
ingressus recubuit Sed hoc videtur esse contra doc-
trinam eius quod mittens discipulos ad predicandum dixit
eis in quamcumque ciuitatem vel castellum intra-
ueritis interrogate quis in ea dignus sit et ibi
manete ut habetur capitulo x. Iste autem phariseus erat
indignus ut videtur ex sequentibus. Dicendum quod
non est simile de christo et de discipulis eius quia ex coha-
bitatione cum peccatoribus non poterat peiorari
sicut discipuli qui erant ab eo segregati ad exsequendum
actum predicandi et maiorem quia tunc nondum erant
confirmati et ideo christus domum pharisei intrauit
ut haberet occasionem arguendi vitia phariseorum
Phariseus intra se reputans dicere quare non esset
baptizatus id est lotus secundum traditionem iudeorum
et aiunt dominus ad illum. quia hoc autem quod respondit co-
gitationem eius ostendit se esse deum cui nuda et
aperta sunt secreta cordium. Nunc vos pharisei
quod deforis est etc. quia de munditia exteriori in
vasis et corporibus suis erant multum solliciti
et de munditia interiori ipsius mentis negli-
gentes cum tamen deberet esse econuerso quia interior
munditia necessitatis est. exterior autem solummodo
honestatis que potest omitti sine peccato Et ideo
christus predictam lotionem omisit ut haberet
occasionem arguendi phariseos de exteriori
munditia tantum curantes et interiorem negli-
gentes Ideo sequitur Quod autem intus est vestrum ple-
num est rapina. aliorum bona violenter rapiendo
et iniquitate fraudibus eos decipiendo Ve-
rumptamen quod superest date elemosinam. et primo
debet fieri restitucio et de eo quod remanet
elemosinarum largicio Et ecce omnia munda
sunt vobis. quia elemosina magna habet virtutem
ad peccatorum remissionem. ut habetur Danielis iiii.

q decimatis mentam et rutam etc.

precio tua electorum redime. Quia pharisei sub pretextu religionis solum querebant exteriorem iusticiam sed etiam apparentem iusticiam ideo subdit Ve vobis pharizeis qui decimatis mentam et rutam ut per hoc apparerent iusti qui volentes implere mandatum de decimis reddendis etiam de minima ut per hoc crederent multum voluntarii ad implendum omnia mandata tamen erant transgressores in maioribus. Ideo subdit Et preteritis iudicium et iusticiam subticendo et caritatem dei et opera iusticie dimittendo. Et quia hoc est primum vitium sub quo ipsi appetitum apparentis iusticie secundus appetitus indebiti honoris ideo sequitur Ve vobis pharizeis qui diligitis primas cathedras etc. Et quia vitia occulta committuntur a deo grauius quam proueniens cetera voluit pro hoc aliis preferri in honoribus ideo sequitur Ve vobis. In hoc est terminatio pene eterne quia estis ut monumenta in sepulchro et dicitur quasi mortuis mente quia viuentes moriuntur per hoc de sua morte cogitent que non apparent corporis qualia sit interius quia aliquis pingit et ornat corpus et fetoribus plenum intus. Respondens autem quidam hic consequenter arguit post legisperitos quia non erant publicani et manifesti et ideo postea quicumque legis non seruabat publice arguendo quorum ille legisperitus respondebat ei. Et ideo post eos arguit de tribus. Primo de immoderata onerationes cum dicitur Ve vobis legisperitis qui oneratis homines etc. Et patet prima expositio dominus ait 23 c. Secundo quod sequitur profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum magis sequi quam ad hoc non ornabat sepulchra prophetarum ut viderentur iustiores patribus suis qui occiderunt illos ut habetur 23. Et ideo dominus quod id testificamini refertur ad hoc quod ipsi persequebantur Christum qui erat propheta magnus eius promissus et discipulos eius. Ideo subdit Propterea et sapientia dei dixit id est Christus qui est sapientia patris cantata ad illos prophetas quamvis hoc dominus sit de dicto patet Jo 23 ubi dicitur Ecce ego mitto ad vos prophetas et scribas et ex illis occidetis et crucifigetis etc. Tercio arguit eos de peruersa expositione sacre scripture cum dicitur Ve vobis legisperitis qui tulistis clauem scientie. Clauis scientie est actus docendi per quam debet intellectus veritatis interius aperiri et ipsi econtrario claudebant peruerse interpretando ut patet ex preceptis de honore parentum quod euacuabant per doctrinam suam prout dominus sunt ait xv a et etiam de pluribus aliis preceptis ut dominus sunt ait v Christi

non introistis ad intellectum veritatis et eos qui intrabant id est intrare desiderabant prohibuistis ad ipsius doctrinam veritatis. Cum hec ad illos diceret hic consequenter describitur phariseorum et legisperitorum obstinatio quia ex verbis Christi non fuerunt emendati sed magis peiorati. Ideo subdit Ceperunt pharizei et legisperiti grauiter insistere et eum urgere et stupefacere quia grauiter inimicus prouidet et os eius opprimere de multis. Et sic ex variis questionibus et obiectionibus expectaret aliquid calumpniabile de ore eius ut accusaret eum sicut postea fecerunt coram Pilato ut habetur in Johannis c. xviii.

Multis autem turbis circumstantibus. Postquam Christus instruxit discipulos ad ordinis instanciam hic consequenter instruat eos ad fidei constanciam. Et hoc tripliciter. Primo dissuadendo quedam a fide retrahentia. Secundo persuadendo quedam in fide stabilientia ibi Nolite timere. Tercio ostendendo ad fidem attrahentia ibi Dicebat autem. Retrahentia autem a fide sunt tria scilicet astucia seductorum sevicia persecutorum auaricia cupidorum. Circa primum nota. Et secundum hoc prima pars dividitur in tres. Secunda ibi Dico autem vobis. Tercia ibi Ait autem ei. Circa primum dicitur Cepit dicere ad discipulos suos. Cauete quia pharisei quoddam modum per simulationes sanctitatis fingit corrumpit fidem simplicium. Et hoc modo faciebat pharizei qui erant hypocrite ut ex predictis. Et per hoc auertebant multos a fide Christi quod Christus docet cavere dicens Attendite a fermento pharizeorum intellige per corruptionem hypocrisim auertentem a fidei veritate. Nichil autem opertum quod non reueletur quia eorum falsitas in iudicio manifestabitur. Quoniam que in tenebris dixistis hoc refertur ad seductores quomodo autem seducunt in tenebris et occultis docentur sed illa venient in palam in iudicio communi et hoc notum dicitur predicabitur in tectis domus in ... illa habet plana tecta ubi congregantur homines ad spaciandum et fabulandum et quod ibi dicitur publice dicitur. Et hoc modo exponit Theophilus. Beda autem exponit hoc referendo ad discipulos Christi quorum ea que passi sunt in tenebris carceris et pressuris declarata sunt per orbem ad gloriam eorum. Sed prima expositio magis concordat predictis. Dico autem vobis

hic dicit͛ 2m retrahes a fide qd' e ṡmina
pseutoꝝ· quia xpc docet nō timē· Et
ꝓ3 ṡma ex ditis eius· p̄ e· exo· q̄ sequit͛
Nōne duo passeres veneūt· i· vēdūt͛
dypodio· dipodiū e spēs monete· et
vȝ dū as· et io quiꝗ passeres vēdebat͛
dypodio ut hic d' Et duo asse ut hȝ
mt' xi· q2 q̄tus passer nō potat diuidi
et io vendebat vēdētū· sic qn dant͛ qn
que pro uno denario nō dant͛ nisi
duo pro obulo Et oīs q̄ dicit vbū in
filiū hōis i· q̄ xᵖ· hūanitatē· remittet͛ illi· i·
et non e ita graue ad remittendū· sed
q̄ vbū blasphēie· dēn3 cont' deitatē· Et hoc
fuit exposituꝰ dictū· mt' xii· e Ait
at ei quidā hic xᵖ· dissuadet 3m retrahes
a fide q̄ e īmoderata cupiditas terrenoꝝ
ubi pmittit͛ quidam cupidi petiuo
diuitiis xᵖ· Magr̄ dic frī meo ut me
diuidat hereditate̅ Inconueniēter petebat
q̄ nō erat tpc nec locꝰ· nec xᵖ erat tpa
lib3 inhiās· ymo ea ꝯtēpne docebat et
io xᵖ ūdit ei· hō· carnalis· rudis et
terrenꝰ· qs me ꝯstituit· 2o Quia apli
ut posset vacare vbo dei· turui tpalū
a se abiecerūt· dicētes act' vi· Nō e equū
nos derelinquere vbū dei et ministrare mēn
sis· Et id ex hoc tunc xᵖ· docuit cauere
auariciā q̄ a deo sepat· vñ sēqt͛ Quia
nō in habundancia cuiusq3 vita eiꝰ e· s' spū
alis ꝑ qua ꝯiūgit͛ deo· nec eciā corpal
q̄ apꝰ habundanciā et superfluitatē· mors plu
rimū accelerat͛ Cito n plēs moriūt͛ ex
repletōe q̄ ex attenuacōe vite· Q̄ia
pauperi nō īsidiat͛· dites at in nullo lo
co sūt securi· et in oī cibo et potu ti
ment intoxicari· Dixit at ad illos sili
tudinē· ad sui ꝓpositi declaratōn· hōis
cuiusdā diuitis vberes fructꝰ attulit ager·
i· multo plēs solito cuius· Et cogitabat
q̄ habundanciā diuitiaꝝ iduat· magna solli
et ꝑ q̄nt at impoītate· q2 nō supplent
indigenciā ut declat boeꝰ 2o de ꝯsolōe·
vñ sēqt· Quid faciā q2 nō hēo quo ꝯgregē
fructꝰ meos· Et e habundanciā fructuū sciebat
cū horreo indigente· Illuc ꝯgregabo· ū

quisq3 debet dicē dispgam paupibꝰ· et dicā aīe
mee· intelligit͛ sēm qd' totꝰ homo denotat͛ a
pte digniori· Q̄uiesce hic exprimūt͛ quatuor
mala· q̄ solet ex habūdancia diuitiaꝝ euenire· sȝ
ociositas q̄ notat͛ ibi quiesce· gulositas cū
dicit͛ comede· ebrietas ibi bibe· ꝯmessacōis
celebritas epulare· vñ infra de diuite epulone
dicit͛ qd' epulabat͛ cotidie splendide· Dixit
aut illi deꝰ· i· ꝯtrariū sue cogitacōis fuit factū·
dicēs enī dei factū e sēm· i· ꝑs'· Dixit et factū
sūt· Stulte· q̄ nō cogitas de dei puidēcia et
iusticia· hac nocte aīam tuā repetent a te·
sȝ demones quibꝰ obligata e ꝑ pcca· Que at
parasti cuiꝰ erūt· q. d. nō erūt tua q2 non
portabis tecū· hoc aut dicit potissime quei
a ꝑsonis ecclesiasticis q̄ nō pnt relinquere bona
ecclie heredibꝰ suis· sic e· i· similit͛ stultꝰ et ad
silem fine venit· qui sibi thezaurizat
bona tpalia· et nō e in deū diues· vacuus
e bonis spūalibꝰ· Dixitq3 ad discipłos hic
q̄rto saluator dissuadȝ 4m retrahes a fide
qd' e cura nimia et superflua respcū necitioꝝ
Et ꝓ3 sēma ex ditis eius in f et q̄· Nolite
timē pusillꝰ grex· hic q̄nto saluator suadȝ
in fide stabilienciā· et sūt quatuor sȝ
ꝯsolacio p̄mii· expectacio iudicii· exi
gencia officii· magnitudo bnficii· Et ꝯsīr
diuidit͛ ista ꝑs in 4or· 2a ꝑs incipit Sint
lumbi vri pcincti 3a ibi Ait aut petrꝰ
4ta ibi Omi aut cui multū datū e· Circa
p̄m sciēdū ex spēs vite eterne magis stabilit͛
in fide ideo dicit saluator ipīs fidelibꝰ
Nolite timē· ꝯsecutōes pntis vite pu
sillꝰ grex Et dicit pusillꝰ q2 pauci
erant fideles i· respcū īfideliū· et q2 pauci
sūt electi i· respcū reproboꝝ· q2 ꝯplacuit
patri vrō dare vobis regnū· ex mera
enī liberalitate diuina aliq̄s elegit ad
regnū celeste aliis dimissis· et quos ab
eterno elegit in tpe vocauit ad fide et
iustificauit ꝑ g̃rām ut sūt digni effi
ciēnt vita btā sēm qd' dicit Ro· viii·
Quos aut pdestinauit hos vocauit quos aut
vocauit hos et iustificauit· quos aut
iustificauit illos et magnificauit· Ven
dite q̄ possidetis· q. d. ex quo paratū e vob
regnū celoꝝ paruū debetis timē de tra

Marginal notes (right margin):

- nō -
Stulte· hac
nocte ꝛc

pusilla grex·
q2 pauci electi
ꝯtēplicasti grex·
sed nō mag ꝛc·

Et quos pdestinauit hos
vocauit ꝛc

ms. Et dicitur tertio quere vende possessa ad dandum
elemosinas non est mandatum sed consilium in casu continens mandatum
alias est supererogationis. Supra hoc dicitur Mathei xix Si
vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da
pauperibus. Jeronimus dicit. Et habiaci. Si vis perfectus es-
Facite vobis sacculos id est repositoria bonorum
que non veterescunt. et que sit illa ostenditur dicens the-
saurum indeficientem in celis ubi non potest esse
corruptio ab intrinseco nec per generis id est vetera-
tio quia quod antiquatur et senescit prope interitum
est ut dicitur heb viii. Et ubi non potest violentia ubi
fur ab extrinseco. unde subditur ubi fur non appropiat
et quomodo iste thesaurus preparatur clericos largi[illegible]
vit Mathei xix. Cum dixisset salvator vende
que habes et da pauperibus subiungit Et habebis the-
saurum in celo. ubi enim est thesaurus tuus id est res
a te amata et desiderata ibi et cor tuum
quia secundum Augustinum anima verius est ubi amat quam ubi
animat. Sint lumbi vestri precincti. hic ponitur stabi-
litas in fide id est preparacio futuri iudicii ubi fi-
deles quamvis mittant gravitatibus et deprimuntur honora-
buntur et ideo ex tali expectatione solidatur in fide
disponentes se ut possint stare in iudicio
expectare. Et ad hoc inducit salvator dicens
Sint lumbi vestri precincti. lumbi mentis sunt
voluntas et intellectus ex quibus procedunt cogitationes
male lumbi vero carnis sunt in quibus viget luxu-
ria. et utrique lumbi sunt precingendi ab illicitis
cogitationibus et operibus et lucerne ardentes id est
doctrina clara procedens ex caritate in mani-
bus vestris id est splendor operum. Et vos similes hominibus
id est sitis discreti vigiles et solliciti de vestra
custodia expectando dominum venire ad iudi-
cium sicut antiquitus patres expectabant eum venire
in carne. Et tunc eritis similes illis. Et cum ve-
nerit et pulsaverit scilicet dominus ad iudicium communiter
in morte … quia talis putabitur in iudicio
qualis invenitur in morte quantum ad gratiam vel
culpam secundo scilicet. beati servi illi quos cum venerit dominus
in eorum morte invenerit vigilantes id est in
statu gratie et non in peccatis dormientes. Amen
dico vobis id est fideliter assero quod precinget se id est
promptus et sine tardacione ministrabit illis in
… Et si venerit in secunda vigilia. Sa-
bitur gregorius prima vigilia est custodia pue-

ricie maxime post Augustinum regnat usus ra-
tionis in pueris. Secunda vigilia est custodia
iuventutis. Tertia status virilis. Quarta se-
nectutis. quia in quolibet statu aliquis mori-
tur. Et ideo in quolibet statu fideles debent
esse parati per iustitiam ad recipiendum mortem
Concordat ad hoc inducit exemplum dicens hoc autem
scitote etc. Et post hec. Ait autem ei petrus
hic commendat potestas tertio in stabilitate in fide quod
est exigentia officii quia prelati qui debent ali-
os in fide firmare debent esse in fide ma-
gis solidi. Et ideo debent vigilare non
solum super se sed etiam super gregem sibi
commissum ne insurgat aliqua fidei in-
motibus contrarium. Et hoc est quod dicitur videndo ad
ad quorum pertinet. Quis putas est fidelis dispen-
sator etc. quasi dicat hec quamvis debeant vigi-
lare super custodiam suam tamen hoc precipue
prelatis incumbit qui sunt dispensatores et ideo
debent esse vigiles et solliciti ut ministrent
subditis bona spiritualia et hoc designatur
cum dicitur ut det illis in tempore tritici men-
suram. tempus tritici vocatur tempus evangelii
… et … grano tritici se comparat Jo xii
mensuram quia boni prelati debent administra-
re spiritualia subditis secundum corporum et
capacitatem. Beatus ille servus quem cum ve-
nerit dominus id est morte ipsius invenerit ita facientem
id est bona spiritualia fideliter dispensantem. Super
omnia que possidet constituet eum quia mini-
stria gerit bonum spiritum. quod includit
omnia bona. Quod si dixerit servus ille etc. non
cogitando de adventu domini in morte et
per hoc malis operibus se occupaverit …
cause ruine subditis quod notatur cum dicitur Et
ceperit percutere pueros. tunc enim prelatus per-
vos percutit quando subditos suos malo exem-
plo … sunt. veniet dominus servi … in ipso
… debitum mortis et dividet eum
a bonis … vite … dividet eum separan-
do … corpore … ponet cum in-
fidelibus id est dampnatis. Et subditur quia
tales plus dampnantur subditis malis. Il-
le autem servus qui cognovit voluntatem domini sui

non

quod antiquatur et senescit prope interitum est. hebre viii

appropiat

Augustinus.
Anima verius est ubi amat quam ubi animat.

talis quis putabitur in iudicio qualis invenitur in morte etc.

cui commissi sunt prelati q(ui) sciunt ut debent
scire scripturas sacras in quibus voluntas domini
exprimitur. vapulabit multis i. verbe-
rabitur. vapulabit multis i. verbe-
ra(bitur) ut punietur multum. Et quia talis non
ostendit q(uo)d peccat ex ignorantia sed ex certa malitia
peccat ex ignorantia. sed ex certa malitia
q(ui) at non cognovit commissi sunt subditi
qui implicabuntur sunt illiterati vapulabit
paucis i. minus punietur. quia talis peccat
ex ignorantia q(ue) diminuit de peccato nisi
sint affectata. sed tamen ab hoc ignorantie i. de
q(uo)d tenet(ur) sc(ire). ut vitare. ut leviantis
peccatum ex magis libidine peccandi provenit
tamen ab hoc ignorantia i. de omni qua sua possit
illum a peccato impedire ut retrahere. Et in
proverbio dicitur Job xxi. Dixerunt
deo recede a nobis scientiam viarum tuarum
nolumus. Cui autem h(oc) committitur quantum
stabiliatus in fide q(uo)d est magis donum beneficii
collati quia non solum prelati debent stabili-
ores esse aliis in fide. sed etiam illi qui plus
receperunt a deo de gratiis gratis datis
q(ue) ad utilitatem datur aliorum et commodorum fidei
commissi est notitia scripturarum. gratia miraculorum
et consilia. Et hoc est q(uo)d dicit. Cui autem mul-
tum datum est s(cilicet) de predictis gratiis multum que-
retur ab eo non solum sibi. sed etiam aliis
proficiendo. et cui commendaverunt multum.
dicit at commendatum a dato. et ideo per commen-
datum non intelligitur hic notitia scripturarum sed ma-
gis docendi officium q(uo)d est regimen animarum
et subditi dicuntur esse commendati seu acco-
modati cura pastoralis. sed quia dicit apostolus prima ad
timotheum vi. depositum custodi. a talibus plus
requiritur ut supra dictum est. Et quia gratie gratis
date non valent ad salutem nisi sit cum caritate
is subditur. Ignem veni mittere in terram s(cilicet) caritatem
dei et proximi. Et quid volo nisi ut accen-
datur. i. augmentetur. quia caritas multum augeri
non ut aucta maneat et perficiatur. Et quia pas-
sio christi quia ex magna caritate pro nobis sus-
tinuit est maxime caritatis incentivum
ideo subditur de baptismo. Baptismo baptizari. baptismum

appellat suam passionem effusionem ex quo baptismus
et alia sacramenta ecclesie habent efficaciam. Et quo-
modo coartor usque dum perficiatur q(uo)d duo exponit.
Uno modo ut per hoc intelligatur magnum desiderium eius
perficiendi mundum salutem per suam passionem. Alio modo ut per
hoc intelligatur tristitia et anxietas animi quam
sustinet in eo imminente passione. ut per hoc ostende-
retur veritatem humane nature. Et quia post passionem christi ad predi-
cationem eorum multi crediderunt aliis perversis sibi
insistentibus in infidelitate remanentibus et persequentibus
eos usque ad mortem. ut patet de sancto Crisanto et
patre eius secundo subditur. putatis quia pacem veni
dare etc. Et patet sententia ex dictis supra x. c. Dicebat
autem hic convertit pronominem attrahentia ad fidem Et primo
ostendit quomodo secundo invenit ibi. Cum autem vadis
Circa primum sciendum quod duo sunt valde attractiva ad fi-
dem christi inter alia. Primum est oracula prophetarum que
expresse locuntur de adventu christi in mundum quantum
ad condiciones persone venientis et quantum ad certa
tempora et aliorum circumstantiarum prout plenius declaravimus
in questione quadam de quolibet de adventu christi quam apparet
replicare omitto. Et quia iudei satis legissent
in oraculis prophetarum erant edocti non arguit eos
salvator de hoc quia hic attractivum ad fidem non cognosce-
bant et tamen de dispositione aeris futura per signa indi-
cabant quod tamen sunt fallibilia oracula autem prophetarum
sunt certa et hoc est q(uo)d dicit. Cum videritis nubem
etc. Et concludit hoc autem tempus adventus christi quomodo
non probatis per scripturas prophetarum quas habetis verum
et dani ipso tempore adventus christi declaratur secundum certum
numerum ebdomadarum annorum. Secundum attractivum ad fidem
est quod etiam naturalis docet quod si proveniet alicui sa-
pienti quod tamen non esset imbutus aliqua lege et tamen
alie leges divinis et humanis tradite. naturali in-
dicio i. ratione indicaret esse legem euangelicam propter honorem
sanctionem et perfectionem legum veterum et multo plus
aliis legibus humanis et confictis sicut est lex macho-
meti et consimiles. Et hoc est q(uo)d dicit salvator. Quid
autem ex vobis ipsis i. naturali iudicio rationis non iu-
dicatis q(uo)d iustum est respiciendo doctrinam euange-
licam perfectissimam. Cum autem vadis cum adversario
hic remanet dubium q(uo)d ipse vocat salvator
Non veni pacem mittere possit ab aliquo credi quia
intellexisset de omni pace. q(uo)d non est verum. sed

solu de illa parte in qua aliqui gardat in
malo ideo d. Cum aute vadis cum adversario
hic autem adversarius sic ut corporis ab alio iniuste
lesus qui habet actionem trahendi ad iudicium illum
qui lesit eum et talis est reconsiliandus per satis
factionem debitam prout fuit expositum plenius
cap. 4. d. alioquin scilicet punietur maior a deo Et c.

a Aderant autem quidam ipso tempore etc. Postquam sal-
vator induxit discipulos suos ad fidei constantiam hic inducit
peccatores ad penitentiam. Et primo ponit exempli motivum. 2º
peccatorum confusio et ios primo in d. quod primo ponit ipsorum
peccatorum. 2º consiliatur ipsorum. Circa primum
primo ponit penitentie motivum. 2º petendi modus
ibi Dicit autem illi quidam. prima in d. quod primo destructionem
tum penitentie. 2º ex hoc sequentem fructum eorum
ibi dicebat quoque. Prima in d. quod ponit motivum
penitentie primo ponit. 2º destructio. 2º destructionis confir-
macio ibi Putatis autem dores. Circa primum inducit exempli
ad penitentiam primo per exempla. 2º per rationem sumpta
ex parabola ibi Dicebat autem. Circa primum sciendum quod
motivum ad penitentiam frequenter consurgit ex morte re-
pentina et horrida aliquorum. de qua ponuntur
hic duo exempla primo de galileis a pylato inter-
fectis dum actu essent occupati sacrificiis de
quibus est duplex opinio d. n. Cirillus quod isti e-
rant sequaces iude galilei de quo act. 4. qui
dixit populum in die professionis quod tunc profiteba-
tur iudei se esse subditos romano imperatori vi-
detur esse super tunc non. Iste iudas galileus dicebat
quod erat eis illicitum scilicet recognoscere aliquem
dominum preter deum qui eos eduxerat de egipto
et fecerat sibi populum peculiarem et multa
consenserunt ei. iterum quod postea prohibebat
oblaciones fieri pro salute imperii romani
de quo pylatus indignatus repente cum multi-
tudine romanorum venit super eos sacrificantes
secundum ritum suum et interfecit eos. Ita quod sangui-
nis interfectorum fuit cum sanguine sacrificiorum
In scholastica vero historia dicitur quod fuit quidam
magnus de galilea qui dicebat se esse filium
dei et dum multos seduxisset et secum duxisset
set in monte garizim promittens se inde
ascensurum in celum et dum illi sacrificarent ei
sicud filio dei pylatus supervenit eos cum armis
interfecit ne maior seductio fieret et hoc est
quod dicitur hic Aderant autem quidam de ipso tempore
nunciantes illi de galileis quorum sanguinem d.
etc. Una erat quod aliqui eorum volebant nomen
exprimi de consilii seductore. Alia causa erat quod
aliqui illa occisione subita et horrida hor-
ribilibus peccatis occisorum imputabant et secundum
hoc dicit salvator. Putatis quod galilei hii pre
omnibus peccatores fuerunt. quod sic esset argumentum
sufficiens. Unde subditur non dico vobis. non ne-
gat eos peccatores fuisse et propter hoc periisse
Sed asserit duo scilicet quod talis mors non est
argumentum sufficiens quod quis peccasset
omnibus aliis quia frequenter deus peccata minus
gravia in presenti punit vita et graviora
post vitam presentem differt gravius puniendo.
Asserit etiam quod non de peccatis quibus perierunt
fuerunt similiter quibus quod adimpletum fuit
per titum et vespasianum in destructione
civitatis Ihrusalem in occisione populi iu-
dayci qui non penituerat de occisione christi
et aliis peccatis suis. Fideles enim qui tunc
crediderant christo ante adventum titi et
vespasianum per angelum fuerunt moniti
ut recederent a iudea et tunc transierunt
ad regnum agrippe qui erat confederatus
romanis. 2m autem exemplum ponitur cum dicitur
Et sicud illi x et octo super quos
cecidit turris in syloam. Isti erant Iheo-
solomitani et dum edificarent quedam
turrim in loco dicto subito cecidit super
eos et oppressit. quam ruinam aliqui in
putabant enormitati peccatorum suorum
de quo similem sententiam exposuit populus
et sicud de primo exemplo. Dicebat autem hanc
similitudinem hic inducit salvator ad penitentiam
rationem sumptam ex similitudine arboris que pre-
scindetur non faciat fructum ex hoc concludens
quod similiter essent precidendi de presenti vita et
puniendi non facientes fructum penitentie et bonorum
operum oppositum. et hoc est quod dicitur Arborem
fici i. gentem iudaycam. habuit quidam
i. ipse deus cuius prefectio et expectatio non po-
test a nobis exprimi aliquo determinato nomine secundum
quod dicitur .vi. Apocalipsis de causa. cum sit superior
est omni narratione Ideo dicitur quidam videtur

plantatam in vinea sua · i· in iudea · q
spiali mo dicebatur hereditas dei · dixit autem
ad cultorem vinee · i· ad antu custodem
et positum ipsi genti q̄ tūc erat ancha
et positum ipsi genti · Ecce anni tres sunt · i·
d. ut hi dani ... Ecce anni tres sunt · i·
ta tpa · tps legis · tps prophetarum · tps predi
cationis xpi · in quibus deus qsiuit fructum bonorum
operum a iudeis et non invenit · nisi in val
de paucis · q̄ qui ... reputatur ... tate
minimis · ut pz predicta tpa qsideranti · Suc
cide ergo illam · In quo ondr̄ q meruerat
... et de terra illa eici · qd factum est p
romanos ... et vespasianum q̄ multos de illis oc
ciderunt et alios captivos de terra eic
cerunt · Dne dimitte illam · qz angeli qui pro
hiis quos custodiunt impellant diuina
clementia ... destructio citatis et populi di
lata est per xl annos post passionem xpi · usque dum
fodia et illam · mittendo eis timorem diui
norum iudiciorum et mittam stercora · ondendo
eis feditatem et abhominationem suorum peccatorum
per que solet homines peccare de peccatis suis ·
Et siquidem fecerit fructum · qz in illis ...
annis de dilatione multi de iudeis penitu
erunt et qsi ad fidem fructum bonorum operum
fecerunt ut pz act ij et in pluribus aliis lo
cis · Si autem succides eum · qz impenitentes et
in sua pfidia remanentes fuerunt occisi et
captivati per titum et vespasianum ut predictum est ·
Erat autem · hic tam ponitur doctrina xpi qfirmata
per sequens miraculum ubi primo notatur locus ·
cum d. Erat autem docens in synagoga eorum in
loco ... ubi qgrebat iudei / 2º tps cum
d. sabbatis in quibus homines debebant intende
re diuino cultui · et ad audiendum verbum dei · Et
ecce mulier que habebat spm infirmitatis · i· inf
irmitatem a spu maligno inflicta vel cau
sata qd pz ex hoc qd infra subditur · hanc
autem filiam abrahe quam alligauit satha
nas vinculis infirmitatis xviij annis / ex
quo pz infirmitatis diuturnitas · et erat
inclinata · et non poterat sursum respicere ·
In quo ... infirmitatis grauitas et de
formitas · et ista exprimitur ut in ma ...

sequentibus magis et evidentius ondatur · Vnde subditur
Et qfestim erecta est · licet n p na ... posset aliq
infirmitatibus curari · non tamen in istanti · Rns autem
archisinagogus · princeps synagoge et dicitur ab
archos princeps · et sinagoga · Sex dies sunt in quibus
oz operari · hoc intelligitur de operibus similibus · s opa que
ordinantur ad dei gloriam · et videntur deuotionis exci
tanda · poterant fieri in die sabbati · et quieen
tius illa die q in aliis · eo q illa dies erat
ordinata cultui dino · et deuocioni populi · Et hoc
ondit xpus exemplo similitudinis · dicens · ypocrite · unusquisque ... et pa
bulo · Et cum hec diceret erubescebant omnes adu
sarii eius · qfusi sua ronabili ondsione cui non
poterant qdire · Cum qd qsiderat qd xpus qfundebat
aduersarios suos · aliquando exemplis sicut hic · aliquando mira
culis sicut supra · c · v · vt autem sciatis · q filius hominis hz ptatem
dimittendi in terra peccata · ait paralitico · tibi dico surge
aliquando scripturis sicut ... legitur q ex ore
infantium et lactentium pfecisti laudem et aliquando
verbis certis sicut ... Cum ... hic et
sic supra · et aliquando testimoniis ut ... vos misistis
ad iohem ut testimonium phibeat ... Dicebat ergo
... parabolam · posuit primum motiuum hic tam ondit ·
sequente ex hoc certe fructum · Cum qd qsiderat ... hz
peccatores qsi ad fidem catholicam primo fuerunt pau
ci et abiecti · specialibus psecutoribus tyrannorum et
hereticorum · tamen dns postea adduxit aliquos peccatores
ad fidem q̄ fuerunt homines magni sua et vita sicut
fuit Ambrosius Augustinus et qsiles · per que etiam fuit
valde exaltata · et pertinet ... in duabus parabolis
q̄ exponitur sunt ... xiij · c · e · Ait autem illi · pro qua
... supposuit primum motiuum · et sequente fructum
hic tamen ondit peccatoribus modum · Cum qd sciendum · q in
peccatoribus est difficultas ad opa virtutum · Prima est
ex corruptione nature · qz proni sunt pronior[um] gentium · ex
qua causata est in humana na gruitas ad ma
lum sicut qd dicitur gen viij · Sensus et cogitatio humani
cordis proni sunt ad malum ab adolescentia sua
Secunda est · qz ex peccatis ptitis causata est in opis pec
cantibus quedam habitus vel quasi dispositio inclinans
ad peccata sua / 3a est · ex difficultate agendi vir
tuosi · qz virtus est circa bonum et difficile · et ideo modus
peccatori ad hoc q sit efficacius debet cum magno
conatu fieri · Et hoc est qd dicitur · Contendite intrare
per angustam portam · Et per hoc etiam soluitur qstio
apposita de paucitate saluandorum · qz pauci efficacie
incumbunt · ita similiter peccatores · q non impediuntur
propter dictas difficultates · Ideo subditur · Multi quaerent intre ·

nō · In peccatoribus est difficultas ad opa virtutum · etc.

non poteriunt. et isti sunt tepidi propter diffinltatibus
impediti et quia non semper non durat tempus penitendi
Ideo subditur Cum autem intrauit paterfamilias Iste
paterfamilias est christus qui per passionem suam intrauit
gloriam. ut habetur luce xxiiij. oportuit pati christum
et intrare gloriam suam. ex quo ostenditur quod alij
non habuit ingressum facilem. et clausit hostium
in morte peccatori clauditur hostium penitentie. Incipientes foris stare et pulsare etc. In quo ostenditur
quod penitencia post mortem sed infructuosa. secundum quod
dicitur sapientie v. Dicentes intra se penitentiam agentes etc. tunc incipietis dicere manducauimus coram
te etc. hoc potissime refertur ad Iudeos inter
quos christus conuersatus fuit et in plateis eorum
docuit. Nescio vos. vnde sitis. quia nesciet eos
sciencia approbacionis sed reprobacionis. Ibi erit fletus
et stridor. In fletu duo sunt scilicet tristicia cum ex
qua procedit fletus corporalis et secundum hoc erit
fletus in dampnatis generaliter. tamen in demonibus
quia tamen aliud est ex parte corporis scilicet resolucio lacrimarum. turbacio cerebri et oculorum. et quantum
ad hoc fletus non potest esse in demonibus nec in animabus separatis Sed post resurrectionem in omnibus dampnatis
erit turbacio cerebri et oculorum non tamen fluxus siue
resolucio lacrimarum. quia cessante motu celi cessabit omnis generatio et corrupcio. Stridor autem dencium non importat aliquam corrupcionem. et ideo poterit
ibi esse. Cum videritis Abraham etc. hoc autem erit in
extremo iudicio quando reprobi videbunt electos insurrexisse in corporibus glorificatis et audient vocem iudicis eos vocantis ad regnum celeste et condempnantis
reprobos ad penam gehenne sicut quod dicitur math. xxv. Tunc
enim videbunt se expelli per demones executores
diuine iusticie. Et venient ab oriente et ab occidente etc.
quia ab vniuersis mundi partibus gentiles conuersi sunt
ad fidem. quia tunc. quia tunc recipient gloriam perfectam
in anima et corpore Et ecce sunt nouissimi qui fuerunt
primi scilicet Iudei qui erant primi ad recipiendum beneficia
dei. erunt posteriores gentilibus propter suam incredulitatem.
Et hoc est quod dicit apostolus ad romanos. Cecitas ex parte contigit
in israel donec plenitudo gentium intraret etc. In ipsa
die. hec est pars inderetur. Ab quia non phariseorum non
potentes doctrine christi contradicere presenti cautela voluerunt
eum terrere. et sic eius doctrinam impedire. dicentes
Exi et vade hinc. quia herodes vult te occidere. de
quo videtur quod tunc erat in terra herodis scilicet galilea.
inmediate vel quia isti dixerunt falsum ex hoc quod habetur
infra. xxiij. herodes autem viso ihesu gauisus est valde.
Erat autem ex multo tempore cupiens videre eum etc.

christus in sua vistione ostendit se stabilem non
terreri. nec a bonis operibus impediri. dicens. Dicite vulpi illi. id est herodi vulpes namque est animal
dolosum. rapax. tortuosum incedens. et fetidum
Sic principes mali. sed erat iste herodes est
dolosus per machinacionem mali. rapax rerum
alienarum. tortuose incedens per pessimam militiam. fetidus per infamiam nominis sui. Ecce deicio demonia. et non permittit insistere tanquam sint
maioris potestatis quam herodes. quasi dicat. non habeo
timere eum. Et sanitates perficio hodie et
cras. quia christus duobus annis predicauit. et sibi beneficia conferendo. Et in tercio anno sue predicacionis
passus est. vel hodie et cras id est paucis diebus vsque ad tempus passionis mee. In ierusalem
quia non capit prophetam perire extra ierusalem quia conueniens fuit christum pati in loco passionis prophetarum
que est ierusalem. vt in decursu veteris testamenti
vnde et de manasse rege iuda dicitur iiij. regum
xxi. quod repleuit ierusalem sanguine prophetarum vsque ad os. vnde
quia omnes prophete testimonium perhibent de futura
dominica passione exprobrat eorum crudelitatem
vniuersale. etc. de Ierusalem ierusalem que occidis etc.
Et postea sequitur exponendum dominica xxv. post festum trinitatis. xiiij

Et factum est cum intraret. etc.
Porta istorie precedentis habet contra phariseorum confutacionem impenitencium. dum autem impenitentes prophete
qui ad verbum christi non conuertebantur. sed ponebantur
dum stabant in malis suis et insuper christo insidiabantur. quales erant pharisei et legisperiti
Primo igitur ponitur istorum confutacio. 2° simplicium informacio. ibi Dicebat autem turbe parabolam
Dicitur igitur primo quod primo confutat eos de ignorancia/ 2° de superbia. vbi dicebat autem
ad inuitatos/ 3° de cupiditate. vbi dicebat
autem ei/ 4° de ingratitudine ibi ait ipse dicitur
secundum primum sed quia inuidia excecauerat illorum
et ideo pharisei et legisperiti ex inuidia qua christum
excecati dixerunt. eum legis transgressionem
eo quod curabat in sabbato. quod tamen est secundum ius
diuinum et naturale preceptum. Et hoc vero ostenditur ad
maiorem confirmacionem et curacionem ydropici
cum dicitur Et factum est cum intrasset. Ipsi autem
christum vt ex sequentibus et vt quod hic fecit
maliciose. et non ex deuocione vbi sedit
Et obseruabant eum attendentes si in aliqua
lacione diceret aut faceret vnde possent eum accusare. Et ecce homo quidam ydropicus Et dicitur

ab ydor aq̄ q̄ ydropicus h3 aquā int' cutē
et cutē. Erat aū an illū. d' Et illus qui tē
nō pcibat a xpo sanari timore phizeorū
sed polī se ondebat ut xp̄s eū videns mi
seret'. Et rns ihc. nō ad v̄ba. q̄r s' q̄d non
pponebat'. sed ad cogitatōes phizeorū. et
legisptorū. q̄ cogitabat curā oēz in sabbo
ēe illicitā. At illi tacuert. q̄r si dixissent
ēe illicitā. Et ab eo ǵfutari. Et aū dixis
sent licere. nō haberent fronte ipm̄ de hoc accu
sare. Ipe vō apphensū eū sanauit ac
dimisit. q̄r p apponē manus ipsū curat'
et psā manū incipit. Et rns cogitacōib3
eorū q̄bus cogitabat sanā illud illicitū
dixit. om dō, ē licitū et bonū p exm̄
aīalis brutī. cuius pēctō licitū erat sucurre
in sabbo. etiā scdm ipos. et m̄ltoforcius sucur
rendū ē hoī ppt' quē facta sūt aīalia bru
ta. et q̄ fcūs ē ad ymaginē3 dei. Et nō poterant
ad hec rndē. tacti ǵfusi euidētī roē. Dicebt
aū ad com̄ ǵfutat. eos de supbia et ambiō
ne debitī honorīs. qd' nō. ēt d'. Intēdēs
quō pmos accubitus eligerent. i. pmas sedes
in ǵuiuijs solēpnib3. Cū inuitatus fueris
ad nupcias nō discubas in pmo loco. p
pmo loco nō solū intel3 hic honorabi'or sessio
in ǵuiuijs solēpnib3. sed etiā q̄lz electio
et postulacō seu pmocō ad aliquā dig'tē
et hoc p3 p hoc. qd' pmitti'. Dicebat aū ad in
uitatos pablā. pabola ē aliq'' rei sigficatiā.
Ad dig'tes aū nō d3 se ingerē. sed alios melio
res ppone. q̄tū ē in se. Alioqn inuitator pnt'
s. deus a quo ē ōis ptās deicīet eū a sua dig'te
ptē spūali. scīa dāpnacōis. Alij etiā deicit
tales tēpali pena depōis. Et ut huiu' resi
gnēs s̄d faciebat pres āntiq ut Greg' Ambros
et ǵsiles. tande ex obia susceprit. et ex tal'
scīa bn̄ vsus fuit. tunde glā celestē optī
nebit. ideo subd'. Et erit tibi glā. et Quus vo
subdit' eū d'. q̄r ōis q̄ se exaltat humiliab3
psu' incōe se dignitatib3 ingerendo humiliabit'
in fine. et q̄ se humiliat nō fallacit' et ficte
s. qd' d' certa hypo c'e q̄ negat' se humiliat et in
teriora eius plena sūt dolo. Et3 veraci' et ex
corde. exaltabitur. s. qd' scribit' apud ypo. hu
li spū suscipiet glā. Dicebat aū h3 com
arguit phizeos de cupidite. q̄r faciebant

ǵuiuia nō motū pietatis. sed magis cupidit'te in
tēdētes p hoc cōseq̄ aliqua utilitāte seu honorem
p adiutoriū illorū quos vocabat ad ǵuiuia.
et hoc ē qd' d'. Dicebat aū et ei q̄ se inuitauerat
ut pro refcōne corpali repēdet ei spūale scz
documentū pietatis. Et nō in ǵbiat s' digerēt.
vbū ad ipm̄ tm̄ p hoc alios insistentes q̄ erant
in hoc culpales arguebat. Cū facis prandiū
aut cenā. noli vocare amicos. i. ppt' amiciciā se
cularē. nec fratres tuos. i. ppt' ǵsāg'ītē. nec cognatos
i. ppt' affinitatē. nec vicinos. i. ppt' familiaritē. neq3
diuites. i. ppt' aliquā utilitātē quidā. ideo subd'. ne for
te ipi reinuitent te. Ista inuitacō intel' cum q' s'
bōi tēpalis opstaro. scōnd' tn̄ q̄ si vocet' pōti.
ad ǵuiuia ppt' caritē mutua mitenda. mel'
toriū ē. Et aū ad lasciuiā ut gula explenda
pctm̄ ē. Et aū p aliqua liberalite seu urbanitate
indifferen' ē. et p̄t bn̄ fieri et male ǵm ad
finē ulterio' ordinat'. q̄ p̄t ēe bonus ut malus. Sz
cū facis ǵuiuiū. motus pietatis. voca paupes
carētes censu. debiles. carētes conatu. cecos
priuatos visu. et btūs eris. q̄r deus retribuet tibi
pietas n. ad ōia utilis ē. pmissionē3 hns vite. q̄
nūc ē et futē. i thym. iiii Ideo subdit'. Retribuet eni
tibi in resurrectione iustorum. Et hoc aū cū audisset
q̄dā s. xp̄m loquētē de resurrectiōe. motus vbo xp̄i gau
pit in hec v̄ba. Btūs q̄ manducabit panē in
in regno dei. Dicit alqui q̄ p panē iste intellige
bat btūne brām. q̄ ǵsistit in visiōe et fruicōe
deitatis xp̄i. pncipalr. et humanitatis secūdario q̄ vocat'
s' panē vite. Jo. vi. Alij dnt q̄ iste erat rudis et
carnalis credēs q̄ ī vīū futa eet ad vita cibis
carnalibz indigente. sic sūt saraceni et judei
moderni. et hoc vr' verius. q̄r statī xp̄s. inducēs
apposuit pabola de hijs q̄ pfecia repetita' ex
cludendi sūt a ǵuiuio celesti. At ipe dixit ei.
Homo quidā zc. H3 com' arguit eos de igrati
tudie. q̄r judei p ceteris gentib3 fuert inuitati
ad btūnē celeste pmo p pphas. 2o p ipm̄ xp̄m
eis pdicātē in psona ppa. 3o p aplos. et tamē
venire noluert p fide. et io vocati sūt gentiles s.
q̄ d' act. xiii. vob oportebat pmū loq. vbū dei
s3 q̄r repulistis id. et indignos vos iudicastis eterne
vite. ecce ǵuertim' ad gentes. Sic eni pcepit nob
deus. Et hoc ē qd' d'. Ho quidā. i. xp̄s verus ho
et verus deus fecit cenā magnā. i. statuit ce
leste btūnē q̄ vocat' cena. eo q̄ ē refcō vltima

nō ad ǵuiuis

pietas ad ōia utilis ē z

appt'

Ecce ǵuertim' ad gentes.

.·. ho qdā fecit cenā

2 s. nō discubas in pmo loco | in dignitatibz zc

· vide que timoris quia professo eua
· que fundatur obseruancia mandatorum

· vult omnes saluos fieri ·i· thy.

et vocauit multos · quia vult omnes homines saluos
fieri · i thy ii · et misit seruum suum ·i· seruos actu do
singulare pro plurali sed ex quo venit ministra
consumaciua ·i· multi domini ministrare · Et ceperunt omnes
simul excusare ·i· per mala opera se retrahere · Et
actu hic omnes pro maiori parte · quia pauci saluantur
respectiue ut dicitur est talo preci · Villa emi · hec
notatur superbia per dominium ville emptum quia super
bi volunt aliis dominari · Iuga boum emi quinque
per hoc intelliguntur cupidi · tenentes nimis intenti
sunt sensui ibi constituentes · Vxorem duxi · per hoc
intelliguntur carnales et luxuriosi · Ad ista vero tria
vicia reducuntur omnia excludentia a beatitudine celesti
ti · sed quod dicitur ioh i canonica · Omne quod est in mundo con
cupiscencia carnis est · aut concupiscencia oculorum · aut superbia
vite · Exi cito in plateas et vicos ciuitatis · quia
principibus sacerdotum iudeorum et sacerdotibus et le
gisperitis et maioribus aliis populi propter peccata sunt
dimissi a deo · pauperes et simplices et publicani
alii populi sunt vocati ut patet in apostolis et in pluribus
aliis · ut patet in diuersis euangeliis · Et ad huc locus super
est · quia non solum de iudeis sed etiam de gentibus per
diuersas partes orbis · multi sunt vocati ad fidem et
ad gloriam ut predictum est · Et hoc notatur cum dicitur Exi
in vias et sepes · ·i· extra iudeam distendendo ad po
pulum gentilem sed fuerunt ut predictum est · Dico autem
vobis quia nemo etc. · Non est intelligendum quod nullus de iudeis sit
saluatus · sed quia pauci comparatiue · sed tunc modo loquendi dicitur
Nemo est in ecclesia ut sero · quando ibi sunt pauci · Abier
at ecce · porta constitutione spectantem · hic com
positus instruendo sequentium post · Et primo summum
verbo · 2o parabolice · Turbe multe · ex vobis · Chrysostomus primum
dicit · Si quis venit ad me ·i· vult venire ad fidem credendo ·
sed sunt stantes · vel statum perfectionis assumendo tunc oportet
sunt religiosi · Et non odit patrem suum etc. · hic accipitur odium
large · nam as per turbatores patrum ut amicorum
non dimittit venire ad fidem catholicam · sed patet de cri
santo et multis aliis · vel desiderio ad religionem · Adhuc
autem et animam suam ·i· vitam corporalem · eam quidam pro precepto
precedente deum · paratus vitam suam exponere pro fide · casti
nitatis offerre · non potest meus esse discipulus · Discipu
pulatus autem vero pertinet est omni · vno generali sunt stando
tecum fidelium · et ad hoc sufficit fides cum obseruancia
mandatorum · Alio modo hoc per obseruancia consiliorum
hoc vtroque in statu requiritur · concupiscencia · et oppressio car
nalium · magis tamen in secundo modo discipulatus · quam
primo · Ideo sequitur · Et qui non baiulat crucem suam et

ante · et quamdiu moratur ·i· meus · magis
· discipulus · ut pro dicto
· obseruancia preceptorum · obseruancia
consiliorum

patrimonii matricosum · et concupiscencia · ipsi
oneri · Aut quis enim adducat · hic ponit com
ducat parabolas ad similitudinem de aggressu
status perfectionis · qui consistit in obseruancia con
siliorum · Et primo ostenditur quid requiritur in tali aggres
su · 2o quid in debito vsu · Ibi · Bonum est
sal · Circa primum dicitur · Quis enim ex vobis volens
turrem edificare ·i· aggredi perfectionem eua co
nonne prius sedens ·i· quietatus a tumultu pas
sionum · deliberatiue · computat sumptus ·i· con
sideret si habeat ea que ad hoc requiruntur quod est
promtitudo ad relinquendum omnia propter deum ut pa
rebit post · ne postea quam posuerit fundamentum
quia hoc consistit in obseruancia mandatorum
et non potuerit perficere · quia non habet promptitudin
em ad relinquendum omnia · quod est primum in sta
tu perfectionis acquirendo · Talis fuit ille iu
uenis de quo dicitur Mt · xix · qui obseruauerat
mandata cum dixit · propter · Si vis perfectus
esse · vade et vende omnia que habes et da pau
peribus etc. · Et post idem · Et abiit tristis · co
gnitas habebat possessiones · quarum amor
fuit impeditiuo a statu perfectionis · et ideo non
habuit sumptus ad perficiendam turrim · cum posu
isset fundamentum · Aut quis rex · hic po
sitam parabola ad idem cum dicitur · Aut quis rex iturus
committere bellum · hic accipitur rex · quingentos
aggredi perfectionis statum · qui debet bene regere opera
tiones et cogitaciones suas · et tunc committere
bellum ad rapiendum sibi celeste regnum
sed quod dicitur Mt xi · Regnum celorum vim patitur et
violenti rapiunt illud · si possit cum decem
millibus etc. ·i· cum obseruancia decem manda
torum · sed quia hoc non sufficit ad perfectionis statum
acquirendum ut predictum est · quia rex celestis venit
ad eum cum xx millibus · quia dupla obseruan
cia exigit ab eo · scilicet mandatorum et consili
orum · Ideo subditur · Rogat ea que pacis sunt · con
sentiendo regi celesti in obseruancia consilio
· qui incipit in obseruancia ab euangelio pau
pertatis · Ideo concludit · Sic omnis ex vobis qui non
renunciat omnibus que possidet etc. · Ex hac con
clusione patet quia ista parabola et precedens valent
ad ista tenentes · Bonum est sal · ostenso quid
requiritur ad perfectionis aggressum · hic com
quod requiritur ad eius debitum vsum · scilicet discrecio quia
requiritur in omnibus bonis · sed quod dicitur apostolus Ro xii
Racionabile obsequium vestrum · Et sequitur quod dicitur

In perfectis requiritur duo · obseruancia mandatorum
et consiliorum · vbi primum eua · pauperes etc.

Bonum est sal i. discretio que auriga virtutum est
sed quia opus bonum de genere insipidum —

quod dicitur Bonum est sal i. discretio que est condimentum
bonorum operum sicut sal condimentum ciborum. Si autem
sal evanuerit i. discretio defuerit In quo
condietur quia opus bonum de genere suo insipidum est
et vile si caret discretione Sed foras mit-
tetur i. a profectu cadet. vel et in collationibus
patrum collatione 2a moysi abbatis deducitur quod
tot et tanti quod illi qui ceciderunt a statu per-
fectionis hoc fuit totum propter defectum discretionis Qui ha-
bet aures audiendi audiat.

Erant autem appropinquantes etc.
Superius descripta est peccatorum motio ad
penitentiam hic tamen describitur eorum conversio ad iusti-
ciam. hic tamen describitur conversio ad iusticiam
primo in generali 2o in speciali In capitulo xvi ibi Dicebat
et primo in generali quia primo ostenditur quod peccatores redeuntes
in tres quia primo ostenditur quod peccatores redeuntes
sunt benigne recipiendi 2o ratione inducendi
in 3o devote convertendi capitulo xviii ibi Dicebat
in d. quia primo ostenditur peccatorum receptio benigna
2o docetur eorum satisfactio condigna capitulo xvi Erat
3o ostenditur confessio peccatorum cum dicitur Erant autem appro-
pinquantes publicani et peccatores. ex opposito et
inducitur vite ut audirent illum patri et
obedire 2o subditur iniusta murmuratio ma-
lignantium cum dicitur et murmurabant pharisei et scri-
be dicentes quia hic peccatores recipit notantes eum
de mala vita et quod talibus amicabiliter se exhibebat.
Et 3o subiungitur responsio cum dicitur Ait ad illos etc. In
qua responsione ostenditur quod peccatores redeuntes sunt dul-
citer recipiendi Et ad hoc inducit tres para-
bolas 2a incipit ibi Aut que mulier 3a ibi Homo quidam
habuit duos filios Quis ex vobis homo. Ponit
prima parabola de ove perdita et humeris pasto-
ris cum gaudio reportata Et post sequitur ex dictis
capitulo xviii Aut que mulier habens dragmas decem.
Mulier ista est sapientia divina habens novem ordines
angelorum quasi dragmas ix Et decima dragma est
humana natura ad ymaginem dei facta et ideo capax
ipsius per cognitionem et amorem Ista dragma decima
fuit perdita per peccatum primorum parentum Nonne
accendit lucernam. lucerna est lumen in testa quia di-
vina sapientia lumen deitatis accendit in testa car-
nis mortalis ad querendam humanam naturam perditam
et reducendam ad bonum Et everrit domum.
Ista domus est synagoga que fuit eversa ut in-
veniret humana natura Et cum invenerit convocat
amicas i. angelorum societatem que congaudet de pecca-
toribus ad deum conversis sicut quod dominus est parabola
predicta Et hoc innuitur cum dicitur Ita dico vobis gaudium
est angelis etc. Homo quidam. hic ponitur 3a
parabola de filio prodigo per quem designatur

populus gentilis qui erat subditus peccatis vel etiam quilibet
peccator singularis. dicitur quod homo quidam i. ipse deus
pro nobis humanatus habuit duos filios iustos et
peccatores i. filios dei in gratia sunt ad eius ymaginem
facti licet non sunt filii per gratiam Et dixit adolescen-
tior i. gentilis populus vel et populus iudaicus vocatus filius
dei primogenitus exodi 4 Filius meus primogenitus israel.
Vel peccator qui dicitur iunior moribus et ideo dicitur adoles-
centior filius Et divisit illis substantiam quia dona dei om-
nibus largiuntur licet diversis modis Adolescentior filius peregre
profectus est per multiplicia peccatorum elongando se a deo
patre et a celesti civitate Et ibi dissipavit substantiam suam
quia per peccata mortalia tollitur bonum gratie et peccatorum
bona non vivendo luxuriose luxuria spiritualis que
est ydolatria quantum ad populum gentilem Et luxuria corporalis
non solum quantum ad gentilem sed quantum ad peccatorem in-
forme fide tantum Facta est fames valida per defectum
verbi divini et sacre scripture quia gentilibus non est data lex
veteris nec oracula prophetarum sicut dicitur in ps. non fecit taliter
omni nationi et iudicia sua non manifestavit eis.
peccatoribus et iudeis in tali statu lex et prophete
non valebat ad salutem Ideo subditur Et cepit egere
spiritualibus bonis Et adhesit uni civium regionis
illius s. diabolo qui est civis in regione umbre mortis
Et misit illum in villam suam i. occupavit eum
cum cupiditate mundana cuius villa dicitur Iohannes 14 dicitur
Iohannes 14 venit princeps mundi huius et in
me non habet quicquam ut pasceret porcos i. vitia
que fetida sunt et immunda. vel 1 thim vi d. Radix Radix malorum
omnium malorum est cupiditas quia sicut radix ministrat cupiditas etc.
nutrimentum omnibus ramis arboris sic mundana
temporalium et quia utitur mundana cupiditas
administrat materiam et fomentum omnibus viciis Et
cupiebat implere ventrem suum etc. quia intentus congre-
gandis temporalibus quantum in eis sufficientiam intendens
eam habere per illa sed non assequitur intenta quia talia
non minuunt cupiditatem sed magis eam augent
Sicut dicitur ii ad plus habet de bonis temporalibus tanto plus
ad habendum magna anhelat sicut quod dicit bis quod quod Et
hoc de terra cuius iam accidit videtur Et ideo bis subditur
Et nemo illi dabat quia non assequitur quod intendebat
Et quia considerans huius defectus convertit eum ad
penitentiam ideo subditur In se autem reversus dixit re-
vertendo ergo se egreditur quia homines vere i. operibus
transgreditur et ideo peccator ad se redit. Quanti
mercenarii i. servientes pro mercede eterna in
domo patris mei i. ecclesia sicut aggregator iustorum
habundant panibus i. pane sacre scripture per eruditionem
et pane vite per sacramenta recipiunt Ego autem hic

fame pereo · quia si ad populum gentilem referatur hoc
dictum est quia ei talia non ministrat. Si autem ad ca-
tholicum peccatorem · patet quia talia non sentiunt hoc · quamdiu
manet in mortali peccato. Surgam per confi-
tentiam sit pro delictorum · et ibo ad patrem meum
per vite melioracionem · et dicam ei pater peccavi per veram
fidei confessionem · quantum ad populum gentilem. Sed id vero ex
corde creditur ad iustitiam · ore autem confessio fit ad salu-
tem. Quantum autem ad peccatorem per integram et puram peccatorum
confessionem. Cum autem adhuc longe esset · id est mortuus ad pe-
nitendum · non in perfecto gradu ad quam venerit gradum
divina providentia. Ideo subditur · vidit illum pater ipsius
oculo clementie. Et cetera. Dixit autem pater ad servos suos
id est ad apostolos et ceteros ministros · quibus precepit
predicare non solum iudeis sed etiam gentilibus. Et non
solum iustis sed etiam peccatoribus · cito proferte sto-
lam primam · id est confidenciam innocentie et constituendam
amicitiam vel gratiam et penitentibus · et date anu-
lum in manum eius · id est predicate dandum anulum fidei
per caritatem operantis · et calciamenta in pedes
id est sanctorum precedencia exempla · quia calciamenta fiunt
de pellibus animalium mortuorum · et adducite vi-
tulum saginatum et cetera · id est sacramentum eukaristie fidelibus admi-
nistrate in quo immolatur Christus · qui est vitulus sagi-
natus per gratie pinguedinem · et manducemus · quia in
primitiva ecclesia non solum ministri ecclesie sumebant
hoc sacramentum sed etiam totus populus cotidie ut habetur
actuum ii et adhuc quilibet semel in anno tenetur recipere hoc
sacramentum. Recipiatur etiam cotidie quia sacerdotes non solum
sumunt hoc sacramentum pro se sed etiam pro populo.
Quia filius hic mortuus erat · morte culpe
et revixit vita gratie. Erat autem filius senior
eius in agro · quia iudaicus populus in cultu unius
dei erat occupatus · et cum veniret et appro-
pinquaret domui sed erat · audivit symphoniam et
chorum · quia cum spiritus sanctus descendisset super apostolos
aliosque discipulos in die pentecostes · ceperunt lauda-
re deum variis linguis actuum ii. Et tunc iudei
qui erant in Ierusalem audientes voces eorum admi-
rati sunt · et ceperunt querere unde esset tanta
gratia et exultacio. Ideo subditur. Et vocavit unum
de servis et interrogavit quid hec essent · quia petrus
pro aliis respondit · omnis qui erat ex domo sancti spiritus
quod iustificat venientes ad fidem catholicam
sive sint iudei sive gentiles / unde et spiritus gratia
spiritus sancti fuit data gentilibus credentibus sicut et
discipulis Christi in die pentecostes fuerat data · ut habetur
actuum x de Cornelio et aliis gentilibus qui erant
cum eo. Et indignatus nolebat introire · quia

Iudei · etiam ad fidem conversi fuerunt admirati
quod gentiles quos ipsi semper despiciebant equa-
rentur eis in gratia ut habetur actuum xi. Unde cum
petrus redisset Ierusalem · illi qui erant conversi ad
fidem catholicam de iudaismo disceptabant ad-
versus illum · eo quod intraverat ad illos ut habetur
actuum xi. Pater ergo eius egressus cepit rogare
eum · quia deus per apostolos et specialiter per paulum osten-
dit [illegible] et per scripturas quod gentiles non
erant contempnendi · sed gaudendum ad consorcium
fidelium recipiendi. Ecce tot annis servio tibi
sub lege moysi · et numquam mandatum tuum
preterivi · mandatum scilicet de cultu unius
dei licet enim multi fuerint ydolatre tamen semper
aliqui remanserunt in fide et cultu unius dei
et illi proprie dicuntur populus iudaicus sed et singuli
per nominatur nomine totius. Et numquam dedisti michi
hedum quia toto tempore legis moysaice numquam
tantum beneficium datum fuit populo iudaico quantum
datum est tempore gratie gentili populo · ad fidem con-
verso. Ideo omnia beneficia illius temporis modi-
ca sunt · et quasi nulla respectu beneficiorum
nove legis. Fili tu semper mecum es · quia semper
aliqui de iudeis adheserunt deo per fidem
catholicam · et multi ex eis receperunt fidem qui
sunt participes beneficiorum nove legis sed fidem
Et omnia mea tua sunt. Cetera patent ex predictis.
Si autem referatur ista parabola ad iustum et pec-
catorem penitentem · sic filius senior est iustus qui
est homo a iuventute in operibus virtuosis exerci-
tatus. Iunior autem filius est peccator penitens qui diu
male vixit · et aliquando datur sibi a deo ma-
ior gratia · et per consequens maior gloria quam illi qui bene
vixit a iuventute sed ex post de tanto beneficio
mirare · de quo iustus aliquando miratur · et quidem
admirando pro indignacione quedam dicitur sig-
nificantis non videtur dignus tanto bono. Deus pater
pacificat hanc indignacionem quam ostendit per evidenti-
ones ut per experientias quod non provenit ex merito
peccatoris penitentis sed ex infinita bonitate dei
consentientis sine iniuria facta iusto
na omnino sufficientia. Et ad hanc intencionem
de facili hec applicantur. Capitulum xvi

Dicebat autem ad discipulos et cetera.

Postquam descriptum est penitentium receptio benigna
hic contra describitur eorum satisfactio condigna quia
potissime est per elemosinarum largitionem. Sicut dicitur Danielis
peccata tua elemosinis redime et iniquitates

nias in miseriis pauperum Et ad h° pa^{la} idir
ne palas / 1^a rem gestam / 2^a i. ho qda erat
dives. Et p^{m} primo po^{t} v^{t} erudicio 2°
phiçoay derisio ibi audiebat at. p^{a} in
d q p° po^{t} pa^{le} narracio. 2° ppi ad ppo
ni applicacio ibi Et ego vob dico Circa p^{m}
p^{m} q ad hoc induxit pa^{la} ut p h° illi
qui q p^{d} dissipator fuerit caualiter de
bois dni sui recepto d^{z} in domib^{z} illo^{z}
qbus benefecit Sic dites hui^{9} mundi si
de bois a deo traditis ad dispensandu dat
pauperibus recipiet in domos ipo^{z} q e
uti s^{c} ait. 4. Bti paupes qui ipo^{z}
e reg cel. Dicit ergo. ho qda i. xpc dei pro
nob humanatus. erat dives s q d^{t} xxxi
ppoc libri de caus primi e dives p se
ipm et no e dives maius Et p^{s} 120 Gla
et divitie in domo eius. q habebat villicu i.
dispensatore cui tradidit bona tpalia ad dis
pensandu Et hic diffamatus e apud illu q
inlatet cu qu dissipasset bona illi^{9} q fre
quet ptingit q dites hui^{9} mundi et maio^{c}
eme ministri qb^{9} tradita sunt bona tpalia
ad expendendu in piis opib^{z} freqt con
sumit ea in illicitis et supfluis qt vo
lu^{te} dni dei tradentis illa. corp dissipator
Redde roem q de oibus sibi traditis deus
exiget rone usq ad minimu qdrante. Iam
eni no poteris villicare q oia a te aufe
rentur in morte. Ait at villicus mt^{s} q
faciam q alij ptigit q dites mundi hui^{9}
male psumentes boa sibi tradita tpore
mortis dimitt^{z} ad pniam et ad cogitadu
de vita futura Fodere no valeo i. ppo labore
et pnia no possu satisfacere de peccatis et veni
re ad vitam btam. mendicare erubesco q
vendiu dz ee hui^{9} mundi ditib^{z} petere a
pauperib^{z} et religiosis suffragia spualia
et no rependere eis in tpalib^{z} bois. Scio
q faciam q boa tpalia eis distribua ut cu
amotus fuero a villicaco^{e} s in morte recipi
ant me in domos suas i. p eo^{z} suffra
gia et merita recipiar in vita bta. Conuo
catis itaq singulis debitorib^{z} sui dni q reli
giosi et paupes qtuncq sint iusti debi
tores sunt dei. In h° tn tenet ista pa^{la} q
p^{d} iste q curialis fuit creditorib^{z} de bois

dni sui recepit ab eis curialitate qbus fecerat.
Sic dites hui^{9} mundi si bona eis tradita pau
peribus dispe^{n}set p hoc de offensis satisfaciant
parabola enim similitudo e Similitudo at no sp
qtuor pedibus currit. primo si tenet in oibus
ia no eet silitudo. sed magis idemptitas Et lauda
uit dns villicu iniqtatis no de fraude sed
de prudencia Sic dites hui^{9} mundi no sunt lau
dabiles de psumpcoe bo^{z} in illicitis factib^{z} s de
hoc q prudenter se gerit^{t} ad distribuendu boa in
piis opib^{z} ut p hoc prudeat sibi in vita fu
tura q sola eleo^{na} e comes defuncto^{z} s q
d^{t} btus augus^{s} q filij hui^{9} sclt i. homines tpalib^{z}
intenti prudenciores i. mag astuti et fervidi
in tpalib^{z} negocijs agendis. qm filij lucis i.
qui homines spualib^{z} deputati sunt in negocijs
spualib^{z} Et hoc videmus ad sensu frequet ac
cidere Cui^{9} racio e. corrupcio nre nre qr pnia
ho pnior e ad malu q ad bonu Alia ro e
q boa terrena sunt sensibilia et io fortius mouet
aiam q bonu no mouet nisi ut cognitu
s^{m} q d^{t} aug^{s} Visa dilige possu^{9} cognita
at neqiaq Sensibilia at bona sunt magis
cognita q spualia q sensibilia sunt cogta
p experien^{ciam} spualia at p sola fide / Et ego
dico vob h° po^{a} pdce parabola applicacio cu
d^{t} facite vobis amicos de mamona iniqtatis
Mamon e no^{n} demonis tpotas de ditijs ma
le acqrendis et io nomine ad ditias signidu
deriuat et pt ee pme ut 3^{e} de ois. 22° mamo
na ne vt mamon ois facite go amicos de
mamona iniqtatis i. date ditias pauperibus
q dni nui nana iniqtatis et frequet ad iniq
tate inducit et xplitat. no tn pro se sed ex
abusu hoim ut d^{t} Amb° Et d ditie sunt ipedi
menta reprobis ita probis sunt adiumenta
virtutis / Alr ecia pt expoi de ditijs iniqua ac
qsitis ut malo actu acqsitis de qbus no pt
eleo^{na} fieri vt de acqsitis p menticium et
ho^{r} dare go talia pauperib^{z} e facere sibi amicos
de mamone iniqtatis i. de ditijs iniquo actu
ut assint acqsitis Si at iniusto tit^{lo} acqrunt^{z}
ut possideant^{t} ditie de eis no dz qs dare e
leosina. sed e restitucio facienda Vt cu defe
ceritis a pnti vita recipiant vos in etna
tabnacla i. p sua merita et suffragia ipe
tret apud deu vos finalr recipi in vita
etna Qui fidelis e in minimo et in ma

nota
Sitido no sp
4or pedib^{9} currit

Aug^{s}
Sola eleo^{na} e
comes defuncto^{z}

Aug^{s}
Sensibilia mag cog
nita q spualia
illa p sensu ista
p sola fidem

no de male q
sita no fiet ele^{mosina}
s restitucio zc

iori fidelis e. Bona minima sunt bona temporalia. que et aliena sunt a nobis et sunt extra nos. Bona autem spiritualia sunt bona maiora sunt etiam intra que non possunt auferri a nobis nobis nolentibus. Sit ergo sal. Qui fidelis est in minori et in maiori fidelis est. q. d. qui bona temporalia que sunt minima fideliter dispensavit per elemosinarum largitionem dignus est ut sibi committatur dispensatio spiritualium que sunt maiora. quia fidelitas dispensationis comme(n)datur. arguitur fidelitas fide. Et qui in modico iniquus est bona temporalia que modica sunt in aliorum consumendo aut male recipiendo et in maiori iniquus est in dispensatione bonorum spiritualium que maiora sunt. quia infidelitas comme(n)datur arguitur fide. Jo. sequitur Si ergo in iniquo mamona fideles non fuistis. temporalia male dispensando que sunt magis bona secundum apparentiam quam secundum veritatem. Quod verum est bona spiritualia que sunt vera bona. quis credet vobis. i. credet vobis committendo q. d. nullus sapiens. Et ideo tales si committuntur ecclesia non est ex dei ordinatione sed magis permissione.

Et si in alieno non fuistis fideles. i. in temporalibus que sunt aliena a nobis ut dictum est. Quod vestrum est i. bona spiritualia que sunt hominibus inserta ut patet quis dabit vobis. s. ad dispensandum q. d. nullus sapiens hoc faceret. Nemo potest duobus dominis servire. s. contrariis ideo sequitur Non potestis deo servire et mamone i. obedire deo et diabolo temptanti de divitiis male acquirendis et male dispendendis. Audiebant autem hec omnia pharisei qui erant avari et deridebant eum quasi irrationabiliter loquentem. tum quia Abraham fuit dives valde ut habetur gen. xiii. et multi alii qui deo servierunt et placuerunt. tum quia lex vetus et etiam prophete inducebat ad servitutem dei promittendo habundantiam temporalium. ut in multis locis patet veteris testamenti. Ipsi autem ista inducebant ad servitutem dei promittendo defensionem avaritie sue. male etiam inducebant. quia illi qui bene utuntur divitiis non serviunt eis. nec demoni temptanti. sed magis ergo divitie eis serviunt quia sunt eis adiumenta virtutum ut patet in quodam. Tales autem fuerunt Abraham et alii divites qui deo servierunt et placuerunt. Vetus lex et prophete servientibus deo non promittebat deo habundantiam temporalium tamquam principale premium. cum sit minora bona quam actus meliorum premium autem principale est magis bonum cum sit finis actus meliorum. Et finis superior est hiis que sunt ad finem ordinata. Et ideo ubicumque in sacra scriptura pro actibus virtutum promittuntur bona temporalia. sub illis intelliguntur bona spiritualia et etiam tamquam ~~spiritualia~~ premissa. nec temporalia
principaliter

non
quia committuntur non
ex dei ordinatione
sed permissione

sic committuntur ad malum usum. sed ad bonum. Erat illis. Jo. tamen post prophetiam consummatam. Et post consummationem post 12. donum committitur ibi sanctius post ergo post prophetiam consummationem ait. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus i. avaritiam vestram coram hominibus palliando modo sic coloriando. deus autem cognovit corda vestra i. iniquitatem ibi latentem. quia quod hominibus altum est. i. apparens iustum et non ... abhominatio est apud deum. quia sicut dicitur ... Exaltata sanctitas dicitur ... nichilatas. Lex et prophete usque ad Johannem. quia non lex vetus et prophetia defecerit. sed quia exortum est precepto ... inducit ad contemptum temporalium propter amorem spiritualium et celestium tamquam magis bonum ... vero dicitur ho. de contemptu dignitatis. Dominum esse facultates tuas dispensatione erogare ... et absolutum a sollicitudine cum Christo egere. Et quia ad hoc requiritur magnus conatus liberi arbitrii. Jo. sequitur Et omnis in ipsum vim facit. quia homo nititur et assiduus in amore bonorum temporalium non potentia contemptu propter deum vel sibi quandam violentiam faciat. quia consuetudo quedam natura est. illa que contraria sunt aliquo modo violenta sunt. Facilius est autem celum et terram preterire. Et hoc est quod dicit sal. Facilius autem est celum et terram preterire quam de lege unum apicem cadere.

... ad hoc inducit unum exemplum. Omnis qui dimittit uxorem suam. Lex non permittebat repudium ... non tamen sicut habitum sed propter maius malum evitandum. ut declaratum fuit deut. xxiiii. et mat. xix. Et ideo propter perfectionem legis evangelii indissolubilitas matrimonii ostenditur. Omnis qui dimittit uxorem suam. Et post hoc ponit exemplum dando ... Homo quidam erat dives. hic inducitur exemplum ad ... notandum homines ad opera misericordie ... et non debet ... quia sunt doctores et ... Homo quidam erat dives. sed quod dicit ... non exprimit nomen eius. quia non erat deo cognitus et ... reprobis dicitur ... Nescio vos discedite a me. Dives erat superfluitas in consumptione. qui induebatur purpura et bisso. ... et epulabatur cotidie splendide ... in victu. Et erat quidam mendicus nomine lazarus ...

tum propter ... de lege unum apicem cadere

quia erit deo cognitus per approbationem sicut
et moysi dixit. Exo. xxxiij. Novi te ex
nomine. Et ex hoc dicit hic ambrosius quod est magis nar-
ratio quam parabola. Qui iacebat ad ianuam eius
ut ex vicinitate magis appareret duricia divitis
et perficeret paciencia pauperis. cupiens saturari
de micis non dicit de ferculis. que cadebant de
mensa divitis. In quo apparet maior duricia eo quod
pre committebatur unde pauper poterat sustine-
ri. et nemo illi dabat. quia etiam domino etiam
familia et ideo confirmabatur in mentis duricia
et canes veniebant et lingebant ulcera eius
Unde etiam pietas in lingendo ulcera pauperis
arguit duriciam divitis quia irrationales erant
canes pauperi quam eorum dominus. Factum est autem ut
moreretur mendicus. In paciencia quam operibus confirmatum hic
probatus. et portaretur ab angelis in sinum abrahe
id est ad limbum sanctorum patrum ubi descendebant iusti
morientes antequam impedimentum generale gratie per pas-
sionem christi esset amotum. Mortuus est autem dives
quia divicie non possunt a morte salvare. et se-
pultus est in inferno. sed dampnatorum quia erat diaboli
prothinus et principias reddens. bona temporalia
mollicies confusio et horas eius audiendo can-
tilenas dissolutis et malis verbis intendendo.
Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis.
quia eius oculi aperti erant per penam qui ante fuerant
clausi per culpam. Vidit abraham a longe. quia
multum est inter confessionem ianue celestis dista-
bat status electorum a statu reproborum autem quia
impossibilis erat transitus ab uno in alium ut dicitur
infra. Ex hoc autem loco dicitur quod quidam super lucam. et
ponitur in glosa summarum in fine. quod in primo r
inferno positi ante diem iudicii fideles super
in regno attendunt quorum gaudia post-
templari non possunt. Naturaliter autem intelli-
git dominum bene quamquam maioris discrecionis et iu-
dicio dimitto. Sed quod dampnati usque ad diem
iudicii videant bonorum gloriam ut videtur eius
verba sonare non habetur ex loco sufficienter. cum tamen
quod salvator narravit rem gestam ut dictum est
et per consequens factum ante christi passionem. ex quo
sequitur quod abraham et lazarus nondum erant in
gloria celesti sed in limbo sanctorum patrum. Pater
abraham. Hic falso et pro nichilo vocat patrem
quem in operibus nunc noluit imitari. Unde et
salvator. Joh. viij. dicit Iudeis. Vos ex patre dyabolo

estis etc. mitte lazarum. Irrationabiliter petiit
illum ad se mitti cui micas panis no-
luit mittere esurienti. Ut refrigeret linguam
Ibi plus cruciabatur quia per peccata illa peccaverat sunt
duo officia nature in quibus lingua deservit
scilicet gustum et loquelam ut habetur 2o de anima. Et
autem per linguam in officio gustus peccavisset patet per
illud quod supra dictum est. epulabatur cotidie splen-
dide. Et tamen in officio loquele. quia inter epulas
splendidas magis relaxatur lingua ad relaxandum (or)
recepta. Respondetur quia lingua hic et digitus metha-
phorice dicuntur in animabus separatis quales erant anime lazari
et etiam divitis. Sic in deo qui spiritus est manus dicitur ut
eius operatio. et similiter in lazaro hic per digitum intel-
ligitur eius auxiliatio. et per linguam divitis ut
conceptus mentis appetitiva. Fili recordare quia re-
cepisti bona in vita tua. hoc sibi dicitur ad aug-
mentum sue pene quia maximum infortunii genus
est fuisse felicem ut dicit boecius 1 de consolatione. Nunc
vero hic consolatur. pro merito paciencie. tu vero cruciaris
pro deformitate. Et in hiis omnibus inter nos et
vos chaos magnum firmatum est. rigore divine
iusticie. ut impossibilis sit transitus de uno statu
in alium. Ideo subditur. Ut hii qui volunt hinc transire
ad vos non possunt neque inde huc transmeare. quia nō
anime separate sunt ex statu meriti et demeriti
Iste autem dampnati vellet venire ad locum e-
lectorum si esset possibile non esset dubium. sed
de electis quod vellet ire ad locum dampnatorum
videtur falsum. Ad quod dicendum quod non vellet ire
illuc ad manendum. vellet enim illuc ire si esset
possibile ad comprimendos suos deliberandum. Istud
tamen velle intelligitur secundum voluntatem naturalem non autem
secundum voluntatem deliberativam in qua conformatur simpliciter
divine iusticie. Rogo ergo te pater ut mittas
eum in domo patris mei. Non dixit hoc ex caritate
ductus cum illam non haberet. Sed timore fuit ne
in peiorem consorcio eius pena augeretur quia fuit
eis occasio peccandi tum racione divitiarum quas
eis dimiserat ad abusum. tum exemplo male
vite quod eis dederat ad sequendum. Et ait illi Habent
moysen. qui docuit moralia agenda. et prophetas.
qui docuerunt mistica et credenda et ista suffi-
ciunt ad salutem. Ideo sequitur. Audiant illos. Ex hoc
autem patet quod iste dives et anima eius erant de
gente iudeorum quia gentiles non habebant legem
moysi et prophetarum nec patrem abraham. sed sicut

ex morte ierit ad eos penitentiam agent. Non ex nuncio sed mirabiliter eis apparente. Si Moysen et prophetas non audiunt neque si quis ex mortuis resurrexerit credent ei. hoc patuit per effectum quia lazaro resurgente et christo potestative pharisei non crediderunt sed magis eum interficere voluerunt ut habetur Ioh xii. Item nec christo resurgente crediderunt sed magis finxerunt falso ipsum non resurrexisse et corpus eius a discipulis furatum fuisse ut habetur mt ult. Luc. xvii.

Ait autem ad discipulos suos. Postquam salvator ostendit quod peccatores penitentes sunt benigne recipiendi hic consequenter ostendit quod sunt caute nutriendi. Et in quo ponit primo informationem christi benignam. Secundo subiungit phariseorum interrogationem malignam ibi Interrogatus autem a phariseis. Circa primum ponit christi instructionem. Secundo instructionis confirmationem ibi Si fidem haberetis. Prima in duas quia primo ponit christi informationem. Secundo apostolorum postulationem ibi Et dixerunt apostoli. Circa primum sciendum quod peccatores conversi ad penitentiam primo caute nutriuntur quando a prebendo eis occasionem recidendi ad vomitum diligenter cavetur. Et talis occasio vocatur scandalum. et dicitur a scandalon quod est impactio pedis que facit hominem ruere. quod autem dictum fuit cap. xviii a. ubi iste passus exponitur. Secundo nutriuntur caute quando defectus eorum patienter portantur et iniurie remittuntur quia de novo conversi ad primas sunt consueti pronam habent quasi pravitate recidivandi. Ideo dicit salvator Si peccaverit in te frater tuus increpa eum dulciter et caritative. Si septies in die etc. id est totiens quotiens sicut quod expositum fuit cap. xviii. e. Universitas enim numero septenario designatur. Et dixerunt. hic consequenter ponit apostolorum postulationem. Cavere enim a scandalis et remittere iniurias totiens quotiens procedit ex magnitudine fidei qua quis credit et sperat pro talibus in vita futura remunerari et ideo apostoli qui erant ipsi et ignari audita et perita christi doctrina petierunt augmentum fidei dicentes Domine adauge nobis fidem. Augetur enim fides dupliciter. Uno modo extensive scilicet quando plura credibilia cognoscuntur et creduntur explicite que sunt prius implicite credita credendo de talibus in quodam generali id quod tenet ecclesia. Alio modo augetur intensive scilicet quando credibilia clarius cognoscuntur et firmius et fructuosius tenentur et utriusque augmentum requiritur in ecclesie prelatis

non permittebat

propter quod apostoli qui primo post christum fuerunt primi plantatores in ecclesia dei petierunt utriusque augmentum fidei quod christus dedit eis maxime post resurrectionem suam dando eis gratiam spiritus sancti. Et respondit eis de virtute fidei dicens Si habueritis fidem sicut granum sinapis quod licet sit modicum quantitate est tamen magnum virtute propter quod fides ei comparatur. diceretis huic arbori moro id est dicere poteritis eradicare et transplantare in mare. duo enim contingit scilicet eradicationem subitam arboris de terra solida et transplantationem eius in aqua fluida et per hoc magis apparet virtus fidei. Sed quia de talibus operibus quae non sunt propria virtute procedentes sed virtute dei operantis nullus debet elevari sed magis sub deo humiliari ideo subdit Quis autem vestrum habens servum arantem vel laborantem in agro qui regresso sibi de labore dicat illi Statim transi et recumbe id est quiesce post laborem et refocillare. quod non dicit ita ei dominus suus. Sed magis vice versa. Itaque post laborem in agro requiritur ab eo labor in domo. Et si in omnibus servus obediat non tamen propter hoc tenetur sibi regratiari dominus neque servus in superbia debet elevari quia ad hoc tenebatur ex conditione sui status. Et hoc concludit christus quod apostoli de bonis operibus non debent elevari sed magis humiliari. Ideo subdit dicite servi inutiles sumus quia ex nostra utilitas provenit deo de huiusmodi operibus sed plus ipsis operantibus. Et factum est. hic consequenter ponitur christi potestatis confirmatio per opera miraculosa in sanatione decem leprosorum cum subdit Occurrerunt ei decem viri leprosi qui audierant famam de miraculis eius qui steterunt a longe. tamquam per legem non appropinquare sanis hominibus prout constituerant et levaverunt vocem suam ex magno desiderio sanitatis dicentes Ihesu preceptor miserere nostri id est solo verbo potens nos curare. Ite ostendite vos sacerdotibus quia lex precepit levit. xiiii ut emundati a lepra sacerdotibus se offerrent. Et hoc dixit dominus de causa quia sacerdotes debebant iudicare utrum talis esset vere curatus. Secunda causa quia pro sua emundatione tenebatur offerre sacrificium determinatum in lege. legalia autem tunc temporis sunt servanda et post ea servavit ut patet in eius oblatione in templo et immolatione agni paschalis. et ideo illos quos a lepra sanavit ad sacerdotes misit. Et factum est dum irent mundati sunt ex fide et obedientia meritorie de congruo sed divina virtute effective

Unde at contribuit sua sanationem virtuti xristi im-
putabat. regressus est tamquam gratus. gratias a-
gens deo. et hic samaritanus .i. de gentibus
qui missi fuerunt a rege assiriorum in sa-
mariam et alias civitates. Ac illis capti-
vatis iudeis et translatis in assirios ut
habetur iiii regum xvii. Et isti samaritani partim
colebant ydola et partim deum. Et iudei non
coutebantur cum eis. sed nec cum aliis gentibus
ut habetur iohannis x. Et propter hoc quod dicit Et hic erat sa-
maritanus innuit quod alii novem erant iu-
dei. nec conversi sunt ad gratias agendum. quia
decepti a sacerdotibus quibus se representaverunt
qui doctrine xristi et miraculis detrahebant. secundum
quorum informationem attribuebant suam sanationem
observantie legis et non virtuti xristi. licet a principio
fideliter et devote petivissent ab eo sanari
ut predictum est. Non est inventus qui rediret et
daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et in
hoc figuratum est quod gentiles venturi erant
devote ad fidem xristi. iudeis remanentibus in
suo errore. Interrogatus autem despecta in-
structione xristi hic tamen post phariseorum interroga-
tionem malignam xristus enim in suis sermonibus frequenter
faciebat mentionem de adventu regni dei ut patet
ex predictis in hoc capitulo et in aliis. et ideo pharisei
qui deridebant doctrinam xristi ut dictum est capitulo precedenti
irrisorie ab eo querebant quando esset regnum dei
quasi diceret antequam veniat regnum de quo loqueris occupa-
bit te mors crucis. Respondit dominus tamen verba pauca
non dedignatus est eis respondere. venabilis et ma-
nifeste dicens. Non venit regnum dei cum observatione
predicatum autem regnum dei intelligitur adventus xristi ad
iudicium quod veniet tamquam rex ad iudicandum
venit autem ad iudicandum dupliciter. uno modo particulariter
in morte cuiuslibet quia qualis unusquisque invenitur
in morte talis in iudicio extremo presentabitur
sed in parte clarius ibi dampnatorum. Alio modo ulterius
et sic veniet ad iudicium in fine mundi. et
neuter adventus eius est cum observatione temporis
quia incertum est hora mortis. de tempore eciam fi-
nali iudicii dicit apostolus act. primo. Non est vestrum
nosse tempora vel momenta etc. et multo fortius
illud tempus est incognitum aliis secundum quod dicit Augustinus
super illud verbum omnium calculantium digitos compescit

iubet. nec dicent ecce hic. non presumit dicere certitu-
dinaliter et determinate tempus adventus xristi ad iudicium
unus et ille qui voluerit determinare dicere ut ab-
bas ioachim et quidam alii mendaces sunt secundum dic-
tum quod tempus ab eis determinata transierunt. Et ait
ad discipulos. hic convertit sermonem post discipulorum informationem de ad-
ventu xristi ad iudicium propter maiorem manifestationem presen-
tium. ne credat aliquis xristum venturum ad iudicium
nec propter pacem credit de longe venturum. Sed se
parari ad eum expectandum. Et hoc est quod dicit Venient
dies quando desideretis videre unum diem filii hominis
id est diem extremi iudicii quando erit unus et a iustis
desiderandus quia tunc a malis presentis vite libe-
rabuntur et ad regem glorie transferentur secundum quod dicit ipse
xristus. His autem fieri incipientibus respicite et le-
vate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. i.
cum hilaritate cordis. et non videbitis. id est post mortem multas
tribulationes. et dicent vobis ecce hic et ecce illic
quia adventus xristi ad iudicium non erit ambiguus. quia
erit defectio. sed erit ita clarus et manifestus
quod nullus poterit dubitare. Primum oportet illum multa pati
In primo enim adventu venit in humilitate et paucis
cognitus et a multis despectus et turbatus. Et
in secundo adventu veniet manifestus et gloriosus
in potestate orbem iudicaturus. sed quia tempus illius ad-
ventus est incertum ut predictum est. Similiter ad hoc
dictum exemplum. Primum est de tempore diluvii. ut habetur gen.
vii. Ad quod notandum dicit. Et sicut factum est in diebus
Noe. quia homines illius temporis erant in securitate. nichil
timentes quousque diluvium submersit omnes. ex-
cepto Noe et his qui cum eo erant in archa. Secundum
exemplum est de tempore subversionis zodome. ut habetur gen.
xix. quod notandum dicit. Similiter sicut factum est in diebus
loth etc. quia erat in securitate usque ad illam horam
qua dominus per ignem et sulphur destruxit eam.
illa. Secundum hoc erit qua die filius hominis revelabitur
i. homines erunt in securitate nichil timentes de futuro
iudicio usque ad illud tempus quo xristus in humanitate
gloriosa videbitur manifeste veniens ad iudicium. In il-
la die. qui fuerit in tecto etc. tunc non vacabit ali-
cui intendere negociis temporalibus. quia oportebit eum
subito apparere iudicis aspectibus. Memores esto-
te uxoris loth. quia non habuit spacium respiciendi retro. quia spacium
statim conversa fuit in statuam salis ut habetur gen. xix.
Sic nec tunc habebunt homines spacium intendendi
alicui negocio. sed oportebit eos statim apparere

vtrumque fuit corpus et spiritus

aspectibus iudicis. et quicumque conuerterit animam suam ad deum timore diffinitur a fide in tribulatione antichristi qui precedit iudicium. perdet illam pena eterna dampnatione. et quicumque perdiderit illam. eligens mori quam cadere a ueritate fidei viuificabit illam. merendo vitam eternam. In illa nocte erunt duo in lecto vnus etc. hoc expositum est capitulo xviiii f. Vbicumque fuit corpus. et spiritus qui iudicabit in forma humana gloriosa. congregabuntur aquile. id est sancti occurrentes christo venienti ad iudicium secundum quod dicitur .i. ad thess. iiii. simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera. Sequitur capitulum xviii

Dicebat autem et parabolam. Postquam saluator ostendit quod peccatores sunt benigne recipiendi et caute instruendi hic consequenter ostendit quod sunt instruendi in deuotione. Et diuiditur in duas quia primo describit christi instructio. secundo instructionis confirmatio ibi. Et factum est autem. Circa primum sciendum quod deuotio potissime consistit in oratione. que est ascensus mentis in deum secundum Damascenum. de qua saluator hic instruit primo tres discipulos ad misteria tollenda. ibi. Assumpsit autem. Et propter hoc ordo quia eleuatio mentis in deum inducit ad contemptum vite presentis primo in iusto ipso procedente. et in dolentes. Secundo ibi. Et interrogauit. Circa primum dicitur quod ad efficaciam orationis duo maxime faciunt instantia scilicet et humilitas. primo quo docet orare instanter. secundo humilitatem. ibi. dixit autem ad quosdam. Circa primum ostendit per similitudinem viduae quod per importunitatem precum obtinuit effectum. dicit ergo. Dicebat autem et parabolam ad illos. vidue que postea sequitur. quoniam oportet semper orare. hoc semper non importat continuitatem temporis. quia tunc incipit tempus dormitionis et aliquam mutationem. sed importat instantiam orationis temporibus ad horas congruas. vnde dicit glossa. Beda super istum locum. dicendum est cum semper orare et non deficere. quod canonicis horis rogare non desistit. Consequenter inducit ad similitudinem. Iudex quidam erat in quadam ciuitate. quia non erat deus cognitus per apparitionem. vnde sequitur. Qui deum non timebat scilicet offendere. et homines non reuerebatur scilicet eos publice scandalizare. Et sequitur. deprecato vidue. Vindica me de aduersario meo faciendo michi iustitiam. et nolebat ex malitia sua. quia bene

Beda de oratione

potat. et ex officio facere tenebatur per multa tempora quia illa vidua frequenter sua petitione importunabat. Ex quo patet iniustitie diuturnitas in iudice. Post hec autem dixit intra se. victus precum importunitate. Et si deum non timeo. id est si propter deum non et propter homines non mouear ad iustitiam faciendam isti vidue. tamen quia molesta est michi vindicabo illam. faciendo ei iustitiam. ne in nouissimo veniens suggillet me. id est suggerendo offendat me sua importunitate. Ex quo patet motiuum ad faciendum iustitiam. non propter amorem iustitie sed vitationem sue molestie. deus autem non faciet vindictam. id est si iudex iniquitatis propter precum instantiam fecit vindictam. deus qui nimio est iustissimus non faciet vindictam electorum suorum. existentium in pressura et tribulatione. clamantium die ac nocte. id est orantium instanter pro sua liberatione et declaratione diuine iustitie. quasi diceret multo plus exaudiet clamorem precum in instantia. Et hoc quod hic de electorum oratione. vnde dicit id quod dicitur ad orantes perseuerantes et calumpniantibus vos. ad quod dicendum quod ad bonos pertinet bona spiritualia et eterna. que sunt simpliciter bona. optare suis persecutoribus. et hoc modo pro eis orare. Et quia pene temporales sunt quedam medicine que valent ad emendationem vite et ad declarationem diuine iustitie. Ideo ad sanctos bonos pertinet petere a deo hoc modo vindictam de suis persecutoribus. non ex motu ire sed ex zelo iustitie. Dico autem vobis quia cito faciet vindictam illorum. licet enim aliquando tardare videatur secundum humanum iudicium tamen secundum veritatem non tardat quia omnia operatur secundum dispositionem sue sapientie infinite. Verumptamen filius hominis veniens. scilicet ad faciendum vindictam. putas inueniet fidem in terra. quod dicitur pauci inuenientur. respectiue loquendo de fide formata caritate. Dixit autem. hic consequenter ostendit quod est orandum humiliter. ostendens quod humilitas est deo grata. et primo ostendit hoc verbo secundo facto. ibi. Afferebant autem. Primum fit per parabolam phariseij et publicani dicentes. Duo homines ascendebant in templum. quia ad templum erat in alto scilicet in monte moria. Vt orarent. Vnus phariseus apparens iustus. id est pal in caput. Vnus phariseus apparens iustus alter publicanus. id est publicis negotiis implicatus qui de toto cursu implicat ad penitentiam

phariseus stans · et c iactancia · quia stabat ·
ut videretur ab aliis orans / et irreverencia · cum
in oratione deberet se prosternere / Deus gratias
tibi ago quia non sum sicut ceteri homines raptores
Iste non pure orauit sed magis se iactauit
de iusticia · alios contempnendo · et orauit iuxta
se publicanum despiciendo / Ieiuno bis in
sabbato · i · in ebdomada · quia sic denotatur a die dig
niori · decimas do omnium que possideo · pharisei
enim decimas minorum rerum non tenebant ut dicitur
et cimini · ad quas non tenebantur · ut dicitur
aliqui dabant · ut ceteris iustiores apparerent
ut dictum est supra / Et publicanus a longe stans · et c
dei timore · quia non erat dignus appropinquare
nolebat oculos nec ad celum eleuare · et c
pudore quia pro peccatis non audebat celum respi
cere · sed percutiebat pectus suum · et c dolore
de peccatis commissis · dicens · propicius esto michi peccatori
et c vero et pura confessione · et ista satisfecit
ad peccatorum remissionem / Ideo sequitur · Amen · i · fideliter
dico vobis · descendit hic · de domo dei quia cat
in more · ut supradictum est · iustificatus ab illo
remanentibus fratribus suis / Quia omnis qui se exaltat
non dicit quis se exaltat per superbiam · humiliabitur
per penam · qui se humiliat per veram peccatorum
confessionem · exaltabitur in gloria premiorum
Sicut enim in statera materiali · vna pars de
pressa altera eleuatur · et econuerso · sic in statera
diuine iusticie decretum est · ut qui eleuatur per super
biam in presenti vita deprimatur per penam confusi
bilem in futuro · et econuerso qui se humiliat in presenti
per deum in futuro ad gloriam eleuabitur / Affe
rebant autem / hic ponitur secundo ostenditur quod humilitas
est deo grata et accepta per hoc quod paruos christus
caritatis recepit · et patet sententia ex dictis alias christo
/ Et interrogauit / hic est pars incidentalis
in qua ponitur duo incidencia / Secundum ponitur
ibi / Ait autem petrus / Circa primum sciendum quod
ihesus immediate dixerat de paruis talium est regnum
celorum / Et in hoc parabolice loquebatur per puericiam
intelligens humilitatem et innocenciam / Ideo quidam
de principibus qui vocatur hic princeps eo quod erat
diues ut patet ex sequentibus · peciit ab eo quid
faciendo haberet regnum celorum quasi diceret michi
plane et aperte absque parabola / Quid debeo
facere ad consequendum regnum celeste et hoc modo
christus ei respondit · et patet sententia ex dictis alias christo

quasi vsque ibi · que impossibilia sunt apud homines pos
sibilia sunt apud deum · quia ad regnum celorum non
possunt homines attingere propria virtute sed per auxi
lium diuine gratie / Ait autem petrus / hic ponitur secundum
incidens quia petrus a christo immediate audierat
quantum difficile est qui pecunias habent qui in regnum
dei intrabunt / Ideo consuluit christo · quid esset sui et
aliorum remuneracio qui omnia terrena reliquerant
propter christum · et patet responsio ex dictis alias christo quare
Assumpsit ihesus / postquam saluator ostendit orationis
efficaciam hic consequenter inducit discipulos suos ad
martirii tolleranciam exemplo suo / Et patet sententia
ex dictis alias christo de exceptis que sequuntur · con
summabuntur omnia que scripta sunt et c quia prophete
scripserunt de passione christi futura ut patet
ysaie liii et danielis ix · et in multis aliis locis · et ipsi
nichil horum intellexerunt tunc quia adhuc erant rudes
et imperfecti tunc quia christus frequenter eis parabolice lo
quebatur et nescierunt si tunc parabolice loqueretur
Factum est autem / postquam posita est instructio de
efficacia orationis et de tollerancia passionis
· hic consequenter describitur dicte doctrine confirmacio per
opus miraculosum secundum quod scribitur alias vltimo
sermone confirmante sequentibus signis ut patet sententia
ex dictis alias christo quare et alias christo quare hoc excepto
Factum est autem cum appropinquaret ihesus iericho
· i · prope iericho adhuc existeret quia secundum veritatem
non accedebat ad iericho sed inde recedebat
ut patet alias christo quare et alias christo quare / Sequitur capitulum christo

Et ingressus ihesus perambulabat
postquam descripta est conuersio peccatorum in
generali hic consequenter describitur in particulari scilicet
in conuersione zachei / Et diuiditur in duas partes
quia primo describitur conuersio zachei secundo remocio
dubii ibi / Et ingressus ihesus perambulabat
Iericho / Sed ea que dicta sunt in fine precedentis
capituli / Ista hystoria zachei non fecit immediate
post illuminationem ceci que facta fuit in egressu
a iericho / Sed post egressum ab iericho et
progressum per alia loca regressus fuit ibidem sicut
etiam in multis aliis locis in euangelio dicitur pluries
venisse ad eundem locum / Et in isto regressu
accidit hystoria istius zachei cum dicitur / Et ecce
vir nomine zacheus · exprimitur hic nomen eius quia
dignus erat nominari propter conuersionis facilitatem et
propter conuersi perfectionem · princeps publicanorum ·

p(ri)m(u)s int(er) illos q(ui) vacabant publicis actibus
s(cilicet) exactoribus et vectigalibus levandis et
defendis q(uod) tam(en) ad pc(ca)t(u)m ampliat ex q(uo)
in ei(us) vocatio(n)e apparet maior dei m(isericord)ia.
et h(ic) erat dives. q(uia) avarus fuit ante q(ua)m redo(n)
sed post (con)v(er)sio(n)em n(on) fuit avarus vel medo
q(uia) paratus fuit redde(re) q(ua)druplu(m) defraudatis
ab eo. et q(ue)rebat vide(re) ih(esu)m. ex devotio(n)e. et
n(on) poterat p(re) t(ur)ba. ex q(uo) p(ate)z devot(i)o (con)trariu(m)
ad xp(istu)m (Be)r(nardus). suspicie(n)s i(esu)s (etc.) a(m)plexus de
votio(n)em illi(us). hodie in domo tua oportet
me manere i(d est) in domo mali (pro)p(ter) (con)v(er)sio(n)em
xp(ist)i et suor(um) discipulor(um) et ad o(st)ende(n)d(um) benign(i)
tate(m) pecto(r)i reverte(n)ti. et in domo spiritual(i)
co(n)s(cienti)e p(er) g(rati)e i(n)fusione. Et cu(m) viderent o(mn)es
i(d est) pharisei et alii malignantes. murmurare
et h(oc) irr(ati)onabili(ter) q(uia) nullus r(ati)onabili(ter) p(otes)t m(ur)
murare si medicus visitet egrotu(m) ad ip(su)m
eu(n)d(um). Stans aut(em) zacheus. ad obediend(um) d(omi)no
p(ro)mptus vel subdi. Ecce dimidiu(m) bonor(um)
meor(um) do paup(er)ib(us) Non dicit dabo de fu
turo q(uia) paratus erat statim dare. Et h(oc) e(st) s(ignu)m q(uod) n(on)
o(mn)ia bona sua erant male acq(ui)sita q(uia) de aliis
elemosina(m) n(on) p(otes)t facere Et si q(ui)d aliq(ue)m defrau
dav(i) reddo q(ua)druplu(m). lex e(ni)m in aliq(ui)bus p(re)ce
p(i)t restitue(re) duplu(m). et in aliis q(ua)druplu(m)
et in aliq(ui)bus q(ui)ntuplu(m) ut p(ate)z exo. xxii. Eo q(uod)
eo q(uod) ip(s)e fili(us) sit abrahe Dicit ergo glosa
Bede. filius aut(em) abrahe zacheus d(icitu)r n(on) q(uia) de
ei(us) st(ir)pe genitus s(ed) q(uia) ei(us) fide(m) i(m)mitatus
ut sicut ille t(er)ra(m) domu(m)q(ue) p(at)ria(m) deseruit
sp(iritu)s bona Ita iste bona sua p(ar)ticipanda pau
p(er)ibus reliq(ui)t et sic videt(ur) dice(re) q(uod) n(on) fuit
Iudeus natio(n)e sed gentilis q(uia) o(mn)es iudei na
tione de stirpe abrahe d(e)sc(e)nderant Ide(m) vide(tur)
Amb(rosius) dice(re). Zacheus exiguus int(er) s(an)c(t)os
(pro)p(ter) natio(n)u(m) (et)c. Aliquibus aut(em) aliis videt(ur)
(con)trariu(m) q(uia) sup(ra) dicit(ur) q(uod) murmurabant de
xp(ist)o intrante domu(m) zachei eo q(uod) ad ho(m)i(n)em
pecto(r)e(m) divertisset. Apud iudeos e(ni)m lege
abho(m)i(n)abilis fuit ingredi ad gentiles q(uam) ad
iudeos pecto(r)es. (pro)p(ter) q(uo)d petrus e(ti)a(m) post asce(n)
sio(n)em xp(ist)i (et) revelatio(n)e(m) fuit (re)p(re)h(e)nsus
ut abs(que) e(ti)a(m) abho(m)i(n)atio(n)e ingredet(ur) domu(m) cor
nelii ut h(abe)t(ur) Act(uum) x. Et ideo si zacheus fuit
gentilis mag(is) habuisset occ(asi)o(n)em murmu
randi eo q(uod) ad ho(m)i(n)em gentile(m) divertisset et
videt(ur) p(ro)babile q(uod) hanc ca(usa)m sue murmurationis
exp(re)ssisset ad colleanda(m) murmuratio(n)em sua(m)
tanq(uam) r(ati)onabile(m) Ite(m) ex h(oc) q(uod) zacheus dixit

Et si q(ui)d aliq(ue)m defraudavi reddo q(ua)druplu(m). illa
e(ni)m lex fuit data iudeis et n(on) gentilibus nec
ad ea(m) tenebant(ur) gentiles in aliq(uo). sed solu(m)
ad simplu(m) nisi forte in aliquo casu ex (con)su
etudine f(ac)ta. et ideo illa(m) lege(m) ignorabat.
(pro)p(ter) q(uo)d zacheus q(ui) illa(m) sciuit et s(ecundu)m ea(m) face(re)
voluit videt(ur) fuisse iudeus a(n)te vocatio(n)em
sua(m) Sed valet si cont(ra) h(oc) arguat(ur) q(uia) h(ic) dicit(ur)
p(ri)nceps publicanor(um). q(uia) et matheus publicanus
fuit q(ui) t(ame)n iudeus fuit natio(n)e vn(de) et eva(n)geliu(m)
suu(m) sc(ri)psit hebraice s(ecundu)m q(uo)d dicit b(ea)t(u)s
Ieronimus in p(ro)logo sup(er) matheu(m). Ait illis pa(r)a
dictib(us) (pro)p(ter)ea q(uo)d desc(ri)pta e(st) vocatio zache
hic ...(um) ponit remoto dubii et p(ri)mo re
movet(ur) verbo 2o facto ibi Et hiis d(omi)n(u)s p(re)ce
debat Circa p(ri)m(u)m s(ci)e(n)d(um) q(uod) iudei et ap(osto)li
de regno xp(ist)i carnalit(er) sentiebant an(te)
ascensio(n)em crede(n)tes eu(m) in regno david
t(em)p(or)ali regnatu(rum) vn(de) act(uum) i. petieru(n)t a
xp(ist)o. D(omi)ne si in t(em)p(o)re h(oc) restitues reg(num)
isr(ae)l. Vn(de) et filii zebedei crede(n)tes eu(m) sic
regnatu(rum) petieru(n)t q(uod) vn(us) sederet ad
dext(er)am sua(m). et ali(us) ad sinistra(m) et h(oc)
(con)ceptu(m) i(m)pugnabat xp(istu)s usq(ue) ih(eru)s(a)l(e)m credebat
eu(m) sublimand(um) cito in rege(m) et in regia(m) c(i)
vitate(m) et h(oc) e(st) q(uo)d d(icitu)r eo q(uo)d eet (pro)pe ih(eru)s(a)l(e)m
Et q(uia) estimarent s(ta)t(im) t(ame)n q(uod) manifestu(m) reg(num)
dei manifestaret. et vocat(ur) h(ic) regnu(m) dei
regnu(m) ip(s)i(us) david Vn(de) et i(n) Paral(ipomenon) xxix d(icitu)r
sedit salomon sup(er) soliu(m) d(omi)ni in regnu(m)
(pro) david patre suo (et)c. Et ideo ad hanc s(ententi)am
excludendam apponit para(bolam) ad o(st)ende(n)d(um) q(uod) in
p(ri)mo adventu n(on) veniat ad regnand(um) t(em)p(or)al(ite)r
sed mag(is) ad patiend(um). et in 2o adventu re
verteret(ur) ad iudicand(um) sic(ut) rex exp(e)ll(e)n(te)s(sic)
e(st) regnu(m) suu(m) o(mn)ib(us) manifestabit. Ideo
subd(itur). Homo q(ui)d(a)m nobilis. i(d est) xp(istu)s h(om)o nat(us)
s(ecundu)m carne(m) de semine david regis Abiit
in regione(m) longinqua(m). i(d est) ad celu(m) emp(ir)eu(m)
p(er) sua(m) ascensio(n)e(m) Accipe(re) sibi regnu(m). sup(er)
ordines angelor(um) et reverti s(cilicet) in fine
mundi ad iudiciu(m) tu(n)c e(ni)m manifestab(it)
o(mn)ib(us) ei(us) regnu(m). Vocatis aut(em) dece(m) s(er)vis
suis i(d est) fidelibus ...(s) quor(um) universita(s)
n(umer)o denario designat(ur) q(ui) e(st) n(umerus) (con)sumat(us)
...(um) vn(de) et n(ume)ra sequentes sunt re(p)li
...(es) ip(s)i(us) et p(ri)mu(m) ei(us). vigi(n)ti e(ni)m
sunt bis dece(m). t(ri)gi(n)ta ter dece(m) et sic
...(de) Dedit illis mnas i(d est) universitate h(u)i(us)

dece

Et io p(ro)p(ter) h(oc) q(uod) h(ic) exp(ri)mit restitucio(n)e(m) media(m)
intelligu(n)t(ur) alie due extreme

n(ot)a. de di(visio)ne adventu(um) xp(ist)i

bonorum suorum diversimode tamen quia dedit unicuique
plus vel minus secundum propriam virtutem. Negociamini
dum venio. quia toto tempore meriti erit usque ad diem
iudicii in quo tempore deus dat dona sua ad hoc
ut multiplicentur ad fructus bonorum operum. Cives
autem eius oderant illum. cives isti sunt iudei
qui quasi pro maiori parte in odium sunt firmati
quia quasi miserunt legationem post illum dicentes nolumus
hunc regnare. quia post ascensionem christi ad ce-
los iudei conati sunt destruere fidem catholicam
in qua incepit regnum christi quod complebitur
et manifestabitur in fine mundi. Et factum est
ut rediret scilicet ad generale iudicium. iussit vo-
cari servos suos. quibus dedit pecuniam quia
oportebit omnes comparere coram iudice ad reddendum
de omnibus acceptis ab eo rationem. Venit autem primus
quia tunc erit clarus de suis meritis securi parati erunt
coram iudice. In modico fuisti fidelis. quia
bona eius spiritualia que habentur in vita presenti mo-
dica sunt respectu bonorum celestium que expect-
antur in vita futura. eris potestatem habens super de-
cem civitates id est gaudebis de felicitatibus om-
nium qui per tua doctrina vel exemplum vite tue conversi sunt
ad bonum. Et alter venit. quia licet mali reffor-
midant venire ad conspectum iudicis tamen oportebit
eos ibi presentari. ecce mna quam habui re-
positam in sudario. Sudarium autem est pannus quo
involvuntur corpora mortuorum et ideo mna
in sudario reposita est donum dei a bonis
operibus otiosum tamquam mortuum. timui enim. Iste
timor non est nisi pusillanimitas boni agendi
quia homo austerus es. licet homo enim modo sit tempus et
misericordie in iudicio tamen erit tempus rigoris iustitie
tollis quod non posuisti et metis quod non seminasti
quia prelatis ecclesie non solum requiruntur bona in
persona propria sed etiam in subditis eorum quos
tenentur inducere ad bonum. Sed sententia huius apparet
plenius ex dictis capitulo xxv. d. ... usque ibi Ve-
rumptamen inimicos meos. id est iudeos qui post
ascensionem christi conati sunt fidem catholicam
destruere ut supra dictum est. Adducite huc et
interficite. quia quadragesimo secundo anno post ascensionem christi
civitas ierusalem fuit destructa et populus
iudeorum occisus est per titum et vespasianum. In
fine etiam mundi omnes reprobi generaliter qui
sunt inimici christi sententia mortis eterne sunt inter-
ficiendi. Et his dictis. Hic consequenter ostendit facto
quod declaraverat verbo in parabola aut immediate
precedenti duo declarat. Unum pertinens ad

sua passione. Aliud ad civitatis ierosolime
destructionem. et ergo primo facto ostendit primum. secundo
secundum ibi Et cum appropinquaret videns civitatem flevit
Prima dividitur in tres quia primo describitur christi humiliatio
secundo apostolorum devotio ibi Euntibus autem illo. tertio phariseorum
malignatio ibi Et quidam phariseorum. Circa primum dicit sic
Et his dictis precedebat ascendens ierusalem ubi erat
passurus secundum quod predixerat. Facto ostendens quod erat paratis-
simus se humiliare et obedire usque ad mortem contemp-
tibilissimam et acerbissimam. et ideo humiliter voluit illuc
venire sedens super pullum asine sicut fuerat predictum zacha-
rie ix. Littera patet ex dictis mathei xxi. Euntibus autem
illo. hic ponitur apostolorum devotio. Et patet sententia ex dictis mathei xxi
de excepto quod subdit. Super omnibus quas vide-
rant scilicet virtutibus. Et postea ... enim lazari quia plures
viderant fieri mortuum ad istam devotionem ut habetur Iohannis xii
Et eadem ex aliis ... marcus. Et quidam phariseorum. hic
tertio describitur phariseorum malignatio ex invidia enim
quia increpant contra christum devotionem apostolorum ad christum videre
non poterant. ideo dixerunt magister increpa discipulos tuos
quasi diceret tali applausui non debes sustinere. Quibus ipse
ait rationabiliter se comprehendendo et prophetando de futuro
Dico vobis quia si tacuerint lapides clamabunt | nota lapides clamabunt
Et hoc fuit completum in sua passione quando discipulis pro-
pter timorem iudeorum in laude christi lapides
scissi sunt ut habetur mathei xxvii qui perhibentes testimonium
... ... monumentis propter quod centurio et
alii gentiles qui erant cum eo visis tot signis ...
christi confessi fuerunt dicentes vere filius dei erat iste ut
habetur ibidem. Et ut appropinquavit hic consequenter ostendit facto
futuram civitatis ierosolime destructionem in hoc quod flevit
ex compassione propter mala super civitatem et populum futura
Et quia sic fuit in deo cum humana circuit ... ... in
christo primo ostendit dulcorem compassionis. secundo rigorem ulti-
onis. tertio in principibus iudeorum malum obstinationis
secunda ibi Et ingressus. tertia ibi Et erat docens. Circa primum
dicit Videns civitatem id est ierusalem in qua diu viguerat
cultus divinus flevit super illam tamen propter mala culpe
que ibi multiplicata fuerant. tamen propter mala pene que
futura imminebant dicens Quia si cognovisses scilicet mala
dicta. et tu scilicet fleres. Et quidem in hac die tua
id est modico tempore in quo fuisses voluntarie tua. que ad pacem
tibi id est modico tempore duraturum. et ideo nunc gau-
des quia imminentia non vides futura sed scilicet. Nunc autem
abscondita sunt etc. et circumdabunt te inimici tui scilicet
romani cum exercitu valde forti. et coangustabunt
te undique intantum quod pre angustia famis im-
nente ... sunt mulieres filios proprios comedisse.

pm q refert Josephus libro de judaico bello
Et causa tante destructionis subdit. eo q non
cognouisti tps visitationis tue. pdicatorez
xpi recipiendo sed magis xpm ad mortem
psequendo / Et ingressus. hic conr in xpo
om rigor vlcionis in hoc q vendentes et
ementes in templo in eiecit p hoc signans q
erant eiciendi in gehenna et pz sima ex
dnis ant 21 b / principes at. h com dest obsti
natio principu sacerdotu judeorum Et primo ptu
ad interiore machinaco / 1o ptu ad exteriore

no.
cicrit videbat

insidiatoez. c xxx / pm d. principes at sacerdotu
q perat in spualibus et scribe q intendebat doc
trine legis et ... et principes plebis q psi
debat illi pplo cogitabant diuersas vias et mo
dos quo posset illu occide mori ex timore
et inuidia cont ipm Jdeo subd. Et no inueniebant
cu eo facerent. nec eni audebat tiore ppli
jdeo subdit. ois enim pplus suspensus erat audiens
illu. i valde attentus erat ad audienda sacram
ei doctrina

Et factum est vna dieru zc.

hic com destr iudeorum obstinatio ptm ad
insidiatoez exteriore gt xpm Et primo et hoc
subdit coru malicia insidias 1o coru supbia
ad hoc incitas ibi Audiente oia pplo / pa m d. po
coru malic dest / 2o pfusa gelidit ibi Inde
tes at prima ad m d. ex p1o dest malicia pri
cipu insidiancium xo principes. 1o p ministros ibi
Et obseruantes miserunt insidiatores. Circa pm p
mittit maligna intencio 1o subdit malig
nacio pfirmata ibi Tunc at Et 1m 2a pt d. m d.
m d. q xpc primo pfitat eos com cauta
1o parabola ad hoc apta 1a ibi Cepit at dice
Prima at istorum patet pz ex dnis ant 21 c et
f. Et obseruantes h dest. Insidiatores principu
iudeorum cot xpm p ministros cu d. miserunt
insidiatores q se iustos simularent ut sub specie
iusticie facilius xpm deciperent Et d. qm i sacio
Frustra iacit rethe an oculos pennatoz et
10 frustra tendebat insidias xpo. cu nulla si

no.
Frust iacit rethe
an oculos pen zc

mulatio posset eu decipe. q oia nuda et ap
ta sunt oculis eius B q d. ad heb iiij c Seta pz
ex dnis ant 22 ca / Accesserunt at. h com po
sicio sadduceorum Et pz sima ex dnis ant 22
d. vsqz ibi Omnes enim viuunt ei. Iusti licet
sit defuncti corpe viuunt tn in aia resurge
di ad plena participacionez glie. Et dixisti subt

ad declaracionem dicte materie Iudicet aut.
hic ex pdictis gcludit pfitacio insidianciu xpo.
Et primo ex corpta gfor cu d. dixerunt
magr bn dixisti zc / 1o ex silenc rpon
cu d. Et amplius no audebant eu qcqz interro
gare / 2o ex ignorancia rpons declaracionis cu
d. Quomodo dicunt xpm filiu dauid zc Et pz
sima ex dnis ant 22 g / Audiente at pplo d
scripta e principiu judeorum malic h com d
scribit eoru supbia q fuit prima motiua in
eis / ex supbia eni et psumpcione no poterat
conuenient xo sustinere nec deuocois ppli ad xpm
vide. Et pz sima ex dnis ant 23 a. c pto qd d. s.
volunt ambulare in stolis. i in talaribus vestibus
in publicum pcede ut p hoc honorabiliores
videantur Qui deuorant domos viduaru
bona eaz ad se trahendo et gfingentes sub sta
spe prestantes. hij percipient dapnacionem ma
iore. q sm q d. 13 Cuitam fidelis dicit est
iugitas Et replentedi e maiori pena Capitu

Respiciens autem vidit eos zc.

descripta doctrina p primodiu ad xpis bi
sima pferendo. h com desc ei doctrina per
modu et vis futur iudicij honoris incendo
Et q hoc fit p visione saluatoris ad qud sco
po qdis ocro / 2o eiusde xpo Interroga
uit at / 1o soluo ibi Tunc dixit Circa pm
po d m o ocro 2a ibi Et qbusda dicentibus
prima occasio fuit ex hoc q xpi videt mu
liere duo minuta in gazophilaciu tepli
eius oblacionem p ceteris gmendauit Et pz sima
ex dnis ant viij g. Et qbusda h po 2a ocro
ammiracioni illa que ponebat in gazophi
lacium pro sustentacione edificioz tepli et ali
is q cauit necia ad ministeriu et io dixit
xpi reperiit destructa tepli et aliorum q
ptinebat ad eius ornatu quibz sal dis
totu fore destruendu Et pz ibi Interroga
h com po xpo qdis Et hoc n gq dix
erat templu fore destruendu gferret a xpo
dicti de tpe huius destructionis et de pcedentibus
signis Et q dicti pus destructionis ciuitatis et
templi credebat cito futuras eu gfirmaciones
sili Jdeo de hoc mouerunt sedam questionem
cu predicti ut pz ant xiiij a. Qui dixit
h com po vtriusqz qnis solucio Et primo
prime / 2o scde. Ibi Et erunt signa zc

in q. quia primo et desstruc(ti)o civitatis premittitur
prenostica signa / 2o destructio ipsa ibi Cum
aut videritis adhuc et p(ri)m(u)m premittat mala
futura populo iudeorum in generali / 2o xpi
discipulis in speciali ibi Sed an(te) hec omnia Et post
finis istorum ponitur ibi Erunt etc. xxiiij. b. et c. et
d. Ergo quod sequitur terroresque de celo. d(icit) n(on)
Josephus li(bro) de judaico bello quod ante destructionem
civitatis stella cometa in similitudine gladij super ci(vitatem)
tam apparuit et per annum duravit designans
populi occisionem Sed ante hec omnia inicient
vobis manus etc. quod beatus stephanus Jacobus frater Johannis
petrus et paulus et fere omnes apostoli et qui in
mirabiles xpi discipuli fuerint in xpi fide occisi
tradentes in synagoga ubi Judei habent potestatem
iudicandi trahentes ad reges et presides
ubi gentiles habebant auctoritatem condempnandi ad mor
tem contiget aut vobis in testimonium scilicet veritatis
ewangelice ibidem constanter confitendo ponite ergo
in cordibus vestris per hoc generaliter non conclud(it)ur meditatio
premeditandi si tempus assit et facultas sed
premittitur securitas si ista deficiat quia frequenter
contingebat in primitiva ecclesia quod tunc frequenter
trahebantur subito ad iudices et cum adhuc
essent illiterati et simplices quod despiceret tales
defectus supplebit ideo sequitur Ego enim dabo vobis
os i. loquendi constantiam et sapientiam i. scientiae veritatis
gratia sed semper fuit in multis simplicibus Et
si non dabat semper talis intelligentiam dabat tamen talis
loquendi constantiam quia in talibus tunc sufficit ad salutem
confiteri constanter fidem in generali quod potest facere simplex
Cui non poterunt resistere etc. sicut patet de beato
stephano de quo act(uum) vi Et non poterant re
sistere sapientie et spiritui qui loquebatur trademini aut(em)
a parentibus sicut dicitur de beato Crispanto et multis aliis
et capillus de capite vestro non peribit Hoc autem
addit salvator ad declarandam veritatem future resurrectionis
per quam resurget non solum illa que sunt de veritate
nature humane sed eciam ea que faciunt ad decorem
cum non sit capillus quem meditatio multum valet
ad tollerantiam martirij de qua salvator loquebatur / Cum
aut(em) videritis / Hic comminatur destructionem civitatis Jherusalem
Et post finis ibi Erunt xxiiij. c. et d. Ergo quod
sequitur Et cadent in ore gladij scilicet titi et
vespasiani per quem Jherusalem destructa est et
cadent in ore gladij. Refert aut(em) Egisippus

quod a principio obsidionis usque ad finem cesa sunt unde-
cies centena milia et captivi ducentur quod scilicet
post mortem xpi sunt captivi iudeorum quod nonaginta et .v. millia
in omnes gentes quod destructio civitatis et populi
facta est in ultionem mortis xpi ut dictum est supra Lucas
xix. Et per hoc quod aliquid de populo illo ducti sunt
captivi in omnes gentes facta est quedam testificatio
mortis xpi et perfidie iudeorum Et Jherusalem cal
cabitur a gentibus i. calcanda dabitur donec imple-
antur tempora nationum tunc enim completo gentium
intrabunt omnes iudei salvus fiet ut habetur ad Ro. xi
Et erunt signa Hic ponitur solutio 2e questionis de adven-
tu xpi ad iudicium ubi primo describit signa prenos-
tica cum dicitur Et erunt signa in sole etc. quod licet talia
pluries processerint tamen imminente adventu iudicis
maiora et crebriora fient In scolastica historia
ponuntur xv signa precedentia quindecim diebus adven-
tum iudicis Sed utrum illi dies xv futuri sint
continui scriptura non inspellate ibidem sub dubio
relinquitur primo die eriget se mare xl. cubitis
super altitudinem montium stans in loco suo quasi murus
/ 2o tantum descendet ut vix videri possit / 3o marine
belue apparentes super mare dabunt rugitus usque
ad celum / 4to ardebit mare et omnes aque / 5o
herbe et arbores dabunt rorem sanguineum / 6o ruent
edificia 7o petre ad invicem collident / 8uo fiet
generalis terremotus 9no equabitur terra / 10o exibunt
homines de cavernis et ibunt velut amentes nec
mutuo poterunt loqui / 11o surgent ossa mor-
tuorum et stabunt super sepulchra sua / 12o ca-
dent stelle / 13o morientur viventes ut cum
mortuis resurgant / 14o ardebit celum
et terra / 15o fiet novum celum et nova terra
et resurgent omnes Et dicit idem quod Jeronimus invenit
ista in analibus hebreorum In quibus licet sit mul-
ta veritas tamen sunt ibi multa falsa admixta Et
ideo de veritate seu falsitate istorum signorum iudi-
cium maioribus relinquo. levate capita vestra
quia dies iudicij licet reprobis sit terribilis tamen
electos debet consolabitur quia tunc transferentur ad gloriam
Attendite aut(em) vobis i. diligenter cavete ne forte gra-
ventur corda vestra i. deprimantur ad vicia in cra-
pula et ebrietate i. ex superfluitate cibi et potus
et curis huius vite scilicet superfluis sollicitudinibus ten-
porum et superveniat in vos repentina dies
illa scilicet dies iudicij tamquam laqueus quem evadi
nullo modo potest Et hoc loco videtur quod hominibus
continentibus in conviviis et festivitatibus tamquam securis

Capillus de capite non peribit

Jherusalem calcabitur a gentibus donec
etc.

et nichil timentibz de die iudicij veniet repe
tine. Et ide hr mt. xxiiij. vbi d. Sicut n erant
in diebus an diluuiu comedentes et bibentes
nubentes et nuptui tradentes vsq ad eunde
die qua intrauit ad archa noe et no cog
nouerunt donec venit diluuiu et tulit omes
Ita erit et aduentus filij hois. Et s hoc vi vo
tas euang salte in aliqb dissonare ab ill qui
dena signis supraposit et accepit de apostro
fis iudeorum Vigilate itaq oi tpe orantes qp

no de xv signis

hoc no intellig q oro sp sit cotinua qr oz eam
interrupi sompno et aliis neccitb corpis Et eius
cotinuitas intell q no intercipiat prout mor
le ipediens effcm ipi Ideo sbdit Et digni ha
beamini fugere qr illi q tuc inuenient supstites mor

no de cotinuitate orois.

ti erunt salui. et stare cora filio hois i stare
securi in iudicio cora xpo q iudicabit in for
ma humana. Noctibz vo exiens morabat in
monte q vocat oliueti vt ibi vacaret oroi. Et
ois plebs ipis manicabat ad eu i mane acce
lerabat venire ad pdicatois sue loci. attracta
efficacia et dulcedie doctrine sue. C. xxij

Appropinquabat at dies festus 2c
Postq euangelista descripsit xpi pdicatoe hic com
describit xpi passione pquam solutu e preciu p
nra redemptione. Vbi pmo descr maligna
xpi repulsio p explorationem iudeorum. 2o eius
cdepnacio iniusta p executores gentiles. ca 23
Prima dr in 2 ptes qr pmo descr xpi venditio
fca no ex ignorantia sed ... magis ex psna
et volutate. 2o xpi venditi ... traditio no ex
eius displicentia sed ex caritate. 3o traditi
cphensio no ex xpi ipotentia sed sua voluntate
cphensi illusio no ex sua iniusticia. s huilitate
2a ibi venient at dies azimorum. 3a ibi Cophe
hedentes at eu. 4a ibi Et viri q tenebat eu il
ludebat. Circa pmum d. Appropinquabat at dies festus

no qr dies azimora

s solepnitas paschalis que celebrabat pmo
mense cotradecima die mensis ut hr leuit 23. In
cipiebat at a vespa pcedente dici azimoru
qr fermentu et fermentatu no debebat apparere in
domibus iudeorum septe diebz huius solepnitatis
vt hr exo xij. Qui d. pascha i transitus qr tuc
transiuit angls p egiptu. interficiens pmogenita
egiptiorum et hebreos saluans. Et qrebant principes
sacerdotum. morti inuidia q xpm quo ipm interfi
cerent. licet enim sume hoc desiderarent. tn erat
eis diffile ppt fauore ppli ad xpm Io sbdit Ti
mebant vero plebe ne tunc eos impugnaret
si in xpm manu mitterent Intrauit at sathanas
i iudam. i mentem iude no p illapsu qr hoc
e deo ppriu sed p effcm vendicionis xpi ei suggerendo
et abijt et locutus e cu pncipibus sacerdotum
2c. Motiuu at iude hic tacet s exprimit ca
xxvi et Joh xij. xij ut recuperaret valore vn
guenti effusi sup xpm a maria sorore lazari. Et
gauisi sunt. qr ille modus capiendi xpm psu
dicti videbat magis possibilis et secretus. Venit
at dies azimorum. hi com descr xpi venditi tra
dicio. Et pmo ista venditio tradicio pnunciat
2o executioi dat. ibi Et egressus ibat pmi
nato dre tradicois sca e a xpo cu cenaret
cu discipulis suis. Et io pmo descr pasthale co
uiuiu. 2o istitutio eukaristie sacri ibi accep
to pane. 3o post pdre tradicois pnunciat
ibi verutm. 4o discipulorum informatio i fratno
tenero. Circa pmu d. Venit at dies azimorum
ista erat xiiij dies mensis pmi. in cuius ves
pe debat comedi agnu paschale cu azimis
panibz. Io sr In qua nece erat occidi pascha
Et accipit hic pascha no pro die solepni sic supra
sed pro agno paschali q illo vespe debat
occidi. Dc. Ecce introeuntibz vobis in ciuitatem
s. ihrlm occurret vobis ho 2c. Et hoc dedit
eis signu directiuu in pparatoe cenii paschalis
Et dicetis prisfamilias domus. hic at no
fuisse discipulus xpi. et ideo puidit de loco agno
et aliis necessarijs in celebratoe cenii paschalis
ut dicitur fuit plenius ex circa pmu. b.
Desiderio desideraui i. valde desideraui hoc pascha
manducare vobiscum qr tuc finiunt vetus
testamentu. et ichoauit nouu qd erat plenu
in desiderio. Dico n vobis. qr ex hoc no man
ducabo donec illud ipleat in regno dei. i
qr post illa cena no bibit nec manducauit
donec p sua passione in q ipletu e regnu dei
qr tuc aperta e ianua celi. qr vo resurrexit ad
vitam imortale. et tuc xpo cu discipulis comedit et bi
bit. ad pbandu sue resurrectois veritate ut hr i. x
Non bibam de generatoe vitis huius. generatione
vitis vocat vinu qr exprimit de fructu vitis.
Et accepto pane gratias egit qr hoc ondit q in
istitutoe huius sacri peragit deuote et dedit
et fregit et dedit eis d. hoc e corpus meu
no e sic intellig qr prius frangeret et daret
discipulis. et post diceret vba consecratois. s magis

cuius. quia Christus dedit discipulis suis corpus consecratum
et ideo prius dixit verba consecrationis que sunt. hoc
est corpus meum. quia verba consecrationis efficiunt
quod figurant. postea fregit et dedit. Hoc facite
in meam commemorationem. quia circa consecrationem est
quedam divine passionis commemoratio et propter hoc consecratur
eius corpus separatim a sanguine quia in passione san-
guis fuit separatus a corpore ideo sequitur. Calicem et
cetera. Lectio autem que pertinet ad istud sacramentum
tractanda fuit in 4o sententiarum. Verumptamen hic consequenter
Christus predicit tradicionem suam dicens. Ecce manus me
tradentis mecum est in mensa. ex quo patet maior
ingratitudo et proditio Jude. qui sciebat se conuis-
tionem non Christo. quem non latebat sua prodicio.
Et quidem filius hominis. quia licet sit deus et homo tamen
non tradebatur et paciebatur secundum divinitatem in qua pas-
sibilis non est sed tantum secundum humanitatem. secundum quod diffinitum
est secundum providenciam dei pro salute mundi. Verumptamen
ve homini illi per quem tradetur. quia Judas licet postea
penituit hoc tamen fuit contricio. quia per desperationem
se suspendit ut habetur Mt 27. Et ipsi ceperunt
querere inter se. scilicet apostoli quis ex eis esset facturus etc.
in instanti quia Christus non revelavit hoc nominatim
sed tantum Johanni secrete ut habetur Joh 13. Facta est autem
contentio. hic consequenter ponitur informatio discipulorum et primo
ostendit qualis sit aptus ad officium prelacionis. 2o
quid foret eis licitum tempore persecutionis. ibi Et dixit
eis. Adhuc primo ponitur informatio discipulorum in generali
2o ipsius Petri in speciali. ibi Ait autem dominus Symoni. Ad-
huc primo informat discipulos de prelacionibus apostolicis. 2o de
primi magisterio. ibi. Vos autem estis. Circa primum dicendum quod cum
apostoli audivissent Christum predicentem tradicionem suam ad mor-
tem crediderunt firmiter hoc esse futurum et ideo ince-
perunt querere inter se quis inter apostolos esset genitor ad
tenendum Christi locum et hoc est quod dicitur. Facta est inter eos
contentio vel disputatio quis eorum videretur esse maior
vel aptior ad succedendum alius loco Christi et ideo Christus
de hoc eos docuit verum quod ille est ad hoc aptior
qui est vel humilior per contrarium ad terrenam domina-
cionem et ad hoc induxit exemplum suum dicens. Quis enim ma-
ior est qui recumbit an qui ministrat. nonne qui recum-
bit. secundum iudicium humanum et infert. Ego autem
in medio vestrum sum. sicut qui ministrat. hoc iam on-
derat in locutione predicta discipulorum suorum et ex hoc
ostendit concludens quod ille aptus sit ad succedendum
sibi in regimine ecclesie que est fundata in vera hu-
militate. Vos autem. postquam ostendit apostolis quis plani

no. quod fundatus est in vera humilitate aptus est regimini
ecclesie

hic commendat ostendit magisterium primi. dicens. Vos estis qui
permansistis mecum. Jam enim Judas exierat de so-
cietate eorum accepto pane intincto ut habetur Joh 13
in temptacionibus meis. quia imminebat agonia
sue passionis. Et ego dispono vobis regnum. quod duo
intelligitur. primo de regno militantis ecclesie cuius regimen
Christus tradidit apostolis. Alio modo de regno triumphalis ecclesie
ad quod apostoli erant assumendi post laborem vite presentis.
Ut edatis et bibatis etc. hoc sit intelligitur duo. primo de sa-
cramento circa cuius consecrationem acceptionem et dispen-
sationem Christus tradidit apostolis. Alio modo de fruicione glorie
ad quam apostoli erant predestinati. ut sedeatis super thro-
nos etc. quia in iudicio erunt assessores Christi iudican-
tis. Ait autem. posita informatione discipulorum in generali. hic
consequenter ponitur informatio Petri in speciali. de fragilitate humana
consideranda et confidencia de dei adiutorio habenda. dicit.
Symon. ecce sathanas expetivit vos. i. studiose
quesivit per temptationes subtiles. quia nichil mittit ad
subversionem suam per illos quos pulsare negligit quos
quiete iure possidere se sentit ut dicit Gregorius. ut cri-
braret. i. temptacionibus impulsis agitaret. et sicut in tali cu-
cussione remanet palea et transit farina. sic Ju-
das mansit dyabolo ad penam eternam. alii vero apostoli tran-
sierunt ad gloriam. Ego autem rogavi pro te ut non defi-
ciat fides tua. scilicet finaliter. Pro eo rogavit ut petrus non cade-
ret. sed ut in casu non remaneret. Ideo sequitur. Et tu aliquando
conversus. scilicet de peccato ad gratiam. confirma fratres tuos. hoc
dicit ei quia ecclesia sibi erat committenda. ut habetur Joh ult. Ter
dicitur ei a Christo. pasce oves meas. et hoc eciam patet per-
fidem non deficiendam usque ad finem mundi. potissime
in ecclesia romana. que a petro post Christum fundata est.
Domine paratus sum tecum in carcerem et in mortem ire.
hoc dixit ex fervore confidens de sua fide constancia et
virtute. ideo consequenter hic predicitur sua fragilitas. Non
cantabit hodie gallus. donec ter abneges nosse
me. post trinam autem negationem petri gallus cantavit
sed petrus non audivit. sed postmodum cum iterum gal-
lus cantavit prout fuit expositum plenius [?]
tum. Et dixit eis. hic consequenter ostendit quid foret apostolis lici-
tum tempore persecutionis. quia cum Christus primo misit eos ad
predicandum. dedit eis formam incedendi ut sine
pecunia et provisione aliqua victualium incederent
ut predictum fuit supra x capitulo. Ideo forte credebant quod
tempore persecutionis que imminebat non liceret eis talia
portare. quod removet dicens. Sed nunc qui habet sacculum
ad portandum pecuniam pro provisione victualium tollat
vel portet. similiter et peram. i. repositorium victualium
et quia non solum erat eis licitum talia portare sed
etiam se ipsos a persecutoribus moderate defendere.

no. cribraret id est triturare

salute protinus ideo subditur: Et qui non habet, gladium vendat tunicam et emat. Per hoc innuens quod licita est eis defensio moderata tempore persecutionis. Ideo subditur: Dico enim vobis quoniam adhuc quod scriptum est oportet impleri in me, scilicet morte acerbissima et reprobabilissima per Iudeorum persecutores. Et cum iniquis deputatus est, hoc scribitur Ysa. 53. Etenim ea que de me sunt scripta per prophetas finem habent, id est sunt prope completionem. Domine ecce duo gladii hic. Hic non curaverunt apostoli loqui de cultellis ut patet, sed tantum de gladiis qui erant aptati ad defensionem sui magistri, licet postea fugerint more humano perterriti. Dicit autem Crisostomus quod isti duo gladii erant duo cultelli magni ad scindendum agnum. Satis est, quia unus evaginatus sufficiebat ostendit licentiam se defendendi, quia audacia Petri ad defendendum suum magistrum et voluntatem passionis Christi, qui habebat qui pro eo pugnaret. Ipse tamen hoc prohibuit. Alius non evaginatus ostendit apostolos non fuisse permissos facere quantum poterant ad defensionem sui magistri. Et per hoc ostenditur quod persecutori esse competentia quod defensio etiam licita. Et egressus ibat. Hic consequenter ponitur traditio Christi executio. Et primo ex parte Christi se voluntarie offerentis. Secundo ex parte Iude proditoris eum tradentis. Circa primum dicitur: Et egressus de loco cene predicto, Ibat secundum consuetudinem, quia assuetus erat illuc ire de nocte causa orationis, in montem Oliveti, ubi sciebat traditorem venturum. Orate ne intretis in temptationem. Oratio enim secundum Damascenum est elevatio mentis in deum; quanto autem mens in deo elevatur, tanto facilius a temptatione ab ea separatur. Et ipse avulsus est ab eis, quia oratio debet esse solitaria, et positis genibus orabat, quia debet esse reverens et devota. Pater si vis transfer etc. quia debet esse discreta submittendo propria voluntate voluntati divine. Apparuit autem ei angelus visione corporali in specie humana confortans eum per modum servientis, quod factum fuit ad confirmandam fidem apostolorum quod Christus maior esset angelis et hoc etiam ostendebatur quia in eo erat vera humanitas que confortabatur contra tristitias insurgentes in parte sensitiva ex apprehensione mortis imminentis. Et factus in agonia. Erat enim rebellatio sensualitatis mortem horrentis et rationis ipsam acceptantis. Interius autem ratio que pertinebat agere et pati quod erat sibi propositum. Prolixius orabat, non quod in maiori necessitate magis deo oratio insistere. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis ex vehementi enim agonie sensualitatis que repugnabat agere et pati quod erat sibi propositum ut dictum est fiebat ut

cum

Persecutori esse competentia quod defensio etiam licita etc.

oratio debet esse solitaria etc.

Agonia etc.

non solum humores corporis per sudores sed etiam hoc aliquid de sanguine sudorem tingentem. Secundum vero alios supernaturale factum est ut sanguis pro sudore exiret, nec sic postea fuit sanguis pro salute nostra effusus. Invenit eos dormientes pre tristitia. Tristitia enim est passio causata ex malo presenti quod non potest repelli, et sic causatur aggravatio animi depressi pondere mali presentis quod non potest amoveri, et sic per consequens impedit motum spirituum a corde ad organa sensuum exteriorum, sed per huiusmodi spiritus causatur operatio vigilie. Inde est quod tristitia impediens eorum motum spirituum causat aggravationem sensuum et cessationem ab actibus eorum sicut fit in sompno, propter quod dormiunt, qui causatur ex vaporatione humorum ex cibis et potibus ascendentium versus cerebrum, et humores ibidem ingrossati ex frigiditate cerebri descendunt versus organa sensuum oppilantes meatus per quos spiritus procedentes a corde debent ad organa sensuum transire, et sic cessat sensus ab actibus vigilie. Adhuc eo loquente. Hic consequenter ponitur traditio Christi ex parte Iude tradentis eum, dicitur: Iudas enim unus de duodecim antecedebat eos tamquam ductor illorum qui volebant comprehendere Ihesum. Ut appropinquavit Ihesu ut oscularetur eum. Dederat enim Iudas comprehensoribus istud signum, ne pro Ihesu caperent Iacobum fratrem domini qui erat ei valde similis ut dictum fuit Math. 26. Iuda osculo filium hominis tradis, id est signo amicitie proditionem horrendam facis, ex quo factum Iude aggravabatur valde. Videntes autem hii qui circa ipsum erant, id est apostoli, quod futurum erat, scilicet captionem sui magistri ut duceretur ad mortem, dixerunt: Domine si percutimus in gladio. Et percussit unus etc. Aliis discipulis petentibus licentiam percutiendi ad magistri sui defensionem, Petrus qui erat audacior ceteris et ferventior non petivit licentiam nec petentium responsionem expectavit, sed statim gladium eduxit et auriculam abscidit vel amputavit. Sinite usque huc, quasi non moveat vos quod est futurum, quia permittendi sunt ut me comprehendant et impleantur ea que de me scripta sunt. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum, in quo apparuit maxima Christi caritas sanando illum qui venerat ad comprehendendum ipsum. Dixit autem Ihesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum etc. Contrarium videtur Math. 26 ubi dicitur, videtur quod principes sacerdotum non fuerint in captione Ihesu, sed directus fuit ad eos per comprehensores ad locum ubi

convenerit. Ad quod respondit dominus duplici modo quia licet
non veneris ad comprehendendum illum in campis personaliter
tamen venerit in virtute in ministris ab eis missis
Alio modo quia aliqui de principibus sacerdotum venerunt
cum ministris ad comprehendendum christum ut diligentius fi-
eret. Preterea tamen expectabat in domo ut dicitur ante. Quasi
Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus
cum cotidie fuerim vobiscum in templo etc. quasi diceret tunc
non cepistis me quia nolebam nec modo cepistis
nisi permitterem. Ideo sequitur Sed hec est hora vestra vobis
concessa ad comprehendendum me et potestas tenebrarum quia
dyaboli tenebrarum principis qui eos ad hoc incitabat
Comprehendentes autem. Hic consequenter describitur christi traditio co-
mprehensio et subditur petri negacio cum dicitur petrus
vero. de negacione autem petri varie locuntur evangeliste
que varietas exposita fuit et concordata ante xx.
c. Et viri. Hic consequenter describitur christi comprehensi illusio cum
dicitur prophetiza nobis christe etc. per hoc non designabat quod
esset falsus propheta et quod ignoraret eos cum per-
cuterent et non solum illudebat sed etiam calumpniam
qua interrogabat. Si tu es christus dic nobis etc. Cum
enim vidissent sic stare et respondisset quod vellet
sibi usurpare dignitatem regiam contra cesaris
ordinacionem quod dignitate regia iam a iudeis abstu-
lerat sicut dictum fuit 3 capitulo. Si autem dixissem. Sic
obiecissem quod cum de redargueret quia pluries vo-
bis et fratres dixerat se esse christum viii Iohannis x dicen-
tibus ei iudeis. Si tu es dic nobis palam. Re-
spondit ihesus. loquor vobis non creditis. opera que ego
facio in nomine patris mei. hec testimonium perhibent
de me. Ideo sequitur. Si vobis dixero non credetis michi
sicut et alias non credidistis. nec verbis meis nec
factis. Si autem interrogavero non respondebitis. sicut
cum alias ab eis de christo quid sit filius david non
responderunt et in pluribus aliis eius questionibus sicut patet
notatur. nec dimittetis quia obstinacionem fecerunt
contra. Ex hoc autem post passionem meam et resurrectionem
erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. quod
impletum est de ascensione christi. Secundum quod dicitur marci ultimo.
Et dominus ihesus postquam locutus est eis assumptus est
in celum et sedet ad dexteram dei. Dixerunt autem omnes
etc. ante xx dicitur quod summus pontifex sacerdos hoc dixerat
adiurando per illud dixerat primo et principaliter. Et Iohannes quarto. christum
solum exprimunt. Alii autem cum hoc dixerunt vole-
ntes ex hoc concludere condempnationem christi fore iustam
Tu es ergo filius dei. hoc non sequebatur eo dato
precedenti quod dixerat et filius hominis etc. Verumptamen
quia hoc erat verum noluit negare. nec etiam af-
firmare ne apperiret locum calumpnie. Sed videt-

vos dicitis quia ego sum. quod verbum erat verum et ta-
liter prolatum quod calumpniari non poterat secundum veritatem
sed tamen secundum iudeorum malicia. Ex quo concluserunt
eum non adhuc desideramus testimonium quia de veritate est
ipso verbo. vel sufficit ipsi autem audivimus de ore eius

C xxiii

Et surgens omnis multitudo etc.

Postquam descripta est comprehensio christi per malicia iu-
deorum. hic consequenter describitur eius accusatio per exercitium gen-
tilium ubi primo describitur sollicita eius condempnatio. 2o
iniqua condempnatio. Ibi pilatus autem etc. 3o impia
occisio. Ibi Et cum ducerent eum. 4o devota tu-
mulacio ibi. Et ecce vir nomine joseph. Circa
primum primo describitur eius accusatio coram pilato pre-
side. 2o coram herode. Ibi pilatus autem audiens. Circa
primum dicitur. Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt
illum ad pilatum. qui erat ibi preses loco ro-
manorum. ceperunt autem accusare illum. et hoc de tribus.
primo de aversione populi a lege moysi secundum fal-
sam dicitur. hunc invenimus subvertentem gentem nostram
1o quia doctrina sua prohiberet populum reddere cesari
tributa. Et hoc notatur cum dicitur. et prohibentem etc.
3o quia volebat sibi usurpare regnum iudeorum.
Ideo sequitur. Et dicentem se christum regem esse. Primum autem
erat manifeste falsum quia non venit solvere legem sed adim-
plere. ut habetur ante v. Et legem moysi usque ad mor-
tem servavit ut declaratum fuit ibidem. Similiter
secundum quia iudeis querentibus. licet nobis censum dare
cesari an non. respondit. Reddite que sunt cesaris ce-
sari. ut habetur ante xx. Similiter 3m quia ihesus cum sciret
turbas venturas ut eum raperent et facerent si-
bi regem fugit. ut habetur Iohannis vi. pilatus autem de primo
non curavit curavit quia gentilis erat et ideo de le-
ge moysi non curabat. 2m reprobabat sciens quia
responsione christi audierat per relacionem de tributo ce-
sari reddendo ut predictum est. Sed de 3o instruit
quia videbatur esse contra dominium suum. et iudei coram
eo dixerunt. non habemus regem nisi cesarem. Iohannis xix
Et idem dicitur. omnis enim qui se regem facit contradicit cesari.
christi autem se regem esse non negavit. nec affir-
mavit sed medio modo respondit dicens. tu dicis.
Verumptamen exposuit quod si esset rex regnum eius non
erat de hoc mundo ut habetur Iohannis xviii. Et quia pi-
latus et dominus eius non curabat nisi de regno ter-
reno. ideo pilatus habuit illum excusatum dicens.
Nil invenio cause. sicut dictum est ut mortis. In hoc hore
At illi invalescebant ut clamoribus obtinerent
quod ratione non poterant. Commovit populum quasi dicunt

turbauit partem totam · incipiens a galilea
volebat enim eum notare · quod esset filius iude
galilei · qui tempore natiuitatis christi inducebat populum ad
rebellandum imperatori romano dicens non esse licitum
iudeis profiteri aliquem dominum terrenum · sed
solum deum ut habetur actuum v · Ante hos dies exti-
tit iudas galileus qui auertit populum in die pro-
fessionis etc. Et pilatus hoc fingit imposuit eo
quod audierat christum dixisse Reddite que sunt cesa-
ris cesari et que sunt dei deo · per hoc omnes qui po-
terant esse subiecti non solum deo sed etiam temporali
domino · Pilatus autem hic tamen post examinatum christum
coram herode · Pilatus autem audiens quod ihesus esset de
galilea remisit eum ad herodem · tamen ut herodi
honorem deferret · tamen quia credebat quod liberius liberaret
honorem qui esset de curia sua et maior morte ·
Sciendum etiam quod licet ihesus fuit natus in bethlehem
ut est supra capitulo ii · tamen dicitur de galilea quia fuit ibi
nutritus et conuersatus · Erat et ipse herodes in illis
diebus scilicet paschalibus pro solempnitate quia iudeus
erat · pater enim eius fecit se circumcidi transiens ad ri-
tum iudaismi secundum quod dicit iosephus · Herodes autem viso
ihesu gauisus est non propter deuotionem sed propter curiositatem
Ideo subditur · Eo quod audiebat multa de eo scilicet de mi-
raculis eius et doctrina · et sperabat signum aliquod ad-
mirabile fieri videre ab eo fieri · Sperabat etiam
audire ab eo quedam curiosa et insolita · Ideo subditur
Interrogabat illum multis sermonibus · Ihesus autem in conspectu
eius noluit aliquod signum facere tamen quia herodes erat
indignus tamen quia mouetur ex curiositate ut dictum est
tamen quia ihesus voluit ostendere quod predicator verbi diuini
non debet coram principibus ostentatorem ... sua gratia
Et eisdem verbis nec respondit eius interrogatoribus
Spreuit autem illum herodes reputans eum idio-
tam et fatuum et illusit indutum veste alba · Hic
enim illudebatur tamquam fatuus · et remisit ad pila-
tum ut eum honoraret · sicut et pilatus ei detulerat
Et facti sunt amici propter mutuam reuerentiam factam ut
dictum est · nam et antea inimici erant ad inuicem propter gali-
leos quos pilatus occiderat miscens sanguinem eorum
cum sacrificiis ut dictum est supra xiii capitulo · Pilatus autem
hic tamen describitur christi condempnator iniusta ubi primo
declaratur christi innocentia ex capitulo ... iudicis
causam examinantis etc. · Ex allegatione herodis
qui ipsum non condempnauit · Iudei autem e contra tamen ...
iudicis ter clamauerunt ut obtinerent per importu-
nitatem clamoris quod non poterant via rationis propter
quod pilatus finaliter declinauit a iustitia condempnans

herodes iudeus erat

ad mortem innocentem ihesum · animatus ad hoc pro-
pter populi fauorem quem querebat · et cesaris timore
cuius indignationem formidabat · eo quod dixerunt iu-
dei in conspectu suo · Si hunc dimittis non es ami-
cus cesaris ut habetur iohannis xix · Et ex dictis premissis hic con-
ceptis partibus quod exponetur · Remisi enim
illum ad nos · id est ad vestrum iudicium · sibi autem
quod et conuicti sic habentur · nam remisi vos ad
illum · id est ad herodem · ut patet ex dictis · et hic se-
quitur conclusio · quod dicitur · Et ecce nihil dignum mor-
te actum est ei · scilicet coram herode · Emendatum ergo
id est verberatum illum dimittam liberum a morte
Et contra hoc videtur · quia pilatus sciebat ipsum esse inno-
centem · quomodo ergo volebat ipsum iniuste verberare
Dicendum quod volebat facere ut iudei videntes hanc
flagellationem · satiarentur hac pena · et cessarent
a morte ihesu querenda · Necesse autem habebat di-
mittere eis per diem festum vnum · quia in hac nocte
pasche · angelus domini saluauit hebreos et percus-
sit primogenita egyptiorum · ideo in memoriam hu-
iusmodi in solempnitate paschali saluabat vnum
propinquum morti · et alios condempnatos ad mor-
tem mittebat ad exprimendam saluationem he-
breorum · et interfectionem egyptiorum · Et istam consue-
tudinem eis conseruari impetrauerant ab imperatore
romanorum · sed fuit obseruata antiquitus iudea
esset romanis subiecta · Et hoc est quod dicitur · Necesse
autem habebat etc. · quia tenebatur obseruare illud quod erat
concessum ab imperatore · Pilatus sciens ihesum innocen-
tem · volebat eum liberare per hanc viam proponens
quod non expediret eis nisi ihesum aut barra-
bam cuius liberationem credebat iudeos nullo
modo preeligere propter nimiam eius maliciam · sed
ipsi nimio odio moti contra christum preelegerunt bar-
rabam liberari · petentes ihesum crucifigi · eo
quod erat modus mortis asperior et turpior · De-
terminatio patet · Et cum ducerent eum ad crucifigendum appre-
henderunt simonem etc. · quia coegerunt eum ad
portandum crucem ut citius veniret ad locum
tristioris quia ihesus videbatur nimis debilitatus
ex afflictione precedenti · Et idem primus ihesus primo por-
tasset crucem suam · tamen illi qui eum ducebant ac-
ceperunt eam et posuerunt super simonem · ut eam
portaret · Ille autem inuite portabat · tamen quia hoc erat
turpe · tamen quia forte erat discipulus ihesu occultus · Seque-
batur autem illum multa turba · quia aliqui sequebantur
illum ad ipsum crucifigendum · aliqui ad deridendum
et aliqui ad videndum spectaculum et aliqui ad pla-

gendum. Specialiter mulieres devote quibus dixit Filie Jerusalem. quia non solum aliqui de Judea secute fuerant ipsum sed etiam aliqui de Jerusalem sibi adheserunt propter devotionem. Nolite flere super me sed super vos ipsas etc. Non prohibet compassionem sed ostendit aliquem luctum tamen in obsidione sed [illegible] Jerusalem futuram per Titum et Vespasianum. Ideo subdit: Quoniam ecce dies venient. scilicet xl^mo^ anno post passionem Christi in quo fuit dicta obsidio. Beate steriles quia agiliores erant ad fugiendum quam gravide. Et ventres qui non genuerunt quia mulieres habentes pueros in obsidione fuerunt anxiate non solum pro se sed pro pueris suis. et aliqui pro famis [illegible] pueros proprios occiderunt et comederunt sicut dicit Josephus libro de Judaico bello. Tunc incipient dicere montibus quia aliqui pre horrore miserie que tunc fuit in populo iudeorum dicebant: Ut montes cadent super nos etc. Quia si in viridi ligno hoc faciunt etc. i. Christo quod dicit hic [illegible] viride faces [illegible] per quos indigni absistione [illegible] et combustione gehenne que est pena eterna et maior. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Erant enim ibi aliqui illusi a sacerdotibus iudeorum decepti qui persequebantur Christum zelo legis et pro istis oravit Christus. Alii autem erant [illegible] ipsum esse Christum [illegible] noverant. seu cognoscere debuerunt. sed ex odio et invidia fuerunt excecati et Christum persecuti sunt usque ad mortem et pro illis non oravit. Erat superscriptio scripta super eum litteris grecis latinis et hebraicis. quia iste erant tres lingue principales ut omnes possent legere. Neque tu times deum quia in eadem dampnatione es. quasi dicit licet homines non timueris tamen debes deum timere maxime in articulo mortis in quo tu es. Ideo dicit quia in eadem dampnatione es scilicet mortis. Memento mei domine. Magna fides huius latronis quia nec acerbitate pene quam sustinebat nec propter infirmitatem quam in Christo videbat confessionem vere fidei omisit. dum veneris in regnum tuum. maiestatis [illegible] quia non loquebatur de regno temporali sed eterno. Ideo subdit: Hodie mecum eris in paradiso non accipitur hic paradisus pro orto voluptatis nec pro celo empireo sed pro fruitione beata quam habuerunt sancti patres in morte Christi qui erant

in limbo. statim enim [illegible] anima [illegible] descendit ad eos et eadem die descendit ille cum anima huius latronis [illegible] perceptus huius beate fruitionis. In manus tuas commendo spiritum meum. [illegible] morti [illegible] maior [illegible] revertitur ad deum. Videns autem centurio. qui erat constitutus ad custodiendum Christum in morte quoniam sic exspirasset. quod signum erat supernaturalis in passione Christi facta. utpote terremotus petrarum scissio. obscuritas solis supernaturalis. et quia cum clamore magno exspirasset quod non poterat esse virtute naturali. glorificavit deum fidei confessione. dicens. Vere hic homo iustus erat. Matthaeus autem dicit vere filius dei erat iste. [illegible] Et omnis expressit [illegible] Lucas aliud de aliis tacendo. percutientes pectora sua. penitentes et dolentes de Christi persecutione. Et isti fuerunt qui a principio decepti fuerant ut predictum est. Stabant autem omnes noti eius a longe. Contrarium autem videtur Johannis xix. ubi dicitur stabat autem iuxta crucem ihesu mater eius etc. Responsio. Augustinus non erant immediate iuxta eum propter turbam deprimentem. nec ita longe quin possent eum videre. Et ideo potest dici fuisse longe et prope diversis respectibus.

Et ecce vir. hic describitur devota Christi tumulatio quia sicut solempnis et preciosa licet mors fuit ignominiosa. prout de utroque fuit [illegible] Ysaie sed sicut plenius declaravi Matthaei xxvii. Decurio i. unus de curia sive presidis vel senatoris. hic non consenserat consilio et actibus eorum scilicet aliorum iudeorum Christum persequentium. ab arimathia que est civitas que vocata est Ramatha de qua helchana pater samuel ut habetur i Regum i. Qui et ipse expectabat regnum dei non temporale et terrenum sed celeste et eternum. hic accessit ad pylatum. erat enim de curia et propter hoc habebat maiorem accessum ad deponendum. involvit in sindone i. in panno lineo. Et ex hoc ordinatum est quod corpus Christi non consecratur nisi super pannum lineum. Et posuit eum in monumento exciso etc. i. in uno lapide granato [illegible] Si ex pluribus lapidibus esset sicut posset dici a iudeis quod suffossum fuisset sepulchrum et corpus inde sublatum. In quo nondum quisquam positus fuerat. ne posset dici quod illi qui prius ibi fuissent sepulti resurrexissent et non Christus. Et dies erat parasceve i. feria sexta i. preparatio quia tunc preparabant et coquebant illa que debebant comedi in sabbato [illegible] et sabbatum illucebat quia solempnitas sabbati incipit a vespera precedentis diei. Subsecute sunt autem mulieres que erant Christo devote ut viderent monumentum et qualiter reddere possent

hodie mecum eris in paradiso | quia paradisus etc

ad ungendum corpus Christi ibi positum. Et reuertentes a monumento parauerunt aromata. hoc fecerunt feria sexta antequam intraret solempnitas sabbati quamdiu erat eis licitum aliquid emere et parare. et sabbato quidem siluerunt. i. ab operibus quieuerunt secundum mandatum scilicet legis quod habetur exo. xx

Una sabbati valde diluculo. Cxxiiii

Postquam descripsit euangelista ingressum Christi in mundum per suam incarnationem et eius progressum per suam predicationem et egressum de mundo per suam passionem. In ultimo describit eius regressum ad patrem per suam resurrectionem et ascensionem. Et primo describit resurrectionem / 2o ascensionem. Ibi Uos autem sedete in ciuitate. Circa primum primo describit resuscitati apparitionem / 2o (gobaro). Ibi Turbati uero. primo in 3 quia primo describit Christi apparitionem factam mulieribus / 2o discipulis itinerantibus / 3o omnibus simul conuenientibus preter thoma. 2a 3a Et con 3a ibi Dum autem hec loquerentur. Circa primum describit tempus apparitionis cum dicit Una sabbati. i. prima die post sabbatum. eo modo loquendi quo dicitur gen. i. factum est uespere et mane dies unus. i. primus. uel ibi communiter scribitur 29 et 39 capitulo. Valde diluculo. Contrarium uidetur marci xvi. ubi dicitur orto iam sole. Dicendum quod duplex est ortus solis. unus quo primo apparet lux eius super orizontem alio modo quando sol super terram apparet at non loquitur de primo ortu sed de 2o. Vel potest dici quod quando mulieres recesserunt de sole domo. erat ualde diluculo. ut dicitur hic lucas. Sed quando uenerunt ad sepulchrum. incipiebat apparere sol super terram. sed dicitur marcus. quia locus sepulchri erat extra ciuitatem ierusalem. ut habetur Joh. xix. Et inuenerunt lapidem reuolutum. quia angelus reuoluerat lapidem de hostio monumenti ut habetur m. 28. Et ingresse sunt locum monumenti quia custodes fugerant timore angeli apparentis. iacabant sed mortui. Et factum est dum mente consternate essent. eo quod non inuenissent corpus domini in sepulchro. Ecce duo uiri. sed angeli apparentes in specie uirorum astiterunt secus illas. Joh. xx dicitur quod erant sedentes unus ad caput alius ad pedes ubi positum fuerat corpus Jesu. Dicendum quod qui maria uidit sola. erant sedentes ut ibi dicitur. Sed quando apparuerunt istis mulieribus pluribus. stabant ut hic dicitur. facile enim est angelis sic apparentibus mutare de statu in sessionem et econtrario. Cum timerent autem. ex uisione ipsorum et declinarent uultum in terram ex reuerentia dixerunt ad illas consolando illas et instruendo de Christi resurrectione. Sed quod Christus eis prioribus predixerat ideo subditur. Et recordate sunt uerborum eius. Intimauerunt hec omnia illis undecim. quia duodecimus scilicet Judas se suspenderat. Et ad hunc unus quidem deerat undecim apostolis. Sed tamen decem quia thomas erat absens ut patet Joh. xx. Dicendum quod erat cum aliis quando iste mulieres intimauerunt ut hic dicitur. Et sic quando duo discipuli regressi de emaus narrabant que uiderant ut habetur in eodem capitulo. Sed tunc thomas discredens discessit ab aliis per aliquod spacium. et tunc uenit Jesus et stetit in medio discipulorum dicens pax uobis. absente thoma ut dicitur Joh. xx. Et uisa sunt ante illos sicut deliramentum uerba ista. i. fantastica et non uera. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum et Johannes cucurrit cum eo ut habetur Joh. xx. ubi ille cursus plenius describitur. Et procumbens Joh. xx dicitur quod ipse inclinauit monumentum Et uidit linthiamina. Dicendum quod ueniens ad hostium monumenti primo inclinauit se ad uidendum. ut hic dicitur. postea intrauit ad euidentius cognoscendum ueritatem. Et abiit mirans i. cogitans de resurrectione Christi. Et ecce duo. Hic consequenter describitur apparitio facta duobus discipulis itinerantibus Et primo describitur ista apparitio / 2o apparentis cognitio ibi Et factum est / 3o regressionis relatio ibi Et surgentes. Circa primum dicitur Duo ex illis. s. ex septuaginta discipulis quorum unus uocabatur cleophas. ut infra habetur. alius dicitur fuisse lucas euangelista propter quod et nomen suum tacuit. Ibant ipso die scilicet resurrectionis. In castellum quod erat in spacio stadiorum lx. ab ierusalem. sedecim stadia faciunt unam leucam. ex quo patet quod non sic distabat ab ierusalem per (x) leucas integras. sed deficiunt xo stadia. Et factum est dum fabularentur. non dicitur hic fabulari a fabula. sed a for faris quia non loquebantur de uanis sed de operibus Jesu et morte eius. Oculi autem eorum tenebantur quia incredulitas eorum et dubietas demerebat quod Christi cognitionem corporis ab eis retardaret. Qui sunt hii sermones. non querit ex ignorantia. sed ut conuersione incredulitatis eorum conueniens arguat. Tu solus peregrinus es in ierusalem et. Tu solus non sentis exclamationem aliorum peregrinorum. Cum multi ualde peregrini et de diuersis partibus uenissent in ierusalem ad diem festum pasche. ut habetur Joh. xii sed non exclamationem cognitionis ab isto sic apparente a morte Jesu. ut sit sensus. cum multi peregrini hiis diebus uenerint in ierusalem. mirum est quod tu solus inter alios peregrinos ignores ea que sunt nota aliis omnibus. Quibus ille dixit

Ihesu. sed quia de ignorantia sua plus dominum
de Ihesu nazareno qui fuit vir propheta po-
tens in opere scilicet miraculorum et sermone po-
tentis et doctrine. et quomodo tradiderunt eum
summi sacerdotes qui procurauerunt eius captio-
nem et persuaserunt populis ut coram pilato pe-
terent eius crucifixionem et barrabe dimissionem
ut habetur matthei xxvii. Nos autem sperabamus quasi dicant ia-
m euanuit spes nostra. cuius subditur causa. Et
nunc super hec omnia tertia dies est hodie. quia pre-
dixerat se resurgere. et tamen adhuc non apparuit
discipulis licet tertia dies sit prope finem. sed dicitur infra.
nunciassent et consummata est tertia dies. Sed et
mulieres quedam ex nostris terruerunt nos.
non de timore Christi quia mirabantur. sed de ab-
latione corporis quia discipuli timebant. dicentes se
etiam visionem angelorum vidisse. licet discipuli non
credebant plene. timentes ne tamquam mulie-
res fuissent de facili deluse. et abierunt quidam
de nostris ad monumentum. scilicet petrus et iohannes ut
supra dictum est. et ita inuenerunt sicut mulieres
dixerunt non quantum ad visionem angelorum. sed quan-
tum ad ablationem corporis ab ipsis. sed quia inue-
nerunt sepulchrum vacuum corpore et sola lin-
theamina remansisse. ideo subditur. Ipsum non
inuenerunt. Et ipse dixit ad eos. ex visione
corporis arguens eos. O stulti propter ueritatem intellectus
et tardi corde propter tarditatem affectus ad cre-
dendum in omnibus que locuti sunt prophete de Christi mor-
te et resurrectione. quas scripturas debebat intelligere
magis quam fuerunt cum Christo. quia discipulis de talibus Christi
loquebatur. Nonne oportuit Christum pati et tamen prius
predicationem. tum etiam propter Christi exaltationem. tum
propter humanam redemptionem. tum propter scripturarum impletionem
ideo subditur. Et incipiens a moyse et omnibus prophetis
interpretabatur illis in omnibus scripturis. non quod
omnes scripturas que de Christo sunt explicauit. quia
in tam breui tempore non fieret. sed explicauit quantum
sufficiebat ad propositum ostendendum. Et io hic omnibus
non fuit distinctionem distributionem pro singulis
generum. sed pro generibus singulorum. sed dicitur omne quod
fuit in archa noe. quia de quibus speciebus animalium fue-
runt ibi aliqua indiuidua. Et xpc in propo-
sito de lege et prophetis et agiographis in-
duxit aliqua testimonia. Et ipse finxit se longius
ire. non fuit ibi aliqua falsitas. quia fuit talis
fictio ad designandum veritatem sua distantia

(margin: vnde ista [illegible])

eius a cordibus eorum propter fidei defectum. tales
enim operationes ut tunc fuit secundum dispositionem inte-
riorem aliquorum quibus fuit. Et coegerunt illum
i. obnixe rogauerunt. desiderantes adhuc audi-
re ipsum. et intrauit cum illis. quia prout dominus deside-
rium disponebat. ad fidei complementum. Et factum
est. hic tangitur declaratio Christi apparentis cognitio. cum
dicitur. Accepit panem et benedixit et fregit et por-
rigebat illis sicut consueuerat facere ante passionem
Sic enim frangebat panem ac si scinderetur cum cul-
tello. Et aperti sunt oculi eorum. quia voluntarie se eis
ostendit. in effigie qua erat cognoscibilis ab eis
et tunc hoc cognouerunt per modum fractionis panis.
Et ipse euanuit ab oculis eorum. ostendens quod habuit
corpus gloriosum. quod subito poterat disparere. per
dotem agilitatis. Et surgentes eadem hora regressi
sunt in ierusalem. quia enim iam erat tarde ut
patet ex predictis. tamen ex fidei feruore. et remoto in-
deorum timore. statim regressi sunt in ierusalem ad
alios discipulos qui erant inclusi propter metum iudeorum ut
habetur iohannis xx. ad nunciandum eis Christi resurrectionem. ideo
subditur. Et inuenerunt congregatos vndecim. quia adhuc
thomas erat cum aliis. dicentes quod surrexit dominus
vere et apparuit Symoni. Cum autem prima apparitio
fuit non legitur expresse. sed tamen creditur fuisse fa-
cta quando petrus currebat ad monumentum et videbat lin-
theamina posita abiit mirans secum quod factum fuerat
ut dictum fuit supra. Et ipsi narrabant apparitionem
eis factam prout descripta est prius. Tamen nec
istis nec aliis credidit thomas. sed per aliquod
spacium ab eis discessit. et tunc ipso absente facta
est ista apparitio que sequitur. Dum autem hec loquuntur
hic describitur tertia apparitio facta omnibus preter thomam. Iesus
stetit in medio eorum. subito enim inter discipulos ap-
paruit. quia ad eos ianuis clausis intrauit ut
habetur iohannis xx. Ego sum. non res fantastica seu illu-
sio dyabolica. conturbati vero. hic tangitur discipulorum
probatio. per hoc quod ostendit se verum deum et hu-
manitatem vel substantiam. ut probetur ex sequendo di-
uina prouidentia permissum sit dubitare ad maiorem cer-
tificationem fidei de dominica resurrectione. Videte manus meas
et pedes meos per cicatrices clauorum ibi rema-
nentes ostendens quod erat idem corpus meum. palpate et
videte. per hoc enim ostendebatur hic corpus verum et
non fantasticum. habetis hic aliquid quod manducetur
per comestionem enim ostendit se. hic corpus viuum anima
vegetatiua animatum. hec sunt verba. per hoc quod loquebatur
sensibiliter et cum venabiliter reducens ad memoriam

q eis dixerat an mortem suam. ondit se habere cor
pus anatum ad substantia et mellana et eadem qua
prius. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scrip
turas sicut per prudentia probavit veritatem sue
resurrectionis et quantum ad humanitatem sic per hoc illa probant
quantum ad deitatem quod illuminare mentes ignorantium
intellectum facere scripture et subito est deitatis proprium. Et
ideo subdit. Sic oportebat pati xpm et resurgere
quod ante passionem declaravit se esse verum deum et
hominem. ita etiam post resurrectionem suam. resurrectio eius
vera est. eiusdem in mundo iterata resurrectio. Et
predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum
in omnes gentes. incipientes ab iherosolima. Iherusalem enim
est in medio terre habitabilis. quod est in quarto climate
et ideo in illo loco convenienter incepit predicatio evangelii
ut per apostolos xpi quibus discipulos per orbem dispersos. in
omnem terram exiret sonus predicationis eorum sicut quod.
fuit predictum ps xviij. Vos autem testes estis horum
scilicet supradictorum descriptorum quantum ad ipsum incarnationis. predi
cationis passionis et resurrectionis. Et ego mitto id est
mittam de proximo promissum patris mei in vos
idest spiritum sanctum in signo visibili ad predicandum con
stanter ubique veritatem evangelii. Vos autem sedete in
civitate. Postquam evangelista descripsit ipsius resurrectionem hic ultimo
describit eius ascensionem. Circa quod sciendum quod in die
ascensionis xpc bis apparuit discipulis suis. primo
in civitate iherusalem discipulis comedentibus. quod describit
lucas plenius actuum i c. Et tunc dixit eis quod non
discederent ab iherosolimis. sed expectarent promissum
patris. et hoc repetit breviter cum dicit. Vos autem
sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto.
q. d. non estis sufficientes ad predicandum constanter
veritatem evangelii donec confirmati fueritis per
donum spiritus sancti. et tunc precepit discipulis ut ex
irent de civitate in montem oliveti ut eum viderent
eum ascendentem in celum. Et hoc est quod dicit. Eduxit
autem eos foras in bethaniam. idest versus bethaniam
et bethania est prope montem oliveti sita. Et i
2° apparuit discipulis in die ascensionis. quod postquam
illis apparuerat in civitate et dixerat quod irent in
montem oliveti disparuit ab eis. et cum venis
sent ad montem oliveti iterum eis apparuit. Octo
vero vicibus aliis apparuit post resurrectionem suam.
ut declaratum fuit matthei xxviij. Elevatis ocu
lis ad celum ubi volebat ascendere. benedixit
eis. idest discipulis suis. recessit ab eis. presentia cor
porali. et ferebatur in celum. propria motu per dotem
agilitatis. nubibus tamen et angelis apparuerunt
ad eius obsequium ut habetur actuum i. Et ipsi adora

tes xpm ascendentem. quamdiu poterant vide
re eum regressi sunt in iherusalem. postquam perdiderunt
eius aspectum cum gaudio magno. quod omnia
misteria erant impleta in xpo. et semper in templo
laudantes etc. Theophilus expositor refert
hoc ad tempus quod fuit inter ascensionem domini et
pentecostes dicens quod licet apostoli et alii discipuli xpi
ante ascensionem xpi starent reclusi propter metum iu
deorum. xpo ascendente tamen eius confortati exhibant
ad templum orationis licet nondum accepissent spiritum
sanctum in signo visibili. Alii autem expositores
referunt hoc tempus ad tempus post pentecosten in quo
apostoli confortati abiecerunt a se metum iudeorum
dicunt enim quod apostoli stabant in iherusalem quasi reclusi
in oratione positi. quousque reciperent gratiam
spiritus sancti. eis a xpo promissa. Et videtur magis
concordare cum quod dicitur actuum i. Tunc reversi sunt in
iherusalem a monte qui vocatur oliveti etc. Et se
Et cum introissent in cenaculum ascenderunt in
superiora ubi manebant petrus et iohannes etc.
Et subdit postea hii omnes erant perseverantes
unanimiter in oratione cum mulieribus et ma
ria matre ihesu et fratribus eius. Et in eodem lo
co receperunt spiritum sanctum in die pentecostes ut habetur
actuum ij. Et extunc reiecto timore iudeorum con
uebant et predicabant publice xpm et ibant
tamquam devotionis ad templum sicut post habetur. Et e
rant semper in templo lauda
ntes et benedicentes deum. Cui est honor et gloria
in secula seculorum. Amen.
Et sic est finis evangelii beati luce etc.
cum postilla nycolai de lyra etc.